

Joves i adolescents a la recerca d'identitat

Lluís Flaquer

Jordi Busquets

Esther Oliver

Joves i adolescents a la recerca d'identitat. Col·lecció Monogràfics, 6
© CIIMU, Barcelona, 2005

Edita: Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU)

Pg. de la Vall d'Hebron, 171

Campus Mundet (UB)

Edifici del Teatre

08035 Barcelona

Primera edició: setembre 2005

Dipòsit legal: B-46086-2004

ISSN: 1579-2307

Reservats tots els drets.

No es permet la reproducció sense el permís de l'editor

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	3
1. MARC TEÒRIC	5
1.1 Conceptualitzacions del terme “Joventut”.	5
1.2. Família i habitatge	13
1.3. Educació/Formació i Mercat de treball	14
1.4. Temps d'oci: xarxes d'amics, cultures juvenils, drogues,...	17
1.5. Mitjans de Comunicació i Consum Cultural.	19
1.6. Comunitat i Participació i/o compromís cívic.	21
2. METODOLOGIA	23
2.1. Objectius	23
2.2. Plantejament metodològic i eixos d'anàlisi.	24
2.3. Fases de l'estudi	28
2.4. Els mètodes	31
2.5. Informe final	34
3. COMPARACIÓ DE LES ÀREES TERRITORIALS	37
3.1. Introducció	37
3.2. Perfils dels tres municipis.	37
3.3. Anàlisi comparativa	49
3.4. Característiques de la població infantil i juvenil	62
3.4.1 La transició de l'escola al treball	64
4. ELEMENTS I DINÀMIQUES D'EXCLUSIÓ	73
4.1. Família	74
4.2. Habitatge	80
4.3. Educació-Formació	82
4.4. Mercat de treball	98
4.5. Mitjans de comunicació	103
4.6. Temps d'oci	106
4.7. Drogues	109
4.8. Comunitat i Participació/compromís cívic	114
5. PROPOSTES PER A LA INCLUSIÓ	123
5.1. Família	124
5.2. Habitatge	126
5.3. Educació-Formació	126

5.4. Mercat de treball	137
5.5. Mitjans de comunicació	141
5.6. Temps d'oci	143
5.7. Drogues	145
5.8. Comunitat i Participació i/o compromís cívic	147
6. RECULL DE BONES PRÀCTIQUES EN EDUCACIÓ	153
7. RECAPITULACIONS: A GUISA DE CONCLUSIÓ	163
BIBLIOGRAFIA	183
ARTICLES DE PREMSA	191
WEBS	193
ANNEX METODOLÒGIC	195

PRESENTACIÓ

La joventut apareix com un tema de preocupació constant per part dels adults. Sobre la joventut es projecten les millors esperances i els pitjors neguits d'un temps canviant, carregat de pors i d'incerteses. Algunes veus consideren que les noves generacions són portadores de nous valors i promesa de futur. Mai havien estat tantes les possibilitats per aprendre, però mai no havien tan escasses les oportunitats per trobar un treball ben retribuït i estable. S'espera molt de la joventut, però la societat ha deixat de ser una realitat estable i segura i aquesta situació d'incertesa afecta especialment alguns joves.

Cada època escriu els seus tòpics i les seves imatges sobre la joventut, però darrera la paraula *joventut* s'amaguen realitats diverses i, fins i tot, contradictòries. Els tòpics ens apropen a la realitat, però ens donen una imatge simplista i sovint distorsionada. Quina és, però, la situació real dels joves? Quins són els problemes que en la societat actual els afecten? Que en pensen els joves de les seves circumstàncies? Quins són els seus compromisos cívics i polítics? Quina és la relació dels joves amb l'administració?

Aquestes són algunes de les qüestions que hem abordat en l'estudi. L'objectiu d'aquest treball, doncs, és aprofundir en el coneixement de la situació i de les problemàtiques que viuen els joves i adolescents compresos entre 12 i 24 anys. També hem intentat conèixer la percepció que tenen els joves i els professionals i tècnics que treballen amb joves.

La metodologia emprada ha permès la realització d'un estudi comparatiu de tres localitats diferenciades (Vilanova i la Geltrú, Mataró i el districte d'Horta-Guinardó de Barcelona-ciutat). L'originalitat d'aquest treball rau en la combinació de dues metodologies que creiem plenament complementaries. Des de la nostra perspectiva és important compaginar-les. Les tècniques qualitatives ens permeten conèixer la percepció social dels joves i com les representacions que tenen sobre ells d'altres persones vinculades a la joventut. Les tècniques quantitatives -basades en un laboratori sistema d'indicadors- ens permeten conèixer, amb més precisió, les condicions objectives en què viuen els joves i quines són les condicions de vida en els respectius àmbits territorials. Això ens ha permès posar en relació les opinions dels joves amb les condicions socials en què viuen.

Finalment, aquest treball va més enllà d'un simple intent de comprensió. Hem elaborat una sèrie de propostes i suggeriments que esperem que siguin útils per al disseny de les futures polítiques familiars i de joventut.

Agraïments

La realització d'aquesta recerca no hauria estat possible sense la col·laboració activa de totes aquelles persones que, des de les seves localitats, han col·laborat en aquest estudi, als quals agraïm les facilitats que ens han atorgat. Volem mencionar especialment el suport dels tècnics del districte d'Horta-Guinardó. Igualment agraïm la col·laboració de IDESCAT. (Institut d'Estadística de Catalunya).

Però, de forma destacada, volem deixar constància del nostre profund agraïment als veritables protagonistes d'aquest estudi, els joves entrevistats i participants en els grups de discussió per la seva generositat a l'hora de compartir amb l'equip de recerca les seves percepcions i punts de vista sobre les problemàtiques del jovent.

1. MARC TEÒRIC

1.1 Conceptualitzacions del terme “Joventut”.

Com assenyala Anthony Giddens (2000) en la seva obra *Un mundo desbocado*, l'home actual viu en un món global que es troba immers en un convuls període de canvis i transformacions, un món carregat de paranys i d'incertesa. Segons l'autor britànic, en el context de la segona modernitat es generen processos de globalització i individualització que es desenvolupen de manera paral·lela i que tenen una clara repercussió en la vida de les persones. En cada un d'aquests processos, la reflexivitat esdevé un element clau: la societat ha deixat de ser una realitat estable i segura. Serveix de ben poc refugiar-se en les velles certeses. Les persones i els col·lectius reflexionen i es qüestionen cada vegada més les seves realitats i el funcionament de les institucions en les quals participen. Aquests processos tenen lloc en l'esfera del sentit comú, però afecten, fins i tot, a l'àmbit del saber sociològic. Dins de l'àmbit de la sociologia s'estan repensant moltes de les conceptualitzacions que s'han fet servir tradicionalment.

El col·lectiu de joves es troben directament implicats en aquestes dinàmiques i en aquests processos que seran claus en la configuració de la seva identitat com a persones.

Per això, en intentar definir la "identitat" de la joventut actual, cal tenir en compte les circumstàncies i el context social i, a partir d'aquí revisar les principals aportacions teòriques i empíriques que s'han realitzat en aquest àmbit d'estudi.

En la primera meitat del segle XX, Ortega y Gasset (1955) va formular una teoria segons la qual les noves generacions serien el motor de la història: portadores de nous valors i promesa de futur, anuncien un canvi social que tindrà un caire cultural.

- ***El concepte de joventut:***

S'ha parlat molt de joventut però molt confusament¹. Darrera el terme *joventut* si amaguen una sèrie d'imatges estereotipades del que són els joves. Històricament s'han fet servir, per exemple,

1. Estruch, J.; Cardús, S. 1984. *Les enquestes a la joventut de Catalunya. Bells deliris fascinen la raó*. Barcelona: Generalitat de Catalunya

expressions com: "Qué grande es ser joven" o "Juventud divino tesoro". Eslògans com aquests impliquen una visió ideològica, enganyosa o interessada de la joventut. En funció de l'origen social, del nivell econòmic i del bagatge cultural es podria parlar de diferents tipus de joves.

El que caracteritza la situació actual és que s'ha allargat el període d'escolarització, retardant-se -d'aquesta manera- la inserció social plena de molts joves. El retard que es produeix, en la nostra societat, respecte a l'ingrés al món del treball, així com la prolongació del temps d'estada en el si de la llar familiar dels pares, fan que el jove adopti unes pautes d'identitat fonamentades abans en les activitats realitzades en l'àmbit del lleure que no pas en les obligacions del món professional.

Com apunta Enrique Martín, massa sovint es parla dels joves com si es tractés d'un grup social homogeni, amb una determinada identitat cultural i uns interessos comuns. Però si bé es pot parlar genèricament de joventut, no podem fer-ho com si es tractés d'un grup uniforme.

(...) se supone una homogeneidad de base entre todos los incluidos en el abanico de edades- establecido administrativamente-que se defina como juventud, ya sea por una presunta naturaleza psicológica del joven, o por una presunta identidad de condiciones de existencia (...) (Martin, 1985).

En fer servir aquestes conceptualitzacions uniformadores, queden soterrades les diferències de classe i d'origen sociocultural que caracteritzen els diferents tipus de joves.

A partir d'aquestes visions sovint la joventut es defineix només per criteris administratius o purament demogràfics, però al nostre entendre, les anàlisis sociològiques rigoroses no poden assimilar irreflexivament termes o expressions que sovint són originàries del sentit comú.

La "juventud" es una prenoción, un objeto preconstruido. Producido como categoría de sentido común de percepción de la sociedad a partir de unas dinámicas socio-históricas. Sólo el "olvido" de la estructuración de la sociedad en clases sociales puede permitir constituir un abanico de edades como "grupo social", como actante de un relato sobre la sociedad que ignoraría las diferentes condiciones materiales y sociales de existencia asociadas a las diferentes posiciones en la estructura social: en las relaciones de producción y en la distribución de las diferentes especies de capital (Martin, 1993).

Autors, com Javier Elzo (2000), s'adhereixen a aquesta consideració de que no existeix ni la joventut ni l'adolescència com a categoria uniforme d'anàlisi. De fet, moltes de les aportacions en aquest àmbit destaquen la varietat de formes que pot prendre la vivència de la joventut. Paul Willis a *Cultura Viva* destaca les diverses formes de ser jove i l'extraordinària creativitat cultural associades a la gent jove:

Tot i que ens centrem en la "joventut", aquesta categoria és massa estreta. No creiem en una "etapa de la joventut" biològicament programada que faci que els joves siguin qualitativament diferents d'altres grups de la societat. Mentre que, com podem veure, els joves proporcionen molts exemples evidents de creativitat cultural, la nostra tesi bàsica és important per a l'activitat i l'oferta cultural en general (Willis, 1998: 43).

Malgrat això, dins de la literatura especialitzada, també podem trobar autors que opten per definir trets característics del que consideren que és el gènere de vida propi d'aquest col·lectiu.

Des d'una altra perspectiva, i a partir de les aportacions de l'antropologia, Carles Feixa, a *De jóvenes, bandas y tribus* (1998), centra l'estudi de la joventut en l'anàlisi de la "construcció cultural de la joventut" i en l'estudi de la "construcció juvenil de la cultura". Pel primer punt -la construcció cultural de la joventut- es fa referència a l'impacte de les institucions adultes sobre el món juvenil i en el segon punt sobre la construcció juvenil de la cultura- es presta atenció a la influència del món juvenil sobre la societat en el seu conjunt.

De fet, la joventut, entesa com un procés de trànsit entre la infància i l'edat adulta, ha existit a totes les societats:

Entendida como la fase de la vida individual comprendida entre la pubertad fisiológica (una condición "natural") y el reconocimiento del estatus adulto (una condición "cultural"), la juventud ha sido vista como una condición universal, una fase del desarrollo humano que se encontraría en todas las sociedades y momentos históricos (Feixa, 1998: 16).

Tanmateix, la durada d'aquest període i la seva intensitat han variat substancialment en el temps i en l'espai. A nivell més descriptiu, i segons l'estudi quadrianual *Juventud Española 2000*, realitzat per la INJUVE, l'edat que (com a mitjana) s'estableix actualment per a la sortida de la infantesa són els quinze anys i mig. I l'edat en la que com a terme mitjà es considera que es

deixa de ser jove són els trenta quatre anys. Aquestes edats confirmen el procés d'allargament o prolongació de la joventut en la nostra societat, realitat que, de totes maneres, ja s'observava en estudis precedents centrats en la joventut dels anys 80, tal i com ens mostra Martín Criado, citat anteriorment.

En aquest sentit esdevenen claus els processos de transició que s'experimenten en aquesta etapa vital. El pas a la vida adulta passa per la transició de l'escola al treball, que implica la independència econòmica, i per la transició de la llar familiar a l'emancipació del nucli familiar i l'adquisició d'autonomia individual.

- **Una mica d'història: “De la infantesa a la joventut”:**

Segons Aries (1987), el concepte d'infància apareix a finals del segle XIII i no es consolida fins al segle XVIII conjuntament amb l'emergència de la burgesia com a classe social hegemònica. La noció d'infantesa i joventut vigent en cada moment històric ens donen les claus per interpretar el paper social de l'educació i de les relacions afectives dins l'àmbit familiar. Entenem aquests moments de la vida de les persones com realitats canviants, no pas com a productes acabats. Tant la infantesa com la joventut són construccions socials, invencions modernes vinculades al Renaixement i al pensament il·lustrat que formulen l'existència d'aquests moments vitals com etapes singulars i diferenciades.

Así, en la Europa pre-industrial, la conformación era muy distinta a la que conocemos en la actualidad: no existía la fase que ahora se denomina "adolescencia"; la infancia no estaba separada del mundo adulto -no había, por ejemplo, tabús respecto a la sexualidad en relación con los niños ni lugares para socializarlos aparte- y terminaba a los 7-8 años -edad en que, en muchas regiones, se mandaba al hijo a casa de otros como aprendiz-; la variación en la construcción de las categorías de "infancia" y "juventud" era enorme de unas regiones a otras -al estar poco extendido el sistema escolar, no se había producido aún una homogeneización institucional de las clases de edad-, la categoría de "joven" podía abarcar desde los 6 hasta los 40-50 años, etc (Martín, 1993).

No serà fins al segle XX que es començarà a parlar dels infants com a subjectes de drets. Hi ha un canvi de signe i es considera la infància, la adolescència i la joventut com períodes de formació i preparació per al futur.

Fent un breu repàs de la construcció social d'aquestes moments vitals al llarg de la història, veiem que els infants i joves, en alguns períodes històrics, viuen aquests moments com etapes viscudes amb certa "llibertat", no gaire diferenciades de la vida dels adults, mentre que en altres circumstàncies socials i històriques, la reducció dels seus marges de llibertat s'estableixen a partir de les pautes educatives i els llargs períodes instructius on se'ls prepara per a la vida adulta.

Segons Postman (1990), no és fins al Renaixement (entorn del segle XV), que comença a prendre forma la diferenciació i individualització d'aquestes etapes paral·lelament al naixement de la família moderna. Tot plegat va lligat als canvis radicals que comporta el procés modernitzador: el desenvolupament de les escoles filosòfiques, la ciència; i l'aparició de l'Estat modern, entre altres.

Las primeras invenciones -teóricas y prácticas- de una infancia que tendría una naturaleza completamente distinta a la adulta y de una "juventud" en el sentido moderno se deben a los reformadores humanistas y religiosos que proliferan a partir del siglo XV: su extensión va unida al progresivo crecimiento de un sistema de enseñanza -fundamentalmente en manos de instituciones religiosas- donde se separan a los niños de los adultos. Pero es en el "Emilio" de Rousseau donde se va a producir, a nivel teórico, el paso fundamental para la legitimación de la concepción moderna de la infancia y para la invención de la adolescencia -matriz histórica de lo que será posteriormente la categorización social de la "juventud" (Martín, 1993).

Actualment, la incorporació generalitzada de la dona en el món del treball retribuït i els canvis profunds que han afectat l'estructura familiar, sobretot a partir de mitjans de segle XX, condicionen la concepció de la infantesa, l'adolescència i la joventut. La relació família-adolescents ha de reconstruir-se i reformular-se a partir dels canvis socials. Paral·lelament, es dona una actitud d'ambivalència creixent vers la percepció de la infància i la joventut. Si bé, d'una banda, els infants i joves són considerats subjectes de drets, de l'altra hi ha un augment significatiu envers les seves exigències i responsabilitats socials, essent considerats, en alguns àmbits, idèntics als adults (noves lleis, rebaixes en la seva consideració legal,...).

- **La idea de “joventut” en el context social**

Com s'ha dit, la joventut és una etapa important de la vida de les persones que es caracteritza pel seu caràcter provisional i transitori. És un interregne entre la infància i el món dels adults. El terme de joventut, tal com hem vist, també té un caràcter històric. La conceptualització i teorització entorn el concepte de “joventut” estan directament relacionades amb els canvis que es donen a la societat i amb les dinàmiques que es van definint a partir d'aquests canvis.

Al nostre entendre, en fer l'anàlisi de la situació de la joventut actual cal contemplar una sèrie de tendències generals que tenen lloc a la societat. A continuació les apuntem molt breument:

- L'emergència de l'Estat de Benestar, que va crear les condicions per a un creixement econòmic sostingut i per a la protecció social dels grups dependents. En el context econòmic de plena ocupació i de creixent capacitat adquisitiva dels anys 60, la joventut va esdevenir un dels sectors més beneficiats per les polítiques de benestar.
- La crisi de l'autoritat patriarcal i les transformacions de les estructures familiars, que han comportat una ampliació de les esferes de llibertat juvenil. En l'àmbit mediterrani volem assenyalar el retard que es produeix en l'abandonament del domicili familiar.
- Els canvis que tenen lloc en el sistema educatiu i el món laboral, entre els que destaquen la prolongació del temps d'escolarització, un retard en la incorporació dels i les joves al mercat de treball i la flexibilització de les condicions laborals.
- L'expansió dels mitjans de comunicació de masses, i particularment la televisió, ha permès la creació d'una “*cultura mediàtica juvenil*” de caràcter global, que ha afavorit l'articulació d'un llenguatge universal per a joves a través dels *mass media*. El naixement d'un mercat adolescent (el *teenage market*), a més, va oferir per primera vegada un espai de consum específicament destinat als i les joves, que s'havien convertit en un grup de creixent capacitat adquisitiva.
- L'escassa participació dels joves en els processos polítics formals, que contrasta amb la vinculació creixent de certs grups de joves amb valors progressistes (drets humans, protecció del medi ambient, igualtat,...) i amb la seva implicació amb associacions majoritàriament locals i nous moviments socials.

A partir d'aquestes transformacions, podem definir grans blocs temàtics a través dels quals plantejar la anàlisi de la realitat de la població jove:

BLOCS TEMÀTICS:

- Família i habitatge.
- Educació/Formació i Mercat de Treball.
- Mitjans de Comunicació i Consum cultural.
- Temps d'oci: xarxa d'amics, cultures juvenils, drogues,...
- Comunitat i Participació i/o compromís cívic.

En relació amb aquests canvis esmentats, val a dir que en els darrers temps s'ha anat obrint pas la idea que existia en els països desenvolupats una forta associació entre determinades orientacions en les polítiques socials, l'estructura del mercat de treball, les formes d'estratificació social i les condicions de gènere (Esping-Andersen, 1990, 1999). Cada un d'aquests paradigmes rep el nom de règim de benestar. A més, cada règim de benestar està associat a una determinada cultura i valors de benestar, moltes vegades implícits, que li presten suport i legitimitat (Janoski, 1998), i que afecten a la situació de la joventut.

La realitat dels i les joves es veu condicionada per l'estructura social en el seu conjunt; per les formes de subsistència predominants, per les institucions polítiques, per les cosmovisions ideològiques que predominen a cada tipus de societat. Aquesta estructura influeix en les condicions socials, és a dir, en les normes, comportaments i institucions que distingeixen als joves dels altres grups d'edat, i per altra banda, influeix també en les imatges culturals associades als joves.

En el context de la societat informacional (Castells, 1997-98) és important assenyalar que els canvis que estan tenint lloc se centren principalment en la revolució tecnològica i el procés de globalització, i que el desenvolupament social i econòmic passa a dependre principalment de la capacitat de dominar les tecnologies de la informació i la comunicació. Gerardo García Álvarez (2001), es preocupa per l'anomenada *fractura digital* que pot afectar profundament alguns sectors de la joventut. L'autor destaca el paper capdal que la informació juga en les societats actuals, i és partidari d'afavorir l'extensió del coneixement d'aquestes noves eines a tots els

àmbits de la societat. Per això és important afavorir un accés universal a la informació i al coneixement, ja que, malauradament, en moltes ocasions aquests no estan a l'abast de tothom.

A partir d'aquí, i reconeixent la diversitat de situacions que s'identifiquen en les anàlisis de la joventut, cal assenyalar, compartint els criteris que estableixen en el seu estudi sobre la joventut de Lleida, Garreta, Samper i Molina (2000), que molts dels problemes, actituds o sistemes de valors de la joventut són comuns entre els joves dels diferents països de la Unió Europea, tot i que també ens interessa identificar les diferències rellevants entre aquests països i les conseqüències que aquestes diferències tenen en les seves vides.

Per exemple per a contrastar amb el que succeeix a l'Estat espanyol, a França hi ha una planificació sistematitzada d'ajuts adreçats a la gent jove. Una de cada dues persones del grup d'edat comprés entre els 16 i els 29 anys, per exemple, reben de manera directa o indirecta els beneficis de les prestacions legals provinents de les "Ajudes Familiars" (CAF). Aquestes prestacions inclouen diferents tipus d'ajuts: prestacions familiars, ajudes per a l'habitatge, ajudes per a tenir cura de persones adultes amb algun tipus de discapacitat i ajudes mínimes d'inserció (Amorouni, 2000).

En definitiva, les condicions socials en les que viu la població determina la definició de la joventut com a tal. En aquesta línia, Victoria Camps (1999) afirma que la joventut reflexa les mateixes contradiccions que la societat en general. Val a dir, no obstant, que el jove viu aquestes contradiccions d'una manera específica, amb la particularitat que tenen menys defenses i menys recursos per a fer front a aquestes contradiccions. Aquesta aportació enllaça amb la idea segons la qual la joventut expressa una metàfora per a ser expressió simbòlica dels processos de transició social que es donen a la societat (Feixa, 1993)².

² Feixa (1993) proposa la consideració de la noció de joventut com a metàfora des de tres punts de vista:

- Per la funció ideològica de la joventut com a centre de mitologies o debats a l'entorn dels valors i dels canvis de valors.
- Com a vinculació entre la dimensió històrica i la dimensió biogràfica dels processos de transició social.
- Pel fet que pressuposa una estratègia metodològica tendent a relacionar els canvis microsocials en les formes de vida dels joves amb transformacions macrosocials, identificant en aquests grups l'impacte dels nous moviments econòmics, polítics i socials.

1.2. Família i habitatge

Entenem que un dels canvis bàsics que han marcat l'evolució de les societats occidentals ha estat la pèrdua de legitimitat del patriarcat i l'emergència d'un nou model de família de caire *pospatriarcal* (Flaquer, 1999a).

Es tracta d'un paradigma de família més reflexiu. En el qual impera el valor de l'individualisme, entès com una major tendència a l'autonomia i com una desvinculació creixent de les persones respecte els grups i les comunitats. Malgrat això, les representacions de la família segueixen ocupant, en la majoria dels casos, un lloc central en la vida dels joves. Els joves catalans (Flaquer, en premsa), per exemple, fan una valoració molt alta de les condicions de vida en la seva família, considerant que constitueix allò que més afecta a les seves vides. El fet que s'hagin afeblit els lligams tradicionals i comunitaris no significa que no hagin sorgit noves formes de relació i nous vincles de relació interpersonal. Carles Feixa (1998) assenyala que després dels anys 60 i de la aparent alliberació dels i les joves, es van generar noves dependències econòmiques familiars i escolars que han posat de manifest el procés de reestructuració socio-econòmica iniciat en les societats occidentals a partir de mitjans dels anys 70. En aquest context -segons l'autor- no és casual que la imatge cultural de la joventut hagi tornat a estar marcada pel conformisme social, la desmovilització política i el puritanisme.

A més, la condició social dels joves també depèn en gran mesura dels règims de benestar en què viuen. El règim de benestar mediterrani, dins el qual Catalunya se situa, està caracteritzat per un grau molt acusat de *familiarisme*. En els règims familiaristes la família constitueix la unitat bàsica de reproducció en la vida social. Constitueix una matriu central que tendeix a generar gran part dels valors i de les pràctiques que es desenvolupen en altres àmbits de la societat. Des del punt de vista de les mesures de política social, un sistema familiarista és aquell en què les administracions públiques donen per descomptat -i àdhuc emfasitzen- el fet que les famílies i les llars assumeixen la responsabilitat principal a l'hora de garantir el benestar dels seus membres (Esping-Andersen, 1999). És per aquesta raó que als països del sud d'Europa, els Estats de benestar -i en particular les seves polítiques de família i de joventut- han experimentat un desenvolupament molt més insignificant que a altres indrets del continent.

Aquestes condicions repercuteixen en el fet que els joves dels països del Sud d'Europa són els que abandonen més tard la llar familiar. Participen, de fet, d'un concepte de família com un espai segur d'estabilitat en el que s'atorga molta importància a l'educació i a la formació.

A partir d'aquí s'observa, tal i com ja hem vist, com el procés d'emancipació tendeix a allargar-se més enllà, fins i tot, dels anys de formació i dels estudis superiors. En aquests casos es pot parlar clarament d'una prolongació forçosa del període de joventut (fet que s'accentua en les *classes benestants*) i del fenomen dels *joves-adults* (Zárrega, 1985): increment en el nombre d'individus entorn dels 30-35 anys que viuen, encara, a casa de les seves famílies.

Les dades de INJUVE del 2000 verifiquen aquest fet. Als 25 anys només el 32% de la gent jove està emancipada econòmicament. Als 29 anys només ho està el 72%. I, de fet, la majoria de persones joves no tenen plena autonomia econòmica encara que treballin. En aquest mateix informe es considera que només el 29% de la població jove és econòmicament autosuficient. En base a aquestes circumstàncies, la joventut, entesa com a procés de trànsit, culmina amb l'emancipació dels joves respecte la llar familiar i l'adquisició d'un habitatge propi. Representa la integració de l'individu, en condicions de ple dret i amb un alt grau d'autonomia personal, a la vida social adulta.

1.3. Educació/Formació i Mercat de treball

- **L'educació:**

Altres canvis importants que s'han donat en els darrers anys han estat la universalització de l'escolarització i la presència creixent de les dones en la formació superior i en el mercat de treball. Aquest canvis tenen grans implicacions en la redefinició d'estils i de les condicions de vida de la joventut.

A *Juventud liberta*, Ruíz de Olabuénaga (1999) destaca principalment la prolongació de l'edat d'incorporació laboral dels i les joves, però sobretot incideix en les conseqüències -que l'autor basc considera negatives- del procés d'allargament de l'escolarització que acompanya aquesta prolongació de l'inici de la vida laboral. Aquesta valoració en negatiu de l'allargament de l'escolarització per a la joventut no considera, tanmateix, la necessitat d'una educació exhaustiva i de qualitat que permeti a tothom una millor integració en l'anomenada *societat del coneixement*,

demanda a la que cal respondre si es pretén proporcionar les eines per a fer front als desafiaments de la societat en la que vivim i no condemnar a l'exclusió a amplis sectors de població.

De fet, tot i reconeixent la conveniència d'estendre els processos de formació al llarg de tota la vida i per tant, també a totes les persones adultes, entenem la joventut com un període de formació. Al jove "li toca" estudiar i preparar-se pel futur, tant si opta per l'accés a l'educació superior universitària com per a la formació professional. El que esdevé clau és que tots i totes tinguin les mateixes oportunitats reals d'escollir quin volen que sigui el seu itinerari formatiu. Els joves, doncs, en sentit propi i amb independència de l'edat, es troben en l'etapa *d'estudiant* (o en tot cas en la fase de transició del món de la formació al món laboral). Com afirmen Bourdieu i Passeron (1970): encara que no es pot parlar de *l'estudiant* com d'un grup social homogeni, sí que hi ha una sèrie de trets que caracteritzen la situació i la condició específica de l'estudiant jove³. Es tractaria d'un ésser anòmic que viu el problema de la identitat com un problema central i cerca la seva identitat a un nivell simbòlic en el temps de lleure. Això explicaria, en part, la irrupció de les anomenades *cultures juvenils* que defineixen uns signes d'identitat interna i externa fonamentades en el consum, tal i com veurem a continuació.

L'escola esdevé una institució clau en la vida dels joves perquè condiciona les seves oportunitats de futur. Per aquest motiu, és bàsic identificar les principals problemàtiques que afecten als joves en relació al sistema educatiu, ja que són molts els joves que abandonen o fracassen en l'actual sistema educatiu⁴.

A més, es parla també del sistema educatiu com d'una eina fonamental de transmissió de valors, que pot reproduir col·lectivament les trajectòries individuals de classe, però que també pot obrir canals de promoció social i mobilitat ascendent. Sigui com sigui, estem davant d'un dels col·lectius de joves (el dels noranta) que més temps escolaritzats han passat, però que paradoxalment, disposa de menys oportunitats d'integració laboral i econòmica.

³ A *Los estudiantes y la cultura* – estudi previ a l'obra *La Reproducció*– Bourdieu i Passeron fan una anàlisi dels estudiants a la França del 1970.

⁴Es despenen com a causes d'aquesta problemàtica la inadequació dels ensenyaments, la no correspondència entre els valors dels idearis escolars i la pràctica competitiva de les qualificacions escolars, o el despropòsit de moltes de les matèries que els joves han d'estudiar.

- ***Mercat de treball:***

Les expectatives generals de la joventut davant la vida canvien radicalment segons la seva ocupació principal: per exemple, si els individus estudien o treballen. També depèn de les condicions socials i educatives que viuen i que els faciliten o no la superació de les situacions de desavantatge en les que es puguin trobar. És en funció de les condicions socials i del nivell econòmic i educatiu de la família d'origen, que podem parlar de diferents tipus de joves i de diferents expectatives de futur.

Pels joves, i en virtut de la seva particular situació, la possibilitat de trobar una feina és una qüestió de vital importància. El treball ocupa un lloc privilegiat en el centre de l'experiència vital de la major part dels joves i un lloc molt destacat dins de la seva escala de valors. Només a partir d'un treball estable, que confereixi al jove una posició social i un sou, es podrà satisfer l'expectativa de la independència i de l'emancipació respecte a la família d'origen: la independència econòmica és la condició de possibilitat per a l'emancipació com a persona. A més, la importància de l'autonomia econòmica es fa especialment palesa en un moment com l'actual de precarització de les condicions de treball, que no solament limita les possibilitats de caire professional sinó també les oportunitats vitals.

La reorganització econòmica actual, que s'està produint a partir de les potencialitats de les noves tecnologies, emfatitza els processos d'individualització i flexibilització del treball. A més, s'estan donant processos de sobreexplotació que afecten principalment als grups poblacionals més vulnerables en relació al mercat de treball (població immigrant, dones, minories), i d'una manera particular als joves. El desenvolupament social i les possibilitats d'èxit social i econòmic passen a dependre de l'habilitat de combinar l'ús de les noves tecnologies amb els valors humans, tals com la solidaritat o la participació. En aquest procés juga un paper clau l'educació, ja que una educació de qualitat proporciona el coneixement i les habilitats necessàries per a un ús òptim de les eines prioritzades en el mercat laboral.

Així doncs, l'accés a una educació de qualitat i a una orientació professional i laboral adequada dirigida als joves esdevé una peça clau per a la seva inserció socio-laboral i per a l'emancipació respecte a les llars familiars. En canvi, la precarització i la desocupació condicionen i prolonguen la dependència respecte a les famílies.

1.4. Temps d'oci: xarxes d'amics, cultures juvenils, drogues,...

L'escolarització generalitzada i el retard que es produeix respecte a l'ingrés al món del treball fa que el jove, en termes generals, adopti unes pautes d'identitat fonamentades abans en el lleure que en el treball.

Segons Talcott Parsons (1972), l'allargament de l'estada en institucions educatives allunya als joves del sistema productiu i els fa prendre distància de les relacions de classe. Pel pare del funcionalisme nordamericà, en les institucions educatives s'estaria formant una *cultura adolescent* totalment diferent de l'adulta, amb un sistema de normes i valors propis. Aquesta, en la qual participarien tots els joves sense distinció de classe, seria, en el fons, funcional per la integració social.

En la societat actual quan un jove assoleix el seu primer treball (mínimament estable), hi arriba amb una personalitat i un sistema de valors força definit. Aquests valors s'han forjat en l'àmbit familiar, en la colla d'amics i estan condicionats a la influència dels mitjans de comunicació social. El jove sovint es troba que els valors que genera el món del treball són viscuts com estranys al model propi.

En els espais i en els temps del lleure emergeixen les anomenades *cultures juvenils*, que són expressions col·lectives d'estils de vida que construeixen els joves⁵. A partir d'aquí podem abordar l'estudi de les xarxes relacionals dels joves i de les cultures juvenils segons el tipus de dinàmiques que generen els joves entre ells quan coincideixen en àmbits institucionals, espais d'oci o en l'àmbit familiar.

De fet, el grup d'amics i l'ús del temps lliure i de l'oci són espais de socialització molt important. Les principals activitats que realitza la joventut en el seu temps lliure, segons Elzo (2000), són:

- Sortir o reunir-se amb els amics.
- Escoltar música.
- Mirar la televisió.
- Escoltar la radio.

⁵ Feixa (Feixa, 1993) rebutja el concepte de *subcultura juvenil* i pren el de *cultura juvenil* per esquivar usos desviacionistes del mateix.

- Anar a bars i cafès.
- Anar al cinema.

Es tracta, en la major part dels casos, d'activitats que es poden fer en l'àmbit de la llar i que es poden realitzar de manera individual. Els joves, però, també donen molta importància a les activitats que realitzen amb els amics o amb la colla.

Pel que fa a les sortides nocturnes amb amics, es destaca que van associades, en alguns casos, al consum de drogues com el cànnem, la cocaïna o les amfetamines, i que en molts altres casos s'associen al consum d'alcohol. Elzo (2000), per exemple, destaca el pes de la pressió que el grup d'amics pot tenir en els hàbits de consum d'aquest tipus de substàncies.

Per una gran quantitat de joves i especialment pels estudiants, el procés de definició de la pròpia identitat en aquesta etapa vital, i la manca de vinculació directa i estable respecte al món del treball i la manca d'un habitatge propi, els predisposa a adoptar identitats provisionals i específiques que, tal i com s'ha apuntat, es donen preferentment en l'àmbit del lleure. El lleure ha esdevingut una instància privilegiada i carregada de significat dins l'experiència vital dels individus. La joventut en aquest sentit no és pas una excepció, sinó tot el contrari. Però el que és característic d'aquest col·lectiu és que cerca la seva identitat més a partir de les pautes de consum (en el temps de lleure) que a partir del seu rol laboral o de la seva implicació formal en institucions cíviques de caire tradicional (Giménez et al., 1989). En realitat els joves que treballen, generalment cerquen les pautes per a la definició de la seva identitat social en el lleure, ja que el treball que realitzen és sovint inestable i insatisfactori.

Els membres del moviment okupa són, en aquest sentit, un exemple paradigmàtic. Alguns membres d'aquest moviment manifesten signes externs de la seva identitat amb unes pautes de conducta i amb unes formes de vestir desvinculades -es pot dir contràries- a les pròpies del món del treball.

Per conèixer les disponibilitats i els interessos dels joves en el temps de lleure és important saber quina és la seva condició social objectiva. Les seves aspiracions subjectives han de considerar-se en relació a les condicions socioeconòmiques en les que viuen: accés a l'habitatge, situació laboral, nivell educatiu, formes de convivència, trets culturals, etc. En aquest sentit, s'ha teoritzat sobre els fluxos de significats i valors que grups de joves han generat a partir de les seves

interrelacions amb els demés en situacions locals concretes. Es tracta de significats i valors que acaben esdevenint molt significatius en la gestió de les seves vides. Seguint amb aquesta idea, Feixa (1998) parla de *bandes* per a referir-se a grups informals dels joves de classes subalternes que fan una determinada apropiació de l'espai urbà, com a eix per a construir la seva identitat social.

1.5. Mitjans de Comunicació i Consum Cultural.

El paso de un capitalismo de producción a un capitalismo de consumo, asimismo, conducirá a la búsqueda de nuevos ámbitos de producción de objetos de consumo -de nuevos consumidores-: se inventará, en la posguerra, un mercado de consumo juvenil -bautizado como "cultura juvenil". Esta invención, al tiempo que incrementará la visibilidad social de las nuevas "subculturas juveniles", servirá para fijar la creencia en una "juventud" como grupo social específico (Martín, 1993).

Algunes aportacions a l'estudi de la joventut vinculen la cultura juvenil al lleure *consumista*. A partir de l'emergència de les diferents cultures juvenils, es defineix l'estil com un tret distintiu de la imatge que tenen els joves. En aquest sentit, l'emergència actual de la joventut com a nou subjecte social no s'explica sense la difusió dels grans mitjans de comunicació, i sense l'existència d'una oferta de productes culturals àmplia i diversa, adreçada específicament al mercat adolescent i juvenil. De fet, el que defineix l'estil associat a una cultura juvenil és l'organització activa d'objectes amb activitats i valors que produeixen i organitzen una identitat de grup. Paul Willis (1998), en un dels seus llibres més recents, *Cultura Viva*, analitza les formes de creativitat simbòlica característica de les cultures juvenils.

Les activitats del temps lliure s'associen, així, a la indústria cultural i a la comercialització del lleure. A partir d'aquí, s'apunta que els rols social del jove poden ser influïts per una publicitat que sap que les pautes d'identificació dels joves depenen d'una manera molt directa de les pautes de consum, o si més no, depenen d'unes pautes d'identitat que es defineixen, com hem vist, en el temps de lleure. La publicitat associada al consum demana un canvi substancial d'actitud pel que fa a com s'entén aquest lleure⁶, que ha passat a ser considerat, cada vegada més com un temps privilegiat, carregat de significació pròpia, desvinculat del temps de treball i del temps d'estudi. Així doncs, en aquest moment el consum guanya importància respecte el

⁶ Hi ha una tendència a magnificar l'impacte i el poder de la publicitat i els mass-media sobre les opinions i els gustos de la societat. Potser és el propi desconeixement sobre el seu impacte concret el que ens porta a sobrevalorar la seva influència.

treball i genera una mentalitat radicalment nova pel que fa a com els individus entenen el lleure i el treball.

El consum és, per ell mateix, una espècie d'autocreació d'identitats, d'espai, de formes culturals-amb les seves pròpies formes de potenciació cultural de les capacitats dels individus i els grups (Willis, 1998: 65).

No es tracta, com diu el tòpic, d'un consumidor passiu. El que fan les indústries culturals o els materials de la cultura popular és proporcionar recursos simbòlics a partir dels quals, l'experiència, la identitat i l'expressió juvenil es modelen creativament generant-se noves activitats culturals.

El mercat de formes i serveis culturals, a diferència de les arts convencionals, depèn del fet que els seus productes siguin absorbits i que se'ls doni sentit dintre de les relacions socials informals de la vida dels joves. (...) cal involucrar els joves en la configuració dels perfils de la cultura comercial per mitjà dels usos que fan dels productes. I són aquests usos el que conté la promesa i la creativitat, el continent amagat del treball simbòlic i la creativitat que defineix identitats reals i potencia habilitats, que desperta capacitats sensuais cada dia que passa (Willis, 1998: 50).

D'aquesta manera el subjecte adquireix un rol actiu en la definició de la seva identitat cultural, que pot expressar-se en diferents situacions: en la interpretació creativa de la música popular, en la interacció amb la pantalla del televisor, en l'ús del vídeo o en el consum de videojocs.

Mirar la televisió vol dir, com a mínim en part, col·laborar en la discussió sobre representació i realitat com una contribució a la creativitat i el treball simbòlic (Willis, 1998: 72).

Finalment, i també pel que fa a la importància que adquireix el consum en la vida de la joventut d'avui, la roba, el pentinat i les preferències musicals, són indicadors clars de les orientacions que prenen els diferents grups de joves. Aquests, tal i com hem vist, s'identifiquen molt amb el treball simbòlic de desenvolupar els seus propis estils i d'ignorar i descodificar els estils de vestir dels altres i de relacionar-los amb tendències musicals, polítiques i socials. La roba és un mitjà clau d'expressió i exploració de les pròpies identitats individuals i específiques dels joves.

En aquest sentit, és important entendre els processos creatius i comunals que hi ha a l'altra banda dels objectes convertits en articles de consum i de la distribució de masses. Per això cal

una major interacció entre les institucions culturals vigents i els joves i una major implicació d'aquests en els processos de decisió institucionals.

1.6. Comunitat i Participació i/o compromís cívic.

Tal i com hem vist, per tothom però especialment per a les generacions joves, s'obre una multitud de possibles formes d'existència personal i social que obliguen i possibiliten la creació i reformulació dels estils de vida.

Olabuénaga (1999) interpreta que la dissidència i la discrepància són els processos que possibiliten la construcció d'aquests estils de vida diferents. Des d'aquesta perspectiva tota generació ha de saber definir la seva pròpia vida a partir del trencament amb el passat. S'interpreta que s'està donant una fragmentació ideològica-ètica a la societat actual que impedeix que els joves puguin desenvolupar bases de solidaritat i que, contràriament, impulsa un individualisme que exigeix la creació individualitzada d'un estil de vida propi i personal.

No deixa de ser paradoxal que una societat que no dóna massa oportunitats de feina, acabi fent responsables i doni la culpa als mateixos joves de les situacions en les que aquests es poden trobar. Els joves, d'alguna manera, encarnen el futur i en la mesura que són receptius i sensibles als canvis que s'estan produint, són portadors d'uns valors nous. Però els joves també són hereus d'uns determinats valors tradicionals que la societat els ha inculcat mitjançant els processos de socialització.

Per tant, emergeixen noves perspectives que, reconeixen en la modernitat el qüestionament diari de les bases de l'existència prèvia de les persones, però que proposen com a alternativa una major reivindicació de més llibertat.

Molts anàlisis de la joventut coincideixen en explicitar el rebuig de la població jove respecte les organitzacions polítiques *formals*. De fet, Beck (2002) utilitza l'expressió *politics of youthful antipolitics*, per a referir-se a la oportunitat que té la joventut de gaudir de la pròpia vida amb una millor consciència del món combinada amb una autoorganitzada preocupació pels altres que trenca amb les formes institucionals. Aquesta malfiança respecte a aquest tipus d'institucions formals repercuteix en l'escàs grau d'implicació de la joventut en l'àmbit associatiu. De fet, el

nivell d'associacionisme en molts casos va associat al nivell d'estudis i a l'origen social i econòmic de la família i es redueix a l'àmbit esportiu, cultural i religiós.

Finalment, volem assenyalar també que tots aquells autors que consideren que la reformulació constant de les pautes de vida es deriva en un declivi dels valors, no tenen en compte el fet que cada vegada més, hi ha més població que considera la solidaritat, la voluntat d'ajudar als altres i la preocupació per l'interès públic com a valors preponderants iguals a altres motivacions de les persones, com poden ser l'autorealització, l'èxit ocupacional i l'expansió de la llibertat individual. Es destaca, a més, que els valors imperants de la joventut d'avui apunten principalment al que és proper, pròxim, local,...precisament per la percepció de la incapacitat del món polític de resoldre els problemes que més els afecten.

2. METODOLOGIA

2.1. Objectius

2.1.1. Objectiu general

La recerca té com a principal objectiu identificar i aprofundir en el coneixement de la situació i de les problemàtiques que viuen els joves i adolescents --compresos entre 12 i 24 anys aproximadament-- en tres àrees geogràfiques circumdants a la ciutat de Barcelona. La metodologia emprada ha permès la realització d'un estudi comparatiu de tres localitats diferenciades (Vilanova i la Geltrú, Mataró i el districte d'Horta-Guinardó de Barcelona ciutat), per a procedir a una posterior comparació de la situació del col·lectiu de joves en relació als blocs temàtics dibuixats en el marc teòric.

BLOCS TEMÀTICS:

- Família i habitatge
- Educació/Formació i Mercat de treball
- Mitjans de Comunicació
- Temps d'oci i consum
- Drogues
- Comunitat i Participació/Compromís cívic

2.1.2. Objectiu final

L'objecte final d'aquest estudi és aconseguir una major comprensió de la situació de la joventut així com formular un conjunt d'orientacions per a propostes d'actuacions que puguin incidir favorablement a afrontar les problemàtiques que els afecten. Aquestes orientacions s'han assolit bàsicament mitjançant les contribucions de les persones consultades en el treball de camp. Els joves i adolescents formen un grup social heterogeni força vulnerable, de manera que alguns sectors de la joventut es veuen particularment exposats a situacions de risc com són la desigualtat social, educativa i econòmica. En aquest estudi s'ha prestat especial atenció a la situació d'aquests col·lectius.

2.2. Plantejament metodològic i eixos d'anàlisi.

L'estudi es planteja oferir una descripció sòlida i assolir una bona comprensió de la situació dels joves i adolescents dels àmbits territorials estudiats.

En base a aquests propòsits, s'han establert els següents eixos d'anàlisi:

- Eix objectiu-subjectiu
- Eix exclusor-incluser

2.2.1. Eix objectiu-subjectiu

Si volem comprendre les disposicions culturals dels joves és important saber quina és la seva condició social objectiva. Per això ens ha semblat que era important conèixer les característiques de les zones objecte d'estudi. En aquest sentit, hem elaborat un informe previ de contextualització –elaborat a partir de dades procedents de fonts secundàries– que ha servit per fer una descripció separada de les tres àrees, intentant reflexar els trets més rellevants de cada una d'elles (Vilanova i la Geltrú, Mataró i el districte d'Horta-Guinardó). D'altra banda, mitjançant una anàlisi comparativa basada en un sistema d'indicadors, hem assolit un apropament rigorós a la situació objectiva dels joves i de les famílies que viuen en aquestes àrees territorials.

En primer lloc, els indicadors ens permeten conèixer les característiques generals de les unitats territorials estudiades: concretament hem destacat les dades de l'estructura econòmica i les principals característiques sociodemogràfiques de les tres unitats d'anàlisi. En segon lloc, els indicadors ens apropen a les característiques de la població infantil i juvenil, la transició de l'escola al treball (fracàs escolar) i la situació del mercat de treball.

En definitiva, la finalitat d'aquesta part ha estat fer una breu presentació de les tres unitats territorials estudiades, per poder contextualitzar les problemàtiques de la joventut i, sobretot, per a establir les pautes interpretatives dels materials qualitatius.

Aquesta primera part de la recerca respon a la importància que es dona al coneixement de les condicions objectives en les que viuen els joves. Les valoracions subjectives dels joves i de les

persones relacionades amb aquest col·lectiu han de considerar-se en relació a les condicions socioeconòmiques en les que es troben: l'impacte d'aquestes condicions a la família, l'accés a l'habitatge, el nivell d'estudis, la situació laboral, etc. Per a interpretar i donar un valor apropiat a les opinions expressades cal contrastar les valoracions de les persones participants de la recerca amb les dades objectives que ens proporcionen informació sobre les condicions contextuais.

Per aprofundir en aquest tipus d'anàlisi, la ciència social ha de trencar amb les pre-construccions del sentit comú que sovint ens procuren una visió parcial i enganyosa de la realitat social. La ruptura epistemològica --tal com aclareix Pierre Bourdieu-- ens permet trencar amb les evidències col·lectives que constitueixen el món social implícit (Bourdieu; Wacquant, 1994).

En seguir les orientacions metodològiques que proposa el sociòleg francès, considerem que la ciència social oscil·la entre dos perspectives aparentment contradictòries: l'objectivisme i el subjectivisme que es troben en una relació dialèctica. D'una banda, des d'una òptica objectivista o estructuralista, la sociologia pot seguir l'antic precepte durkheimià i "tractar els fets socials com a coses". Des d'aquesta perspectiva, hi ha en el mateix món social --no solament en el llenguatge, etc.-- *estructures objectives independents de la consciència i la voluntat dels agents*, que són capaces d'orientar o de coaccionar les pràctiques o les representacions dels individus.

A un nivell "metodològic", aquest punt de vista estructuralista està orientat cap a l'estudi dels mecanismes objectius o de les profundes estructures latents i dels processos que les produeixen i les reproduïxen. Aquesta aproximació descansa en tècniques objectivistes d'investigació (per exemple, mostres estadístiques, indicadors, etc.). En portar aquesta perspectiva fins a les darreres conseqüències hi ha, però, el perill d'acabar negant la dimensió subjectiva que presenta l'acció social. No podem oblidar que les estructures objectives que construeix el sociòleg en el moment objectivista (al apartar-se de les representacions subjectives dels agents), són el fonament de les representacions subjectives dels individus i constitueixen les coaccions estructurals que pesen sobre les interaccions.

En canvi, el subjectivisme pressuposa la possibilitat d'algun tipus d'aprehensió immediata de l'experiència viscuda pels altres i dona per suposat que aquesta aprehensió és una forma de coneixement del món social més o menys adequada. L'anàlisi sociològica no pot deixar de contemplar les representacions que els individus es fan del món social. La sociologia i l'antropologia "fenomenològiques" i "interpretatives" serien un bon exemple de subjectivisme. En

termes de mètode, aquest punt de vista està associat generalment amb els anomenats mètodes "qualitatius" o naturalistes, com l'observació participant, l'etnografia, l'anàlisi del discurs, etc. Aquesta manera de mirar el món social s'acosta més a la vida social tan com és viscuda, s'interessa més pel sentit que els actors donen a les seves accions i pels processos a través dels quals construeixen els seus móns socials.

L'ús dels *mètodes qualitatius* no permet obtenir una mesura concreta de la realitat social, sinó que més aviat aporta una comprensió més rica, complexa i pluriforme del fenomen que es vol estudiar. Les tècniques qualitatives tenen com a objecte, sobretot, l'estudi de la significació subjectiva de l'acció social, però cal complementar-los amb una mirada més objectivista (basada en el sistema d'indicadors esmentats anteriorment).

El principal mèrit de l'objectivisme es que trenca l'experiència immediata del món social i que així és capaç de produir un coneixement que no és reductible al coneixement pràctic posseït pels actors de carn i ossos. Aquesta ruptura resulta fins i tot difícil per a la persona científica social, ja que ella mateixa és participant en el món social. Però l'objectivisme resulta també insuficient. El seu problema és que no pot copsar la relació existent entre el coneixement que produeix i el coneixement pràctic posseït pels propis actors (Bourdieu; Wacquant, 1994).

2.2.2.Eix exclusor-inclúsor

Una de les finalitats d'aquest estudi és avaluar les situacions de desigualtat que afecten particularment als joves. El nostre coneixement de les noves formes de desigualtat social ha rebut aportacions decisives a partir de les recerques sobre la pobresa i l'exclusió social. Es tracta de dos enfocaments diferents que ens poden servir per tal d'obtenir una comprensió més aprofundida de les dinàmiques de la desigualtat social en els països capitalistes avançats. Mentre que l'estudi de la pobresa és una línia de recerca acreditada des de fa temps al Regne Unit, on compta des de fa temps amb una tradició considerable, cal assenyalar que la anàlisi de l'exclusió social va sorgir en dates més recents al continent europeu, principalment a França⁷.

La noció de pobresa se centra en qüestions de distribució, en la manca de recursos a disposició de l'individu o de la llar. En canvi, el concepte d'exclusió social gira entorn de qüestions

⁷ Un dels autors pioners en l'ús del concepte d'exclusió social fou el sociòleg francès, Robert Castel, vers la meitat dels anys setanta.

relacionals, això és, en una participació social inadequada, en la manca de protecció social, d'integració social i de poder (Room, 1995). Si la pobresa es refereix sobretot a la desigualtat de tipus econòmic, l'exclusió social al·ludeix a deficiències en l'accés als drets de ciutadania, tant polítics com socials (Cousins, 1999). De fet, es tracta de dos enfocaments diferents però complementaris en la mesura que poden contribuir a abastar diverses facetes de la desigualtat social. Tot i que la idea d'exclusió social sembla més apropiada per a l'anàlisi de les formes de desigualtat en temps d'individualització, això no significa que les manifestacions de la pobresa hagin desaparegut durant els darrers decennis, sinó que han alterat la seva fesomia.

Com element o dinàmica exclusora⁸ considerem les barreres o obstacles socials que experimenten les persones o els col·lectius a l'hora d'accedir a una sèrie d'oportunitats o d'avantatges socials. S'ha de tenir present, però, que una mateixa situació pot donar lloc a interpretacions exclusores o bé inclusores, en la mesura que aquesta interpretació contribueixi a superar la barrera identificada o, contràriament, contribueixi a la seva reproducció. Variables com el gènere, l'ètnia, el nivell socioeducatiu, poden ser font d'elements exclusors o inclusors. L'ètnia, per exemple, pot ser font d'elements i dinàmiques exclusores quan es manifesten actituds racistes o s'interioritzen dinàmiques discriminadores. El gènere també pot ser motiu o causa de dinàmiques exclusores quan es discrimina a les dones de diferents àmbits de la societat (món educatiu, mercat de treball).

Però per les mateixes variables podem identificar també elements o dinàmiques inclusores. Així, considerem un element o dinàmica inclusora quan, partint d'un element o dinàmica exclusora, es fan aportacions que contribueixen a superar la barrera que impedeix que certes persones o grups es puguin beneficiar d'avantatges o pràctiques socials. Com a exemple podem assenyalar que elements o factors inclusors serien aquelles valoracions o interpretacions de les persones entrevistades o participants en els grups de discussió a través de les quals es trenquen prejudicis entorn la comunitat immigrant i es formulen mecanismes o propostes que faciliten la convivència intercultural. Una medidora cultural de Mataró, per exemple, davant la problemàtica identificada als Instituts entorn les nenes i adolescents immigrants i les classes de educació física, planteja la proposta de fer possible que aquestes puguin anar a classe amb xandall llarg. D'aquesta manera

⁸ Partim de la conceptualització de factors exclusors i factors transformadors de la metodologia comunicativa, desenvolupada per CREA (Centre de Recerca Social i Educativa) de la Universitat de Barcelona, i implementada en el projecte europeu RTD WORKALO: *The creation of new occupational patterns for cultural minorities: The gypsy case*. (nºHPSE-ct2001-00101). (<http://www.neskes.net/workalo>).

ni les nenes deixen d'anar als Instituts ni han de renunciar a una forma de vestir per la que estan optant.

La recerca que persegueix ser útil socialment aprofundeix en aquests elements per tal d'aportar orientacions per a la transformació social.

2.3. Fases de l'estudi

El mètode és el camí que se segueix --o una manera ordenada de procedir-- per arribar a un fi. En iniciar el procés de recerca hem elaborat el marc teòric que ha orientat els nostres passos i, alhora, hem intentat ser fidels als objectius assenyalats. Seguidament exposem les diverses fases del procés de la recerca.

2.3.1. Fase documental

En l'etapa inicial de l'estudi s'ha realitzat una revisió bibliogràfica de les referències teòriques més rellevants per a la temàtica de joves. De la mateixa manera, s'han explorat informes, projectes de recerca i altres tipus de contribucions, tant a nivell nacional com internacional, per a fonamentar l'estudi en base a aquestes aportacions.

A partir d'aquesta revisió documental, l'equip del projecte ha treballat les principals aportacions teòriques en l'àmbit i ha definit el **marc teòric** de referència del projecte.

2.3.2. Fase empírica

2.3.2.1. Dades secundàries i indicadors quantitatius:

A partir de la anàlisi de la documentació i de fonts secundàries proporcionades pels equips tècnics de les diferents unitats territorials analitzades, així com de les obtingudes en webs especialitzades, s'han elaborat tres informes previs de contextualització (un per a cada una de les unitats territorials), a partir dels que s'ha obtingut una descripció del context de l'àrea i dels recursos i serveis disponibles pel grup de població jove.

Aquests informes inicials s'han complementat, al llarg de la recerca, amb les dades proporcionades per indicadors quantitativs seleccionats d'acord amb les temàtiques de la recerca.

Les principals contribucions d'aquesta part de l'estudi han quedat recollides en el **capítol 3** d'aquest informe.

2.3.2.2. Treball de camp

El treball d'aquest estudi ha estat principalment de base qualitativa. Les principals tècniques utilitzades, tal i com es descriu a continuació, han estat 9 grups de discussió i 21 entrevistes en profunditat.

En una primera etapa d'aquesta fase de treball, i a partir de les aportacions realitzades per persones informants claus amb les que es va contactar, es van definir els perfils de les persones a entrevistar, procurant ajustar aquesta selecció als propòsits de la recerca. De la mateixa manera, i també responent als objectius esmentats, s'han definit guions orientatius per a les entrevistes (incorporant qüestions diferenciades a tractar segons el perfil de la persona entrevistada) i pels grups de discussió. (Els guions s'adjunten en l'annex metodològic d'aquest informe).

Així doncs, cal remarcar que la identificació de les persones a entrevistar i de les participants en els grups de discussió s'ha realitzat a partir de la col·laboració i de les aportacions de diferents agents de les tres àrees analitzades, que han proporcionat el contacte i han facilitat l'accés a les mateixes.

Un cop realitzat el treball de camp, s'ha procedit a la transcripció de les entrevistes i al resum de la informació obtinguda dels grups de discussió.

2.3.3. Fase de codificació i anàlisi

A partir dels debats realitzats en les reunions del equip del projecte, i en base a les aportacions del marc teòric, s'ha definit una graella d'anàlisi que respon als blocs temàtics i als eixos d'anàlisi definits en aquest mateix apartat. (La graella d'anàlisi s'adjunta en l'annex metodològic d'aquest

informe). La graella d'anàlisi ha permès codificar els textos producte de les transcripcions i dels resums del treball de camp en base a 120 codis.

A destacar que els textos producte d'aquestes transcripcions i resums han estat treballats en el programa d'anàlisi qualitatiu de dades textuais *ATLAS/ti*. Aquest programa permet formar un corpus amb tots els materials fruit de les 21 entrevistes i 9 grups de discussió per a les tres unitats d'anàlisi (unitats hermenèutiques), de manera que per a cada unitat territorial es poden recollir les cites més significatives per a cada un dels codis de la graella, classificats segons l'eix d'anàlisi exclusor-inclusor i segons els diferents blocs temàtics.

A partir de les codificacions obtingudes del programa *Atlas/Ti*, s'ha procedit a la interpretació de les dades i a la redacció dels **capítols 4 i 5**, en els que es recullen les principals barreres a les que han de fer front la població jove, i les principals orientacions que les persones participants han aportat a la recerca, respectivament.

2.3.4. Fase de redacció

Tot i que al llarg de tot el projecte s'han anat elaborant documents, en el període final de la recerca s'ha concentrat l'esforç per a la redacció definitiva del informe final, fruit de la tasca desenvolupada tant en la fase documental, com en la fase empírica i en la fase d'anàlisi i codificació.

2.3.5. Fase transversal de gestió

Restava assenyalar que transversalment a cada una de les fases hi ha hagut un treball en equip al CIIMU i s'han establert relacions de col·laboració claus pel projecte amb les persones tècniques o professionals responsables de les polítiques socials i de joventut de les diferents administracions municipals, així com amb altres persones contactades en cada una de les àrees territorials que ens han proporcionat el seu suport.

2.4. Els mètodes

Per assolir aquests objectius hem usat una sèrie de mètodes i tècniques tan de caire qualitatiu com de caire quantitatiu. L'elecció del mètode depèn, lògicament, de la naturalesa del fenomen que es vol investigar i del marc teòric que guia la investigació. En aquest cas hem prioritzat els mètodes qualitatius, però sense ignorar la importància dels mètodes quantitatius. Estem convençuts que els mètodes quantitatius i qualitatius no són oposats, sinó que són perfectament complementaris.

2.4.1. Els mètodes quantitatius

S'han examinat comparativament diversos indicadors (obtingut de fonts secundàries) relatius a les característiques sociodemogràfiques i a l'estructura econòmica de les tres àrees objecte d'estudi, per tal de tenir una descripció objectiva de la situació de les tres àrees complementària al treball qualitatiu.

2.4.2. Els mètodes qualitatius

Les tècniques qualitatives en aquest estudi han estat les entrevistes i els grups de discussió. S'ha partit de les argumentacions de les persones que han participat en la recerca. En primer lloc, hem entrevistat a 21 persones per a les tres àrees territorials.

En segon lloc, i a partir de les aportacions de les entrevistes, hem realitzat una sèrie de *focus groups* (grups de discussió) en cadascuna de les unitats territorials. En total s'han realitzat 9 grups bàsicament amb joves de diferents franges d'edat (entorn els 12, entorn els 16 i entorn els 20 anys). Destaquen, per l'aportació que han representat al projecte, la realització d'un grup de discussió amb dones de la comunitat immigrant de Rocafonda (Mataró) i un grup amb joves d'entre 13 i 17 anys fora del sistema escolar del districte d'Horta-Guinardó.

2.4.2.1. Entrevistes

L'entrevista és una tècnica extraordinàriament útil per a molts treballs de recerca en ciències socials. Les entrevistes han ajudat a construir la problemàtica de la investigació. La funció principal de les entrevistes ha consistit en fer emergir certes dimensions de la situació dels joves

per a completar així els referents teòrics de l'estudi i la descripció de la realitat que ens ofereixen els indicadors quantitatius.

Així doncs, les entrevistes ens han permès acostar-nos a la realitat de la població jove en cada una de les tres localitats, ja que s'ha accedit a persones que tenen contacte directe, a nivell personal o professional, amb la població objecte d'estudi o bé que formen part d'aquest col·lectiu.

Ha resultat clau per a la recerca, garantir la flexibilitat i el caràcter obert de les entrevistes que s'anaven realitzant, en el sentit que el guió ha estat una orientació i la base a partir de la qual fluïen les converses entorn les diferents temàtiques.

En el guió s'han definit preguntes específiques, amb l'objectiu de captar la pluralitat de visions que existeixen sobre la població jove. Per a recollir aquesta pluralitat s'han definit una sèrie de perfils. Els primers intercanvis amb informants claus de les diferents àrees ens van facilitar aquesta tasca.

PERFILS DE LES PERSONES ENTREVISTADES:

- Educador/a social
- Participant o dirigent de moviment juvenil
- Director/a d'un IES
- Professional de la joventut
- Mediator/a cultural
- Tècnic de joventut
- Representant d'AMPA
- Perfils alternatius: en els casos en els que no ha estat possible identificar una persona per algun dels perfils anteriors.

Destacar que a cada una de les tres unitats territorials s'han realitzat 7 entrevistes, responent als perfils assenyalats. (Pel cas de Vilanova i la Geltrú i del districte d'Horta-Guinardó s'ha substituït el perfil de la persona mediadora cultural per una vinculada a un organisme públic del món

juvenil en el primer cas, i una professional de l'àmbit de Serveis Socials, pel cas del districte d'Horta-Guinardó).

Totes les entrevistes han estat gravades, transcrits i codificades en la seva totalitat.

2.4.2.2. Els grups de discussió

El grup de discussió promou un ambient tranquil i situa els participants en una situació que els és familiar i propera a la seva vida ordinària. Aquestes condicions afavoreixen una interpretació col·lectiva de la realitat a partir de la comunicació que s'estableix entre les persones participants. Es tracta d'establir una conversa acuradament planejada, dissenyada per interaccionar i parlar sobre una àrea definida d'interès, en un ambient permissiu i no directiu.

El propòsit d'aquest procediment és bàsicament plantejar una discussió relaxada i confortable per als participants, que exposen les seves idees i comentaris en comú. Els membres del grup s'influeixen mútuament a mesura que responen a idees i comentaris que sorgeixen en la discussió, i aquesta mateixa dinàmica fa sorgir declaracions o manifestacions per part de les persones participants que probablement no haurien aparegut en una entrevista individual.

Des d'un punt de vista metodològic, el grup de discussió presenta avantatges. En primer lloc, és un procediment d'investigació amb una clara vocació social. El caràcter obert de la discussió possibilita al grup investigador sortir del guió preestablert i explorar desviacions inesperades que en situacions més rígides no són possibles. Les discussions tenen un alt grau de validesa subjectiva.

D'altra banda, s'han de considerar, també, les limitacions dels grups de discussió: els entrevistadors/investigadors tenen menys control en un grup d'aquestes característiques que en una entrevista individual. Els grups acostumen a ser diferents i presenten dinàmiques molt heterogènies.

Resulta interessant assenyalar en aquest estudi que els grups de discussió s'han realitzat amb posterioritat a les entrevistes, de manera que molts dels temes o problemàtiques identificades amb les persones entrevistades han estat contrastades amb els grups de joves, principals

protagonistes de la realitat que s'està analitzant. La informació obtinguda a través dels grups de discussió també s'ha treballat a través del programa *Atlas/TI*.

- **Criteris de selecció dels membres dels grups de discussió**

En el moment de definir la composició dels grups de discussió d'aquest estudi s'han tingut en compte els següents criteris:

- **Dimensió:** Es proposa un nombre proper a les sis persones. Per a grups de joves es recomana no ampliar massa el nombre de persones participants.
- **Heterogeneïtat/Homogeneïtat:** s'ha intentat crear grups relativament heterogenis, prioritzant al mateix temps que les persones participants del grup de discussió tinguessin alguna cosa en comú (edat, gènere, ocupació, etc.). En la majoria dels casos el factor determinant ha estat l'edat, tot i que en dos casos el tret unificador ha estat un altre: origen (pel grup de les dones mares de fills i filles de la comunitat immigrant) i nivell d'estudis (pel cas dels joves fora del sistema escolar).
- **Coneixença o no entre els membres del grup de discussió:** hem optat per triar *grups naturals* (alumnes d'una classe, membres d'una mateixa associació, etc.), que són aquells grups formats per persones que ja es coneixen i que, com s'ha mencionat anteriorment, comparteixen un tret comú entre elles. Només en un dels casos (el grup de joves entorn els 20 anys de Mataró), les persones no es coneixien entre elles, per la dificultat de trobar un grup natural heterogeni per aquest grup d'edat i que agrupés al mateix temps perfils diferenciats (persones estudiants a la universitat i en la formació professional, persones ja inserides laboralment, implicades i no implicades a nivell social i polític,...).

2.5. Informe final

D'aquest treball de recerca assenyallem com a principal resultat l'**Informe Final**, del que forma part aquest **capítol 2** de Metodologia. En aquest informe s'integra el marc teòric, en el **capítol 1**, i la resta de capítols d'aquest estudi. A destacar el **capítol 3**, en el que s'estableix una anàlisi comparativa de les tres unitats territorials a partir de la informació documental i dels indicadors

quantitatius, així com els **capítols 4 i 5** que recullen les barreres i les propostes per a la superació de les mateixes, respectivament. Finalment, manca assenyalar que s'aporta en aquest informe el **capítol 6**, amb un recull de bones pràctiques en educació, i el **capítol 7** de recapitulacions i conclusions, en el que es pretén contrastar les principals aportacions del treball qualitatiu i quantitatiu.

Les persones entrevistades i participants en els grups de discussió són les veritables protagonistes d'aquest estudi. Es parteix de les veus d'aquestes persones, que viuen les realitats estudiades. A través d'aquestes veus s'identifiquen les problemàtiques i les possibles propostes per a la transformació de la realitat. Per aquest motiu es vol agrair especialment la participació i bona predisposició de totes elles. Sense elles aquest estudi no hagués estat possible.

3. COMPARACIÓ DE LES ÀREES TERRITORIALS

3.1. Introducció

La finalitat d'aquest capítol és fer una breu presentació de les tres unitats territorials estudiades, que permeti contextualitzar les problemàtiques analitzades alhora que ens serveixi per a l'elaboració de pautes interpretatives dels materials qualitatius. En la primera part es fa una descripció separada dels perfils de les tres àrees seleccionades, tractant de copsar les seves peculiaritats més rellevants; en la segona s'analitzen conjuntament les tres unitats emprant diversos indicadors comparatius a fi de poder establir millor els seus trets més distintius i fer ressaltar les seves característiques més destacades.

3.2. Perfils dels tres municipis.

Ens centrem en la descripció dels següents aspectes per a cada una de les àrees:

- Descripció de l'entorn físic
- Activitat social, cultural i comunitària de la població jove
- Problemàtiques dels joves i plans per a fer-hi front

3.2.1. Horta-Guinardó

3.2.1.1. Descripció de l'entorn físic

El districte d'Horta i Guinardó es troba situat al nord-est de la ciutat de Barcelona. És el tercer major en superfície, amb una extensió de 1.192 hectàrees i ocupa un 11.9% del territori del municipi barceloní. Horta-Guinardó també és el quart districte en número d'habitants.

Es troba ubicat entre els districtes de Gràcia i Nou Barris. Limita també pel sud amb l'Eixample, Sant Andreu i Sant Martí, i pel nord, a través de la Serra de Collserola, amb els municipis de Sant Cugat i Cerdanyola.

Localització del districte a la ciutat de Barcelona

Font: <http://www.bcn.es/cgi-bin/pt.pl?url=/guia/welcomec.htm>

Horta-Guinardó està format per una pluralitat de barris molt heterogenis, desvinculats entre sí. Les unitats territorials bàsiques del districte són: Guinardó, Baix Guinardó, Can Baró, Font d'en Fargues, Carmel, Taxonera, Horta, Parc de la Vall d'Hebron, San Genís, Montbau, la Clota i Font del Gos.

Les modalitats de residència en aquestes zones també són molt diverses. Podem trobar des de nuclis barraquistes fins a zones residencials. El districte gaudeix alhora d'unes instal·lacions que són útils per la totalitat de la població de la ciutat. Es tracta per exemple de la ciutat sanitària de la Vall d'Hebrón, les llars Mundet i l'Hospital de Sant Pau.

El territori és accidentat i això dificulta l'edificació i la vialitat, per tant les activitats econòmiques que necessiten de grans extensions o facilitat en els accessos no s'implementen fàcilment. En canvi, els avantatges del medi natural fan d'Horta-Guinardó un entorn molt adequat per a les activitats residencials i de lleure.

3.2.1.2. Activitat social, cultural i comunitària de la població jove

Segons el cens d'entitats elaborat pel Consell de la Joventut de Barcelona⁹ a Horta-Guinardó apareixen 172 entitats. Cal especificar, de totes maneres, que en aquest cens es comptabilitzen com entitats els equipaments, serveis i espais que poden ser font i seu d'associacions, però es desconeix en quina mesura. Es tracta d'entitats amb diversos tipus d'activitats: associacions d'escoltes, associacions de veïns, associacions culturals, associacions d'alumnat, associacions esportives, casals infantils, casals juvenils, centres cívics, coordinadores d'entitats, cooperatives, escoles, espais, instituts, ludoteques, parròquies, xarxes ciutadanes.

Existeixen també equipaments¹⁰ al districte que utilitza la joventut i que es poden establir en tres àmbits diferenciats: noves tecnologies, esports i biblioteques.

Un dels espais que recull gran part de les activitats socials i culturals dels joves i adolescents del districte és l'Espai Boca Nord¹¹. Es tracta d'una iniciativa impulsada per l'Ajuntament de Barcelona l'any 1999 que té com objectiu oferir un equipament on la joventut pugui veure recollits els seus interessos i necessitats. D'aquesta manera l'Espai Boca Nord presenta punts d'informació ocupacional i formatiu, accés a les noves tecnologies, tallers culturals i audiovisuals i altres activitats. Entre les seves finalitats està el foment de la participació juvenil, l'assessorament educatiu i laboral, i la motivació d'iniciatives culturals organitzades per la gent jove.

Pel que fa a l'educació i a la formació, el districte d'Horta-Guinardó presenta un ventall força ampli d'equipaments i centres. En relació a l'educació secundària obligatòria, el Batxillerat i la Formació Professional de grau mitjà i superior, el districte compta amb 10 centres d'ensenyament públic i 30 de privats.

Un altre tipus de servei educatiu amb el que compta Horta-Guinardó és el Centre de Recursos Pedagògics¹² que duu a terme activitats de suport i formació, a la vegada que ofereix la possibilitat de préstec de materials de mediateca i audiovisuals. D'altra banda, l'Equip

⁹ A la pàgina web <http://www.cjb.org> es pot trobar el registre de totes les entitats i associacions del districte.

¹⁰ <http://www.bcn.es/horta-guinardo/>

¹¹ <http://www.bocanord.org>

¹² <http://www.xtec.es/serveis/crp/a8901115>

d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica B-31 és també un altre recurs educatiu que ofereix serveis d'orientació psicològica i pedagògica al districte.

A més, cal destacar l'existència de diferents entitats d'atenció a la joventut que també exerceixen com a punt de informació educativa. Finalment mencionar la presència d'espais dedicats especialment al temps de lleure.

Una de les ofertes educatives més importants al districte és la formació per a l'ocupació. Concretament ens referim a l'oferta dels programes de garantia social, adreçats a joves d'entre 16 i 25 anys, però també a altres serveis orientats a reduir la desocupació i a potenciar la inserció socio-laboral dels col·lectius de joves amb dificultats d'aprenentatge. S'organitzen també activitats per a la promoció, com els programes de renda mínima d'Inserció, programes de construcció integrada (adreçat a homes) i programes de confecció industrial (adreçat a dones), així com projectes de desenvolupament local.

3.2.1.3. Problemàtiques dels joves i plans per a fer-hi front.

Al districte d'Horta-Guinardó s'han identificat, per part de l'Administració pública, una sèrie de situacions que han estat considerades com a problemàtiques en relació a la població jove. En aquest sentit existeixen diferents zones del districte en les que s'han denunciat conflictes amb grups de joves, associats amb les dificultats a l'escola, l'inici de les activitats delictives o l'inici del consum de drogues. S'apunta la necessitat d'oferir alternatives al col·lectiu adolescent que passa molt del seu temps al carrer.

Una altra de les problemàtiques que s'han registrat al barri són els actes vandàlics en zones concretes, com ara el Parc del Guinardó o la Plaça Pastrana. Aquests casos generen inseguretat a la comunitat. També s'associen aquests actes amb el consum de drogues.

Des del districte s'han organitzat reunions amb les diferents entitats del barri per a treballar en la línia d'evitar que els veïns i veïnes criminalitzin a la gent jove, i amb l'objectiu de fomentar que es segueixin fent servir els espais públics de manera col·lectiva. Des de l'àmbit de la prevenció també es proposa una major coordinació amb els responsables de les forces de seguretat i els serveis socials i serveis tècnics, per avaluar el tipus d'actuacions que cal dur a terme. També es considera necessari definir alternatives atractives per a la gent jove, que, des de la mateixa administració, es valora que requereixen una major dedicació pressupostària.

Destacar, finalment, que des dels Serveis Personals del districte s'han impulsat i es segueixen impulsant una sèrie de projectes comunitaris per tal de fer front a les situacions de risc de la infància i l'adolescència.

3.2.2. Vilanova i la Geltrú

3.2.2.1. Descripció de l'entorn físic

Vilanova i la Geltrú és la capital de la Comarca del Garraf, situada a mig camí de les principals àrees metropolitanes (40 km de Barcelona i 45 de Tarragona), amb una extensió total de 33,5 km².

Vies d'accés

Font: <http://www.vilanova.org/>

Mapa de la zona

Font: <http://www.vilanova.org/>

La ciutat, polaritzadora d'un entorn territorial més ampli, sempre ha tingut un gran dinamisme econòmic, basat primer en l'agricultura i el comerç marítim de vi (segles XVIII i XIX), després, en la industrialització del sector tèxtil (segle XIX) i, per últim, en una diversificació industrial fonamentada en les grans fàbriques del metall, tèxtil i químic (primera meitat del segle XX). Actualment la ciutat manté una certa activitat agrícola, una flota pesquera de les més importants de Catalunya i cal afegir al sector industrial el ràpid desenvolupament del sector terciari i de serveis.

3.2.2.2. Activitat social, cultural i comunitària de la població jove

L'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú està duent a terme una iniciativa que pretén revifar l'activitat social de tota la població, tenint en compte especialment la joventut. Es tracta del *Pla de Mandat*¹³ que té com objectiu el desenvolupament econòmic de la ciutat a partir de la participació dels seus agents econòmics i socials. A part d'un pla de reforma urbanística, una altra de les qüestions que cal subratllar és la posada en marxa d'unes polítiques d'equitat dissenyades per

¹³ Es pot accedir al text íntegre del *Pla de Mandat 1999-2003. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú* a <http://www.vilanova.org/pla.htm>

vetllar per la igualtat i evitar l'exclusió, aprofitant el bagatge i les experiències de la gent gran i potenciant que les necessitats de la infància quedin cobertes.

Aquesta iniciativa ha significat la creació de nous equipaments amb especial interès també per a la gent jove. Es tracta, entre altres serveis i recursos, de la nova biblioteca del barri de Sant Joan, els centre cívics del Tacó i el de la Collada - Els Sis Camins. A part d'això, la realitat associativa dels joves i persones adultes de Vilanova i la Geltrú és força àmplia, de manera que a la ciutat s'hi poden trobar esplais, clubs juvenils, associacions de joves, coordinadores d'entitats, associacions de lleure, centres cívics, associacions d'estudiants i associacions de mares i pares. A Vilanova i la Geltrú es compta amb 5 centres d'Educació Secundària (de 12 a 16 anys) de titularitat pública i amb 6 de titularitat privada concertada.

A part d'aquests equipaments educatius Vilanova i la Geltrú disposa d'un centre dedicat a la formació ocupacional i professional, anomenat *Centre de Formació Ocupacional La Paperera*. Assenyalar, a més, que la ciutat posseeix diferents recursos dedicats a la pràctica esportiva, com són les piscines municipals, els gimnasos, els poliesportius i les pistes d'atletisme.

3.2.2.3. Problemàtiques dels joves i plans per fer-hi front

L'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú està iniciant diferents accions destinades al desenvolupament de la ciutat. Totes aquestes actuacions i iniciatives s'articulen entorn a 5 grans eixos estratègics que orienten l'acció del govern municipal:

1. Vilanova i la Geltrú, una ciutat per a les persones, un espai per a la cohesió social.
2. Vilanova i la Geltrú en el territori.
3. Vilanova i la Geltrú, cap a la sostenibilitat i l'equilibri.
4. Vilanova i la Geltrú, ciutat del nou mil·lenni.
5. Vilanova i la Geltrú, una aposta per a la societat de la informació

Dins de cada un d'aquests eixos estratègics, l'Ajuntament ha definit una sèrie d'objectius i accions a realitzar. En aquesta contextualització de la ciutat de Vilanova i la Geltrú destaquen aquelles iniciatives relacionades amb la situació o les condicions amb que es troba el col·lectiu de joves.

Per començar, doncs, resulta interessant assenyalar que l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú impulsa, a més dels plans inclosos en el que s'han anomenat *Polítiques d'Equitat*, un *Pla de Joventut*, un *Pla per a l'Associacionisme* i un *Pla del Voluntariat*. Aquestes polítiques pretenen afavorir la superació de les principals problemàtiques de la joventut de la ciutat. Aquestes són, entre altres, la manca de participació i de recursos associatius que serveixin per endegar iniciatives socials, i per altra, l'atur. Aquest últim requereix d'esforços per a la reinserció laboral de la joventut, que els permetin desenvolupar la seva autonomia personal.

Un dels propòsits generals d'aquesta ciutat és respondre a les necessitats i demandes generals de totes les persones que constitueixen la població, amb la pretensió d'esdevenir i de ser una ciutat integradora. Amb aquest objectiu general, també es defineixen actuacions per incorporar les demandes de totes aquelles persones que tenen més risc de patir situacions d'exclusió com són, per exemple, les persones amb discapacitats.

A destacar també que Vilanova i la Geltrú és una *Ciutat Educadora*¹⁴, és a dir, que forma part de l'*Associació Internacional de Ciutats Educadores*, moviment de ciutats representades pels seus governs locals que treballen conjuntament per a millorar la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes a partir de la seva implicació activa en el desenvolupament de la ciutat.

La idea de constituir la Associació Internacional de Ciutats Educadores (AICE), va sorgir del convenciment que és important per a una ciutat l'intercanvi de punts de vista amb altres, per a dialogar, reflexionar, col·laborar en accions i projectes concrets i buscar els mecanismes necessaris per a avaluar les diferents propostes i activitats que s'hagin iniciat conjuntament.

Altres actuacions previstes en l'àmbit social i educatiu adreçat a la gent jove, integrades en els eixos anteriorment anomenats són, entre altres¹⁵:

- a) Realització de polítiques ocupacionals per a evitar l'exclusió laboral.
- b) Creació de nous programes de garantia social que facilitin l'accés al món del treball als joves que han acabat la ESO, el Batxillerat i els Cicles Formatius.
- c) Dotació d'equipaments i de programes d'ocupació i lleure per joves.
- d) Creació de l'observatori de les necessitats socials.

¹⁴ <http://www.edcities.bcn.es/>

¹⁵ Pla de Mandat (1999-2003).

- e) Elaboració del projecte educatiu de Vilanova i la Geltrú
- f) Vertebració i millora de l'educació, sensibilització i civisme ambiental.
- g) Seguiment de la nova construcció del IES Dolors Mallofré, tot vetllant per l'evolució del cens escolar per plantejar, si cal, nous equipaments docents.
- h) Impuls del mapa d'educació especial de la ciutat, tot col·laborant amb l'Administració Educativa.
- i) Millora de la qualitat de les activitats que s'inclouen al Programa d'animació educativa.
- j) Noves relacions amb la Universitat Politècnica de Catalunya, cercant la implantació a la ciutat d'estudis de segon i tercer cicle universitari.
- k) Foment de la lectura.
- l) Elaboració i aprovació del pla integral de la pràctica esportiva.
- m) Millora dels espais cívics i creació de nous espais per a la relació.
- n) Promoció d'habitatges socials i de lloguer per a joves.
- o) Aplicació de les noves tecnologies per facilitar la gestió ciutadana.
- p) Promoció de propostes d'autocupació i teletreball vinculats a la xarxa.

Des de l'Ajuntament també s'estan portant a terme diferents iniciatives dins de l'àmbit de la joventut, com per exemple *l'Espai jove*, que té com a principal objectiu ajudar al desenvolupament personal i a la integració social d'aquest sector social. Entre les seves principals activitats destaquen la realització de tallers, sortides, excursions, visites, activitats formatives, esports; l'atenció individual per a orientar cada jove segons les seves característiques i interessos, i la dotació d'informació i suport als adolescents de tal manera que puguin incorporar-se a altres activitats del seu interès.

3.2.3. Mataró

3.2.3.1. Descripció de l'entorn físic

Mataró és la capital de la comarca del Maresme. És un centre que concentra una gran activitat industrial, comercial, de serveis i equipaments. La comarca tradicionalment ha estat un lloc d'estiueig que poc a poc ha esdevingut un lloc de residència fixa. Els municipis de la comarca del Maresme, com ara Vilassar de Dalt-Vilassar de Mar, Premià de Dalt-Premià de Mar, Tiana-

Montgat, Arenys de Munt-Arenys de Mar, Malgrat-Palafolls, es veuen influïts fortament tant per Mataró com per Barcelona

Mataró, concretament, té una superfície en el seu terme municipal de 22.50 km², essent la superfície del nucli urbà de 7.5 km². És una ciutat formada per 10 barris, tal i com es pot veure en el mapa:

Mapa de la localitat

Font: <http://www.ciutat.net/mataro/>

3.2.3.2. Activitat social, cultural i comunitària de la població jove

Mataró, al tractar-se d'una ciutat amb una densitat força important d'habitants, compta amb un número ampli d'associacions i entitats que s'emmarquen o treballen dins de l'àmbit social¹⁶. Es tracta aproximadament de 500 entitats, 309 de les quals estan inscrites en el registre municipal. Tenint en compte tot això es pot observar com aquestes entitats treballen en diferents temàtiques: associacions juvenils (Culturals, Esportives, d'Insubmissió, Lleure, Polítiques), agrupaments escoltes, associacions d'alumnes, associacions de pares i mares, centres cívics, esplais, moviments educatius.

¹⁶ <http://www.ajmataro.es/laciutat/entassoc/entassoc1.php>

Però tot i aquest ventall d'entitats i organitzacions civils, un estudi de la joventut de Mataró, realitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona (1997), presenta unes dades que asseguren que aquest grup poblacional participa molt poc del món associatiu de la ciutat.

Pel que fa als equipaments educatius de la ciutat de Mataró i concretament els propis de l'educació secundària, hi ha més escoles privades, un total de 14, que escoles públiques (un total de 6).

A part d'aquesta d'oferta educativa a Mataró existeixen altres centres que imparteixen activitats formatives, com ara cicles formatius de formació professional, estudis universitaris, educació especial i educació de persones adultes. Pel que fa a la Formació Professional, la ciutat de Mataró té uns serveis específics per a la inserció de la població al mercat de treball. Es tracta d'una iniciativa de l'Àrea d'Iniciatives Ocupacionals de l'IMPEM (Institut Municipal de Promoció Econòmica de Mataró) de l'Ajuntament de Mataró, amb la que s'ofereix orientació/assessorament ocupacional i formativa, així com aules tallers, que pretenen ser un recurs per a la formació en oficis de joves entre 16 i 24 anys en situació d'atur.

3.2.3.3. Problemàtiques dels joves i plans per fer-hi front.

Mataró està tirant endavant una sèrie d'activitats adreçades a solventar o a prevenir les problemàtiques que afecten o poden afectar a la seva població. Un exemple el trobem en el Programa de prevenció de les drogodependències en l'educació secundària obligatòria: educació d'iguals¹⁷. Es tracta d'un programa integrat dins de l'Associació Internacional de Ciutats Educadores, i inclòs dins del seu Banc de Documents. De la mateixa manera, l'Ajuntament de Mataró l'ha inclòs dins del Pla Municipal de Drogodependències. El col·lectiu al que va adreçat és el grup de joves de entre 13 i 18 anys. Aquest programa pretén afavorir l'adopció de conductes saludables a partir de la influència del grup d'iguals, amb l'objectiu de prevenir les drogodependències.

Una altra de les polítiques dirigides a la millora de la ciutat és la posada en marxa del Pla Municipal per a la Nova Ciutadania (2001). Aquest vol ser un mecanisme que promogui actuacions per a la convivència. D'aquesta manera es pretén aconseguir la proliferació d'espais de consens que treballin per a la cohesió social de la ciutat.

¹⁷ http://www.edcities.bcn.es/cat/cat_1_fs.htm

Una de les pràctiques que presenta aquest pla és el servei de mediació. Aquest servei té com a finalitat promoure la comunicació i el coneixement de persones de cultures diverses que habiten Mataró. Es tracta de treballar per a la bona relació entre la ciutadania nativa i les persones nou vingudes, i per això s'estan endegant diferents accions dirigides a complir aquest objectiu. A tall d'exemple assenyalar que s'està informant i orientant a les persones immigrants sobre els diferents serveis que ofereix la ciutat, a la vegada que se'ls està adreçant a aquelles associacions i entitats vinculades a la seva cultura.

Aquesta necessitat es troba especialment accentuada en barris de Mataró com Rocafonda, en el que es destaca la presència del col·lectiu d'immigrants. En aquest barri també s'assenyalen una sèrie de carències. No hi ha prou espais on els joves puguin compartir moments d'esbarjo. Per aquest motiu la Comissió de Convivència de l'Ajuntament de Mataró té la intenció de construir unes instal·lacions on es puguin practicar esports o jocs de risc.

Finalment, cal assenyalar que la manca de teixit associatiu en el que l'eix central sigui la joventut és una problemàtica que s'identifica no només a Rocafonda, sinó a Mataró en general. Per tal de fer front a aquesta situació l'Agència Municipal de Suport a l'Associacionisme¹⁸ de l'Ajuntament pretén reforçar la creació i la millora de la gestió de les entitats i associacions de la ciutat. El propòsit és intentar que la gent participi més en aquest tipus d'organitzacions i que els diferents agents socials també hi contribueixin.

¹⁸ <http://www.ajmataro.es/ajuntament/publidoc/associacions/AgMunicipal.pdf>

3.3. Anàlisi comparativa

3.3.1. Aspectes generals

En aquest apartat, en primer lloc s'examinaran comparativament diversos indicadors relatius a l'estructura econòmica de les tres àrees objecte d'estudi i, a continuació, es comentaran les característiques sociodemogràfiques de les seves respectives poblacions¹⁹.

3.3.2. Estructura econòmica

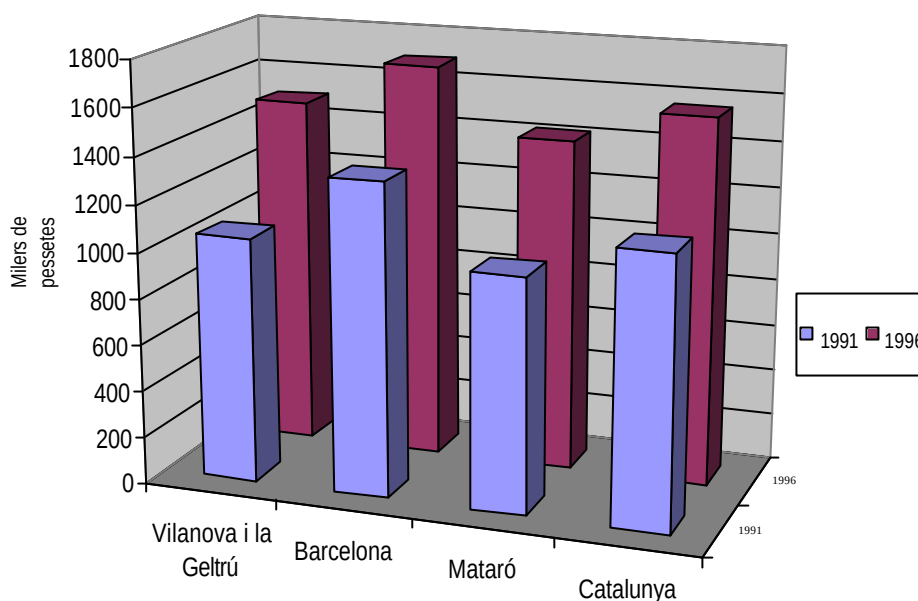
Convindria començar el nostre comentari sobre l'estructura econòmica de les poblacions estudiades fent un breu comentari sobre la riquesa de les famílies. A tal fi, hem fet servir com a indicador la renda bruta familiar disponible, una macromagnitud econòmica que mesura els ingressos de què disposen els residents d'un territori per destinar-los al consum o a l'estalvi. Aquesta renda no solament depèn dels ingressos de les famílies directament vinculades a la retribució per la seva aportació a l'activitat productiva (remuneració d'assalariats i excedent brut d'explotació), sinó que també és influïda per l'activitat de l'Administració pública mitjançant els impostos i les prestacions socials (Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya)²⁰. El Gràfic 1 representa el creixement de la renda bruta familiar disponible entre 1991 i 1996 a les tres poblacions estudiades.

¹⁹ Les dades que es comenten a continuació procedeixen, en la seva gran majoria de l'Institut d'Estadística de Catalunya. En algunes ocasions, també s'ha fet ús de l'Estadística Municipal de Barcelona. Sempre que existeixen dades disponibles, es comparen els àmbits territorials dels municipis de Vilanova i la Geltrú i Mataró amb el districte VII de Barcelona (Horta-Guinardó). En cas que no s'hagi pogut trobar desagregada la dada corresponent al districte VII de Barcelona, es fa servir la mitjana de Barcelona. En algunes ocasions també es comparen els indicadors corresponents a les comarques del Garraf, del Barcelonès i del Maresme.

L'any de referència per a les dades referides a població i composició de les llars és el 1996, data de la darrera estadística de població de Catalunya disponible. En el cas dels indicadors sobre el moviment natural de la població, s'ha fet servir la darrera dada publicada.

²⁰ La renda bruta familiar disponible es calcula com a saldo del compte de renda de les famílies, és a dir, és la diferència entre el conjunt dels seus recursos i usos. El caràcter que té és el de renda bruta, atès que no es dedueix cap consum del capital fix (Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya).

Gràfic 1: Renda bruta familiar disponible per habitant. 1991-1996

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

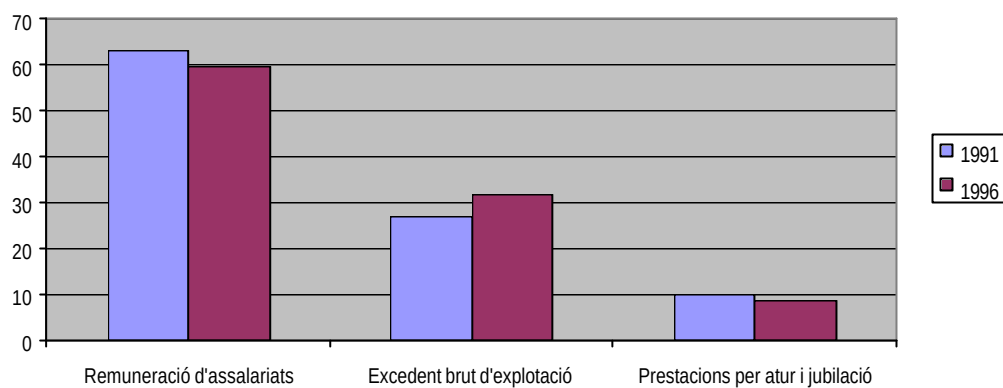
Segons es pot apreciar al Gràfic 1, la renda de la ciutat de Barcelona és molt més elevada que la dels dos altres municipis, però en canvi el creixement de les rendes de Vilanova o de Mataró entre 1991 i 1996 ha estat molt més intens que el de la renda de Barcelona.

Els Gràfics 2, 3, 4 i 5 mostren el pes que tenen els diferents recursos en la generació de la renda de les famílies i quina és la variació en la seva composició entre 1991 i 1996²¹. A Vilanova i a Barcelona les rendes del treball tenen un pes molt més gran que a Mataró, per damunt de la mitjana catalana. En canvi, a Mataró la petita empresa representa un component més fort. Tant a Vilanova com a Mataró les transferències socials ultrapassen la mitjana catalana.

²¹ Els recursos estimats del compte de renda de les llars són els següents: remuneració d'assalariats, l'excedent brut d'explotació i les prestacions socials per jubilació i atur. La remuneració d'assalariats de les famílies és el conjunt de sous i salaris íntegres que han percebut els assalariats residents més les cotitzacions socials que han pagat els seus ocupadors. L'excedent brut d'explotació de les famílies és l'excedent empresarial que prové de petites empreses de menys de nou assalariats, els titulars de les quals són persones físiques residents. També cal considerar les rendes de l'activitat professional. Per prestacions socials s'entenen totes les transferències corrents proporcionades a les llars amb intervenció d'un tercer (Administració pública, societats, institucions de crèdit, etc.) que són objecte d'assignació personal i tenen com a finalitat cobrir les càrregues que, per a les llars, es deriven de l'existència de certs riscos o necessitats sense que hi hagi una contrapartida equivalent i simultània del beneficiari. S'han considerat les prestacions per jubilació i atur (Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya).

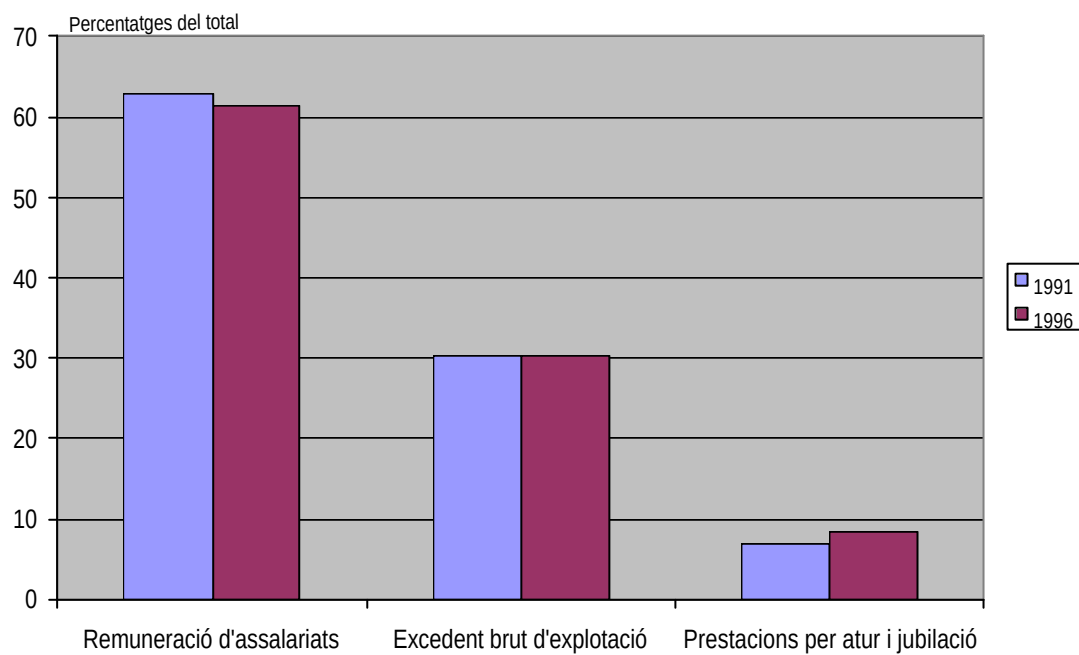
Gràfic 2: Renda bruta familiar disponible per recursos. Vilanova i la Geltrú. 1991-1996

Percentatges del total

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

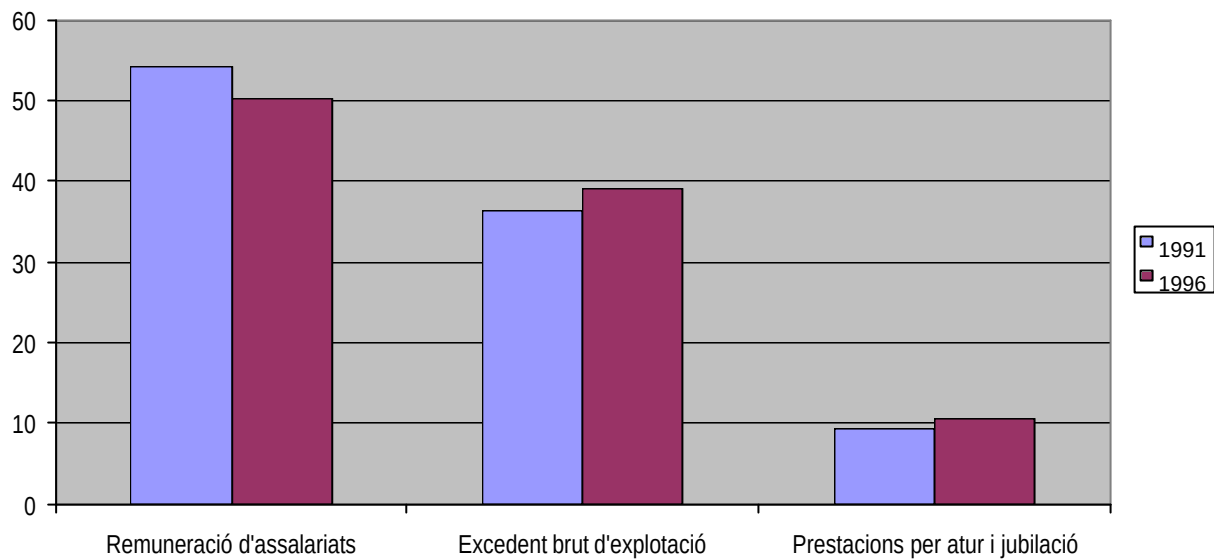
Gràfic 3: Renda bruta familiar disponible per recursos. Barcelona. 1991-1996

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

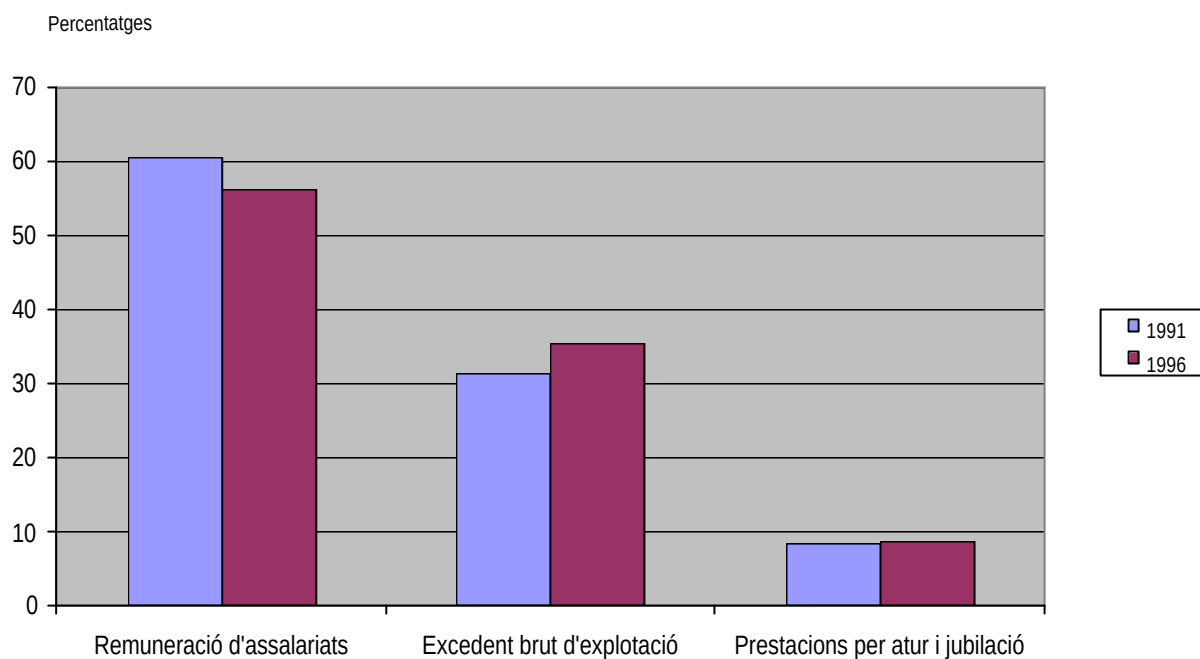
Gràfic 4: Renda bruta familiar disponible per recursos. Mataró. 1991-1996

Percentatges del total

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

Gràfic 5: Renda bruta familiar disponible per recursos. Catalunya. 1991 - 1996

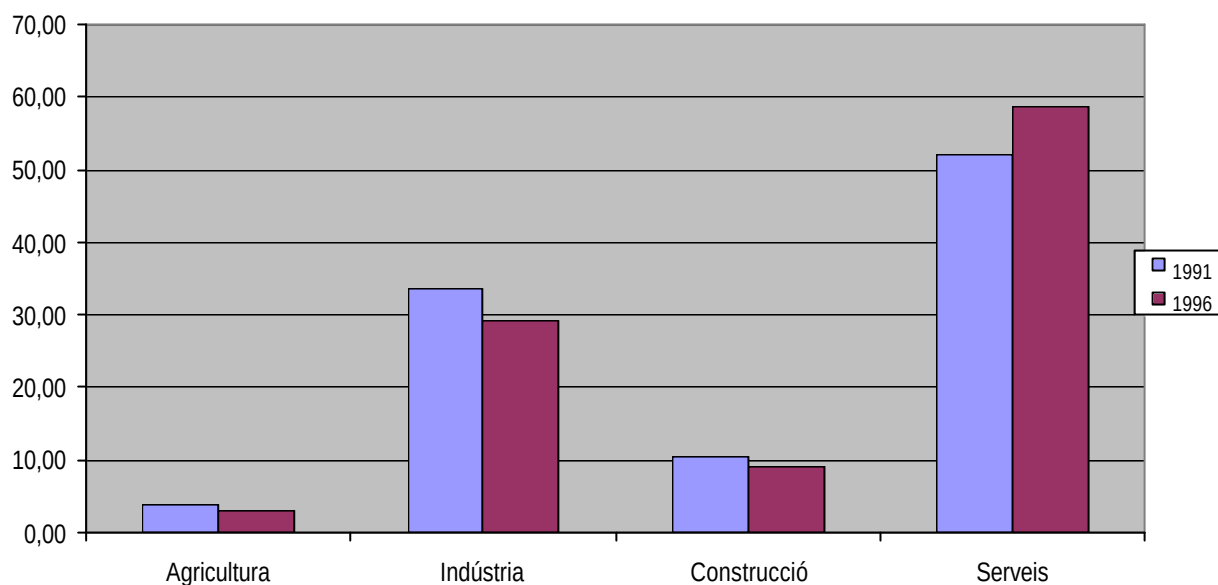
Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

Entre 1991 i 1996, seguint la tendència del conjunt de Catalunya, tendeix a reduir-se a les tres poblacions la part que suposa la remuneració d'assalariats en el total de la renda. D'altra banda, creixen les prestacions i pensions a Barcelona i Mataró així com l'excedent brut d'explotació a Vilanova i Mataró.

Els Gràfics 6, 7, 8 i 9 il·lustren la distribució dels ocupats per sectors d'activitat en les tres poblacions objecte d'estudi així com la seva evolució entre 1991 i 1996.

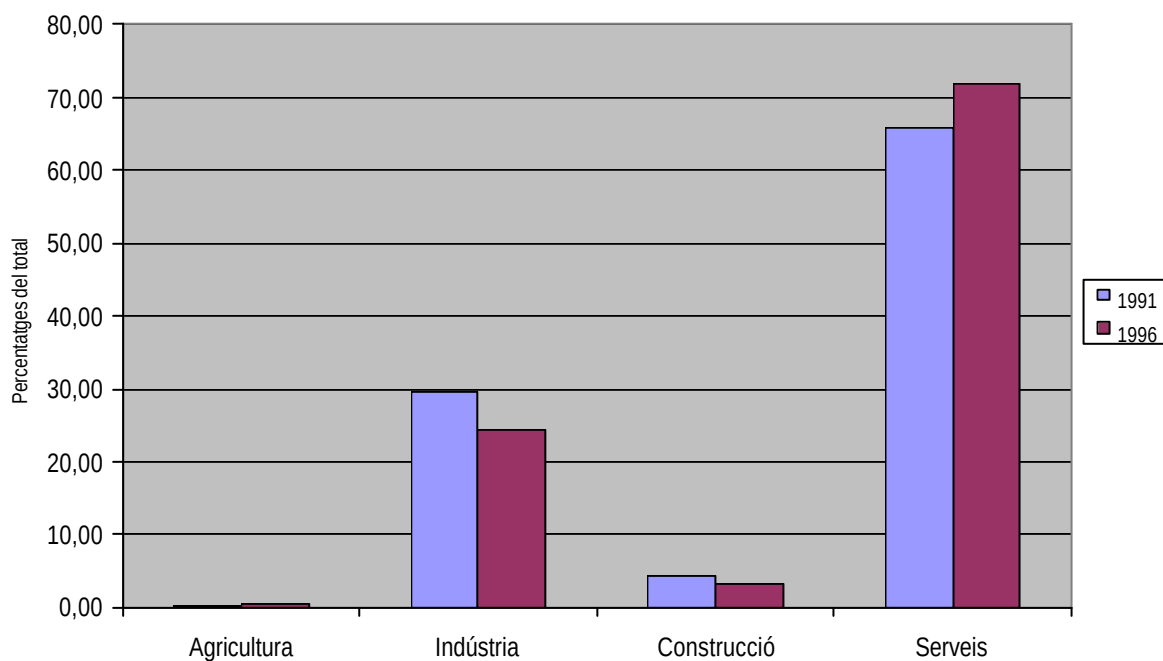
Gràfic 6: Ocupats per grans sectors d'activitat. Població de 16 anys i més. Vilanova i la Geltrú. 1991-1996

Percentatges del total

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

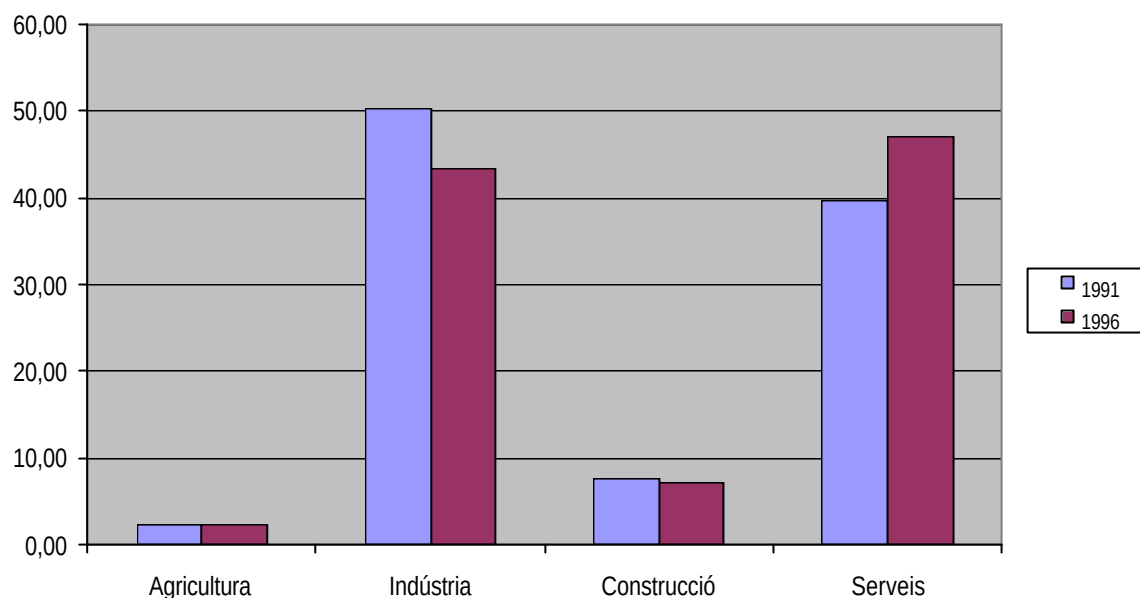
Gràfic 7: Ocupats per grans sectors d'activitat. Població de 16 anys i més. Barcelona. 1991-1996

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

Gràfic 8: Ocupats per grans sectors d'activitat. Població de 16 anys i més. Mataró. 1991-1996

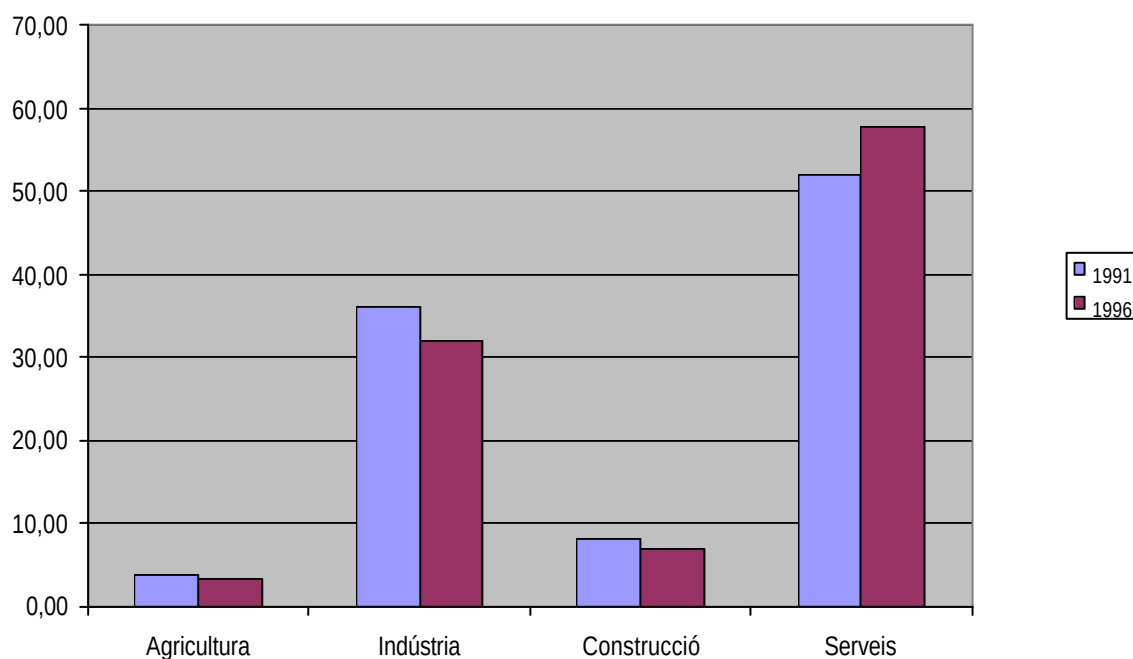
Percentatges del total

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

Gràfic 9: Ocupats per grans sectors d'activitat. Població de 16 anys i més. Catalunya. 1991-1996

Percentatges del total

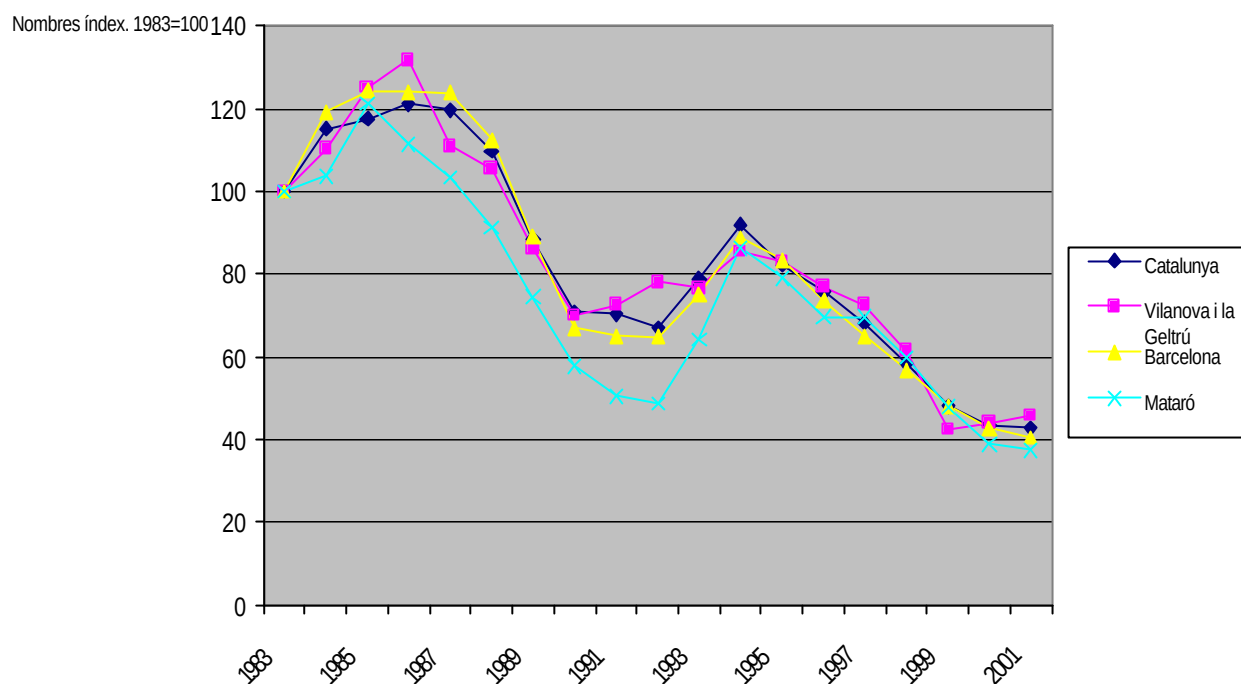

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

L'agricultura és una activitat marginal a les tres unitats territorials i l'ocupació que hi genera aquest sector és inferior a la mitjana catalana. En canvi, el sector serveis té una presència gran a Vilanova i la Geltrú i a Barcelona, en contrast amb un pes molt menys destacat a Mataró, que es troba sota la mitjana de Catalunya. Per contra, la indústria encara ocupa a Mataró un important nombre de treballadors, encara que la seva importància tendeix a reduir-se com succeeix a tot Catalunya. Val a dir que en aquesta darrera població la transició postindustrial és encara molt recent, ja que el 1991 el sector industrial encara ocupava més treballadors que el de serveis. Per últim, un altre sector que tendeix a encongir-se és el de la construcció, tot i que encara conserva un nombre apreciable d'efectius a Vilanova i a Mataró.

El darrer gràfic que presentem representa l'evolució de l'atur registrat en els darrers vint anys (Gràfic 10). La tendència que mostra la corba de les tres poblacions estudiades és força semblant i segueix les pautes evolutives del conjunt de Catalunya. L'atur registrat s'incrementa fins a 1986 en què comença a baixar fins a la crisi de 1993, moment en què fa una remuntada durant un parell d'anys, per iniciar una davallada fins al final. De tota manera, a la gràfica podem observar que en bona part del període l'atur de Vilanova és més elevat, mentre que Mataró sembla ser la ciutat que enregistra les taxes més baixes.

Gràfic 10: Evolució de l'atur registrat, 1983-2001

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

Pel que fa a la situació de l'habitatge, només incidim en el comentari de dos indicadors que ens han semblat rellevants en l'estudi. Un d'ells és la taxa d'esforç per accedir a un habitatge nou. Aquest indicador parteix de tres variables principals: la renda familiar disponible, el preu de l'habitatge i les condicions dels préstecs hipotecaris.

Taula 1

Esforç econòmic per accedir a un habitatge de nova construcció

Ciutat/Zona	Taxa d'esforç
Mataró	29,62
Vilanova i la Geltrú (Sitges)	34,64
Horta-Guinardó	55,72

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de *Qüestions d'Habitatge nº10* (Patronat Municipal de l'Habitatge²²)

A partir d'aquestes dades la taxa ens indica quina seria la quota mensual que una llar en concret hauria de pagar, el primer any, com un tant per cent dels seus ingressos mensuals. El que aquí ens interessa sobretot és veure l'esforç que haurien de fer els habitants de cada un dels indrets estudiats per accedir a un habitatge en la seves zones d'origen.

Comparant les dades de les tres zones, que apareixen a la Taula 1, es pot afirmar que aquella zona on resulta més complicat tenir accés a un habitatge nou és al districte d'Horta i Guinardó de Barcelona. Davant aquesta realitat cal tenir en compte dos factors. Per una banda els preus de l'habitatge a Barcelona són molt més elevats que a altres ciutats de l'àrea metropolitana, i per altra, la renda familiar disponible del districte d'Horta-Guinardó és de les més baixes de tota la ciutat (Trilla, 2002).

Pel que fa a la ciutat de Mataró, i segons aquest indicador, l'esforç econòmic que s'ha de fer és molt menor que al districte d'Horta-Guinardó. Per últim assenyalar que a la zona de Sitges, pròxima a Vilanova i la Geltrú, la taxa d'esforç es més baixa que la d'Horta-Guinardó, però més alta que la de Mataró. Tot i que la renda familiar disponible és de les més elevades de la àrea metropolitana, l'esforç econòmic per adquirir un habitatge és més alt que a Mataró.

Un altre dels indicadors que s'ha tingut en compte és el que ens indica la proporció d'habitatges de propietat i de lloguer en les tres àrees. Per tal d'analitzar els percentatges hem partit de dades de l'any 1991, concretament del Cens de Població i Habitatge en el cas d'Horta-Guinardó i de

²² Trilla, C. 2002. *Qüestions d'Habitatge*. Barcelona: Patronat Municipal d'Habitatge (L'informe de Carne Trilla publicat a *Qüestions d'Habitatge*, nº10, es pot trobar a la web: <http://www.pmhb.org/docs/questions10.zip>)

l'Institut d'Estadística de Catalunya pel que fa a Mataró i Vilanova i la Geltrú²³. Aquestes dades ens mostren les diferents tipologies d'habitatges considerant el règim de tinença.

Taula 2

Habitatge segons règim de tinença. 1991

Ciutat/zona	Propietat	%	Gratuitat/ Altres pel cas del districte d'Horta-Guinardó	%	Lloguer	%	No consta	%	TOTAL
Mataró	24.568	79.92%	865	2.81%	5.307	17.26%			30.740
Vilanova i la Geltrú	11.356	76.63%	521	3.51%	2.941	19.84%			14.818
Districte d'Horta-Guinardó	42.546	61.75%	1.393	2.02%	18.242	26.47%	6.718	9.75%	68.899
Catalunya	1.405.086	72.75%	66.793	3.45%	459.293	23.78%			1.931.172

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Cens de Població i Habitatge i de l'Idescat 1991

Tal i com veiem a la Taula 2 la zona on hi ha més habitatges de lloguer és al districte d'Horta-Guinardó de Barcelona. En aquest sentit, el percentatge d'aquest tipus de llars en relació amb el total de les llars del districte és bastant rellevant, doncs és un 26,47%. Comparant-ho amb el habitatges de lloguer de Catalunya, aquest percentatge està quasi bé tres punts per sobre de la xifra catalana. Tot i així, encara són els habitatges de propietat els més abundants, perquè 6 de cada 10 són d'aquestes característiques. Les altres poblacions analitzades segueixen una dinàmica similar, però el número de pisos de lloguer a Mataró i a Vilanova i la Geltrú és inferior al de Catalunya.

Pel que fa als habitatges de propietat, cal tenir en compte que el percentatge d'habitatges d'aquesta tipologia a Mataró i Vilanova i la Geltrú està per damunt del de Catalunya. Així si aquest percentatge a Catalunya ascendeix a gairebé un 73%, a Mataró s'aproxima a un 80% i a Vilanova i la Geltrú està entorn un 77%. Pel que fa al districte d'Horta-Guinardó s'observa una tendència contrària, ja que el tant per cent d'habitatges de propietat és molt més baix que el de Catalunya.

²³ Per aquest anàlisi s'han obtingut les dades de, en el cas de Vilanova i la Geltrú i Mataró, la pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya (<http://www.idescat.es>). Pel que fa al districte d'Horta-Guinardó s'han extret les xifres d'habitatge de la pàgina web de l'Ajuntament de Barcelona: <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/guiadt07/habi07/habi07t5.htm>

3.3.3. Característiques sociodemogràfiques de la població general

De les tres unitats territorials estudiades, la població d'Horta-Guinardó és la més envellida de totes, amb una població de 65 anys i més, que representa el 18,3% de la població total. Com es pot observar a la Taula 3, la proporció de la població de menys de 15 anys d'Horta-Guinardó es troba per sota de la mitjana de Catalunya (11,5% enfront del 14,7%), mentre que la població de Vilanova i la Geltrú -i encara més la de Mataró- és molt més jove.

Taula 3

Estructura de la població per edats, 1996

	Vilanova i la Geltrú	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
De 0 a 14 anys	15,2	11,5	16,3	14,7
De 15 a 64 anys	69,0	70,2	69,5	69,0
De 65 anys i més	15,8	18,3	14,2	16,3
	100,0	100,0	100,0	100,0
Total població	47979	169832	102.018	6.090.040

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

La tendència a l'envelliment s'explica per les diferents pautes de fecunditat de les poblacions estudiades. Així, el Garraf i el Maresme tenen taxes generals de fecunditat molt més altes que el Barcelonès, que es troba per sota de la mitjana de Catalunya²⁴ (Taula 4).

Taula 4

Taxa general de fecunditat

Naixements per a 1.000 dones de 15 a 49 anys

	Garraf	Barcelonès	Maresme	Catalunya
1999	41,5	35,0	39,9	36,7

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

De la mateixa manera, podem observar que el Maresme té el percentatge més elevat de llars amb algun menor de 16 anys (35,7%), que contrasta amb només un 25,9% al Barcelonès i amb un 32,9% al Garraf (Taula 5).

²⁴ Taxa general de fecunditat: Naixements per a cada 1.000 dones de 15 a 49 anys d'edat. Les taxes citades corresponen a 1999.

Taula 5

Percentatge de llars amb algun menor de 16 anys

	Garraf	Barcelonès	Maresme	Catalunya
1996	32,9	25,9	35,7	31,3

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Tenint en compte que a Catalunya l'envelliment de la població es relaciona amb la incidència de les llars d'una sola persona, no resulta gens estrany que Horta-Guinardó sigui també, de les tres unitats comparades, la que presenta un percentatge més elevat de llars unipersonals respecte del total (19,4%), una proporció molt més alta que la mitjana catalana (17,3%) (Taula 6). En canvi, en aquest respecte, tant Vilanova i la Geltrú com Mataró es troben per sota de la mitjana.

Taula 6

**Proporció de llars d'una sola persona
1999**

	Vilanova i la Geltrú	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
% Llars unipersonals	16,1	19,4	14,5	17,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Pel que fa a l'origen de la població, les unitats comparades tenen una proporció de persones nascudes a Catalunya inferior a la mitjana catalana, la qual cosa revela la seva capacitat d'atracció de la vella immigració. Malgrat tot, entre elles mostren característiques ben diferenciades. Vilanova i la Geltrú és el municipi que presenta una població més estable amb més de dues tercers parts havent nascut a Catalunya (Taula 7).

Taula 7

**Estructura de la població per lloc de naixement
1996**

	Vilanova i la Geltrú	Horta -Guinardó	Mataró	Catalunya
Nascuts a Catalunya	66,8	62,9	62,1	68,4
Nascuts a la resta de l'Estat	31,1	34,5	35	28,8
Nascuts a l'estranger	2,1	2,6	2,9	2,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

En canvi, gairebé el 3% de la població de Mataró ha nascut a l'estranger, un percentatge un xic superior a la mitjana catalana i molt més alt que el de Vilanova i la Geltrú i Horta-Guinardó.

3.4. Característiques de la població infantil i juvenil

El Garraf és una de les comarques de Catalunya amb una taxa de fecunditat específica de fins a 19 anys més elevada²⁵ (Taula 8). Al contrari, tant el Maresme com el Barcelonès tenen taxes inferiors a la mitjana de Catalunya, però el Barcelonès s'hi acostava. En el tram d'edat de 20 a 24 anys el Garraf continua estant per damunt de la mitjana, a l'igual que el Maresme, però no així el Barcelonès. Per últim, en el grup d'edat de 25 a 29 anys, en contrast amb el Barcelonès, el Garraf i el Maresme presenten taxes superiors a la mitjana.

Taula 8

Taxa específica de fecunditat per edats

Catalunya, 1999

	Garraf	Barcelonès	Maresme	Catalunya
Fins a 19 anys	9,0	5,8	4,6	6,1
De 20 a 24 anys	28,3	17,0	25,4	22,0
De 25 a 29 anys	79,4	55,6	78,4	71,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat

²⁵ Taxa específica de fecunditat per edats: Naixements per a cada 1.000 dones dels grups d'edat específics.

Podria semblar que aquesta baixa fecunditat juvenil del Barcelonès està relacionada amb la dificultat per formar parelles a causa de la carestia de l'habitatge. De fet, com es pot observar a la Taula 9, les dades mostren un panorama més matisat. Si bé és veritat que la taxa general de nupcialitat del Barcelonès és inferior a la mitjana catalana i està molt per sota de les taxes del Maresme i del Garraf²⁶, en canvi el Barcelonès mostra un elevat percentatge de parelles de fet formades per joves de 16 a 29 anys, en contrast amb les dues altres unitats territorials. Així, mentre que a Barcelona un de cada tres joves d'aquestes edats viu en parella sense estar casat o casada, al Maresme o al Garraf només un de cada cinc es troba en aquesta situació. Tanmateix, al Barcelonès trobem un percentatge de llars unipersonals encapçalades per persones de menys de 35 anys un xic inferior a la mitjana catalana, que contrasta amb unes proporcions més altes existents al Maresme o al Garraf.

Taula 9

Pautes d'emancipació dels joves

Percentatge de llars unipersonals segons edat 0-34 anys (1996)

Garraf	Barcelonès	Maresme	Catalunya
20,4	15,0	18,0	16,4

Percentatge de parelles de fet de 16 a 29 anys (1996)

Garraf	Barcelonès	Maresme	Catalunya
19,6	33,9	19,3	21,8

Taxa general de nupcialitat (1999)

Garraf	Barcelonès	Maresme	Catalunya
6,8	4,8	6,5	5,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat

²⁶ Taxa general de nupcialitat: Matrimonis per a cada 1.000 persones de 15 anys i més.

De les tres comarques estudiades, el Barcelonès és aquella en què hi més infants menors de 16 anys que viuen en llars monoparentals (Taula 10). Si bé el 1991 el Barcelonès i el Garraf estaven gairebé igualats, el 1996 només el Barcelonès es troba per damunt de la mitjana, amb un percentatge molt allunyat de les dues altres comarques.

Taula 10

Percentatge d'infants menors de 16 anys en llars monoparentals

	Garraf	Barcelonès	Maresme	Catalunya
1991	7,0	7,1	5,9	6,0
1996	8,2	11,2	7,8	8,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Malgrat que les tres poblacions estudiades es troben per sota la mitjana catalana, Mataró és el municipi on hi ha més nens i joves estrangers de 0-24 anys nascuts a l'estranger (1996). Al contrari, la proporció de joves estrangers nascuts a l'estranger és gairebé insignificant a Vilanova i la Geltrú (Taula 11).

Taula 11

Joves estrangers nascuts a l'estranger per grups d'edat
Percentatge respecte del seu grup d'edat

	Vilanova i la Geltrú	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
0-24 anys	0,64	0,76	1,54	2,03
25 i més	0,99	1,04	2,04	3,17

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

3.4.1 La transició de l'escola al treball

L'anàlisi comparativa de les taxes d'escolarització per sexe i edat mostra perfils i trajectòries força diferenciades segons les unitats territorials estudiades (Taula 12). Així, tant els nois com les noies del trams d'edat compreses entre 15 a 19 i 20 a 24 anys tenen nivells d'escolarització molt superiors a Horta-Guinardó que a Mataró o a Vilanova, tot situant-se força lluny de la mitjana de Catalunya. Així, en el tram d'edat de 15 a 19 anys la taxa d'escolarització dels nois d'Horta-Guinardó és 10,5 punts superior a la mitjana i en el tram de 20 a 24 ho és 7,7 punts; en el cas de les noies, aquestes diferències són de 6,9 i 8,1 punts respectivament. En canvi, les taxes d'escolarització de Vilanova així com de Mataró són inferiors a la mitjana, tant en el cas

dels nois com de les noies, encara que les corresponents a Mataró se n'allunyen més.

Taula 12

Taxes d'escolarització per sexe i edat

Sexe	Edat	Vilanova	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
Homes	De 0 a 14	81,24	80,94	81,45	80,33
	De 15 a 19	65,35	79,16	60,14	68,65
	De 20 a 24	26,71	34,69	20,99	26,95
	25 i més	0,56	1,00	0,67	0,71
	Total	20,97	19,67	21,05	20,57
Dones	De 0 a 14	80,96	80,67	82,17	80,35
	De 15 a 19	74,49	85,52	71,80	78,61
	De 20 a 24	30,66	41,25	27,32	33,10
	25 i més	0,69	0,98	0,65	0,69
	Total	20,50	18,29	21,51	20,10
Total	De 0 a 14	81,10	80,81	81,80	80,34
	De 15 a 19	69,85	82,31	65,92	73,54
	De 20 a 24	28,61	37,93	24,17	29,97
	25 i més	0,63	0,99	0,66	0,70
	Total	20,73	18,94	21,29	20,33

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat

Una constant que també revela l'anàlisi de les dades de la Taula 12 és l'important diferencial en l'escolarització que apareix entre els nois i les noies a partir dels 16 anys, quan acaba l'escolarització obligatòria. Així, en el tram l'edat comprès entre 15 i 19 anys les noies catalanes tenen una taxa d'escolarització gairebé deu punts superior a la dels nois i en el comprès entre 20 i 24 aquest diferencial a favor de les noies, tot i reduir-se, continua essent considerable (6,1 punts). Aquestes diferències entre nois i noies també poden ser observades en els municipis estudiats, tot i donar-se amb distintes intensitats. Horta-Guinardó és la unitat territorial en què en el grup d'edat 15-19 anys, el diferencial entre nois i noies és més baix, i Vilanova i la Geltrú aquella en què també ho és en el grup d'edat 20-24 anys.

Les taxes d'escolarització poden dependre de diversos factors. N'analitzarem tres: (1) Els nivells educatius dels pares; (2) Les taxes de fracàs escolar; (3) La situació del mercat de treball. Pel que fa al nivell educatiu dels pares hem seleccionat com a indicador la proporció de titulats universitaris de 40 a 49 anys respecte de la població d'aquesta franja d'edat partint de la hipòtesi que les aspiracions educatives dels joves vénen en gran part influenciades per l'estímul i l'exemple dels pares (Taula 13).

Taula 13

**Proporció de titulats universitaris de 40 a 49 anys
respecte de la població d'aquesta franja d'edat**

	Vilanova	Barcelona	Mataró	Catalunya
1996	12,79	25,36	7,33	13,90

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat

En aquest respecte, podem apreciar grans disparitats entre les poblacions estudiades. Una vegada més, Horta-Guinardó, amb un 25% dels pares com a titulats universitaris, es troba molts punts per damunt de la mitjana catalana. En canvi, les dues altres unitats territorials presenten valors inferiors, encara que a Mataró ho són molt més que a Vilanova, en consonància amb les pautes d'escolarització que acabem de comentar.

El segon factor que, un cop finalitzada l'educació obligatòria, pot influir en la permanència dels joves en el sistema escolar són les taxes de fracàs escolar. Hem escollit diversos indicadors al respecte, calculats a base d'establir la relació entre els alumnes repetidors del curs 2000-01 i els matriculats el curs anterior, distingint entre noies i noies: (1) Alumnes repetidors de 4rt. d'ESO; (2) Alumnes repetidors de 2on. de Batxillerat; (3) Alumnes repetidors de 2on de cicles formatius de grau mitjà (CFGM); (4) Alumnes repetidors de 2on. de cicles formatius de grau superior (CFGS)²⁷.

Per començar, val a dir que l'anàlisi de les dades revela una constant que sempre es compleix (Taula 14).

²⁷ Informacions disponibles al web del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (<http://www.gencat.net/ense/>).

Taula 14
Indicadors sobre fracàs escolar

Alumnes repetidors 4rt. Curs d'ESO
per sexe i unitats territorials

Curs 2000-01 respecte de 1999-00

	Nois			Noies		
	Alumnes	Repetidors	Taxa	Alumnes	Repetidors	Taxa
Garraf	603	75	12,44	612	62	10,13
Barcelona-ciutat	8592	941	10,95	8191	697	8,51
Maresme	2105	290	13,78	1998	245	12,26
Catalunya	38034	4312	11,34	36603	3388	9,26

Alumnes repetidors de 2on curs de Batxillerat
per sexe i unitats territorials

Curs 2000-01 respecte de 1999-00

	Nois			Noies		
	Alumnes	Repetidors	Taxa	Alumnes	Repetidors	Taxa
Garraf	303	78	25,74	411	97	23,60
Barcelona-ciutat	5850	247	4,22	6582	213	3,24
Maresme	1152	265	23,00	1443	261	18,09
Catalunya	19102	1710	8,95	24753	1810	7,31

Alumnes repetidors de 2on curs de CFGM
per sexe i unitats territorials

Curs 2000-01 respecte de 1999-00

	Nois			Noies		
	Alumnes	Repetidors	Taxa	Alumnes	Repetidors	Taxa
Garraf	60	1	1,67	5	0	0,00
Barcelona-ciutat	985	17	1,73	183	2	1,09
Maresme	187	25	13,37	11	1	9,09
Catalunya	4188	198	4,73	788	31	3,93

Alumnes repetidors de 2on curs de
per sexe i unitats territorials

Curs 2000-01 respecte de 1999-00

	Nois			Noies		
	Alumnes	Repetidors	Taxa	Alumnes	Repetidors	Taxa
Garraf	35	2	5,71	27	0	0,00
Barcelona-ciutat	2079	125	6,01	1322	63	4,77
Maresme	123	11	8,94	161	7	4,35

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

De manera sistemàtica, en tots els nivells educatius i unitats territorials la taxa de repetidors supera la de les repetidores. Una segona regularitat és que, en el cas de 4rt. d'ESO i de 2on. de Batxillerat, a Barcelona-ciutat hi trobem unes taxes de fracàs escolar inferiors a les del Garraf i del Maresme. Tanmateix, el contrast entre els dos nivells educatius és considerable. Així, al final de l'ESO, al Maresme és on hi ha més repetidors i repetidores, però les diferències entre les tres comarques no són gaire importants. En canvi, al final del Batxillerat el contrast entre el Garraf i el Maresme, d'una banda, i Barcelona-ciutat, de l'altra, és molt acusat. Així, en el cas dels nois hi ha sis vegades més repetidors al Garraf que a Barcelona i cinc vegades i mitja més repetidors al Maresme que a Barcelona i en el cas de les noies aquestes disparitats equivalen a 7,3 i 5,6 vegades, respectivament. Probablement, una vegada més, aquests contrastos tan forts estan relacionats amb els nivells d'instrucció dels pares, que com ja hem dit, presenten també diferències molt marcades.

En canvi, pel que fa a les dues modalitats de cicles formatius, és el Garraf on apareixen les taxes més baixes de fracàs escolar, encara que tampoc no estan tan allunyades de Barcelona. D'altra banda, en el cas dels cicles formatius de grau mitjà, al Maresme les taxes de fracàs escolar són elevadíssimes, tant en el cas dels nois com de les noies. Pel que fa als cicles formatius de grau superior, les taxes són més aviat similars entre les tres comarques.

3.4.2. La situació del mercat de treball

El tercer factor que pot incidir en els nivells d'escolarització post-obligatòria és la situació del mercat de treball. La hipòtesi és que si el mercat de treball no és dinàmic, l'oferta de llocs de treball per a joves no és suficient o bé les taxes d'atur juvenil són elevades, una estratègia que pot tenir força sentit és l'obtenció de títols i diplomes que puguin millorar les futures opcions laborals. De fet, al nostre país la inversió en capital escolar és l'estratègia típica de les noies, que sovint tenen greus dificultats d'inserció al mercat de treball (Flaquer, 1995). És per aquesta raó que a partir dels setze anys els itineraris de nois i noies es diversifiquen de tal manera que mentre una part dels primers abandonen els estudis i s'orienten cap a una integració precoç al mercat de treball, en canvi les segones aposten més sovint per la gratificació diferida. Aquesta estratègia credencialista típica de les noies tendeix a ser adoptada quan, en una localitat o comarca determinades, les oportunitats laborals són escasses.

L'anàlisi de les dades relatives a les taxes d'activitat revela que, en consonància amb la constatació anterior de l'existència d'un es de taxes d'escolarització més elevades en el cas de les

noies que en el dels nois, també trobem unes taxes d'activitat femenines inferiors, tant en el tram d'edat comprès entre 15-19 anys com en el de 20-24 anys (Taula 15)²⁸. Un segon factor d'aquesta discrepància, com veurem més endavant, és que una part de les noies, des del final de l'escolarització obligatòria, declaren fer feines de la llar no remunerades.

Taula 15

Taxes d'activitat per sexe i edat

Sexe	Edat	Vilanova	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
Homes	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	27,01	15,34	30,85	24,07
	De 20 a 24	68,08	59,20	73,21	66,95
	25 i més	68,65	68,17	71,61	69,88
	Total	54,28	55,08	56,29	55,30
Dones	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	22,88	12,78	24,63	18,30
	De 20 a 24	62,22	54,53	65,02	60,32
	25 i més	38,56	42,19	41,58	40,63
	Total	33,56	36,77	35,68	34,90
Total	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	24,97	14,07	27,76	21,24
	De 20 a 24	65,25	56,89	69,09	63,69
	25 i més	53,06	54,21	56,09	54,62
	Total	43,74	45,46	45,78	44,85

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat.

Una altra constatació que podem extreure de la Taula 15 és que les taxes d'activitat d'Horta-Guinardó son sempre inferiors a la mitjana catalana, tant en el cas dels nois com de les noies i en els dos grups d'edat considerats. En canvi, les taxes d'activitat de Mataró i Vilanova són sistemàticament superiors a la mitjana catalana, encara que les del primer municipi són molt més altes que les del segon. Aquesta elevada activitat de Mataró és probablement el resultat del dinamisme més gran del mercat de treball a la capital del Maresme, ja que les trobem gairebé a totes les edats.

²⁸ Les taxes que figuren a continuació han estat calculades a partir de les dades padronals de 1996. Cal tenir present que en el grup d'edat 15-19 anys no es pot parlar pròpiament de taxes d'activitat perquè els menors de 16 anys no poden treballar legalment.

L'examen comparat de les taxes d'atur pot completar la panoràmica anterior (Taula 16)²⁹. En la immensa majoria dels casos les taxes d'atur de les noies són superiors a les dels nois.

Taula 16

Taxes d'atur per sexe i edat

Sexe	Edat	Vilanova	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
Homes	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	50,85	56,45	62,22	48,57
	De 20 a 24	27,27	35,88	35,62	27,67
	25 i més	11,73	14,81	16,79	12,29
	Total	15,04	17,76	21,07	15,16
Dones	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	61,75	55,40	63,84	56,32
	De 20 a 24	39,95	37,59	42,46	34,15
	25 i més	26,22	23,97	29,22	22,65
	Total	30,09	26,32	33,21	25,53
Total	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	55,78	55,98	62,93	51,84
	De 20 a 24	33,10	36,69	38,85	30,69
	25 i més	17,18	18,64	21,55	16,31
	Total	20,91	21,40	25,90	19,29

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat.

En la franja de 15 a 19 anys, tant pel que fa als nois com a les noies, les taxes superen el 50% en tots els casos. En gairebé tots ells ultrapassen també la mitjana catalana. En la franja de 20 a 24 anys les taxes d'atur juvenil també són molt altes però menys. En el dos trams d'edat les taxes d'atur més elevades corresponen a Mataró. En el cas dels nois Vilanova i la Geltrú presenta les taxes més baixes; en el de les noies és Horta-Guinardó on trobem les taxes menors.

Horta-Guinardó és la unitat territorial amb les taxes d'ocupació més baixes, en totes les categories de sexe i edat considerades (Taula 17). Les taxes de Mataró i Vilanova són força més altes que les d'Horta-Guinardó i amb poques diferències entre elles en gairebé tots els casos.

²⁹ Les taxes d'atur també han estat obtingudes a partir de les dades de l'estadística de població de 1996. La taxa d'atur s'ha calculat com la relació entre el nombre dels desocupats que busquen la primera feina més dels que han treballat abans i el total dels actius. Per tant, en el càlcul de l'indicador corresponent a la franja d'edat 15-19 anys no hi influeix el fet que en aquest tram hi hagi joves que legalment encara no estan en edat de treballar.

Taula 17

Taxes d'ocupació per sexe i edat

Sexe	Edat	Vilanova	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
Homes	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	13,28	6,68	11,65	12,38
	De 20 a 24	49,51	37,96	47,13	48,43
	25 i més	60,59	58,07	59,59	61,30
	Total	46,12	45,30	44,43	46,91
Dones	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	8,75	5,70	8,91	8,00
	De 20 a 24	37,36	34,03	37,41	39,72
	25 i més	28,45	32,08	29,43	31,42
	Total	23,46	27,09	23,83	25,99
Total	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	11,04	6,20	10,29	10,23
	De 20 a 24	43,65	36,02	42,25	44,14
	25 i més	43,94	44,11	44,01	45,71
	Total	34,59	35,74	33,92	36,20

Font: Elaboració pròpia amb dades Idescat.

Taula 18

Feines de la llar no remunerades per sexe i edat

Sexe	Edat	Vilanova	Horta-Guinardó	Mataró	Catalunya
Homes	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	0,15	0,19	0,09	0,08
	De 20 a 24	0,29	0,05	0,25	0,15
	25 i més	0,50	0,21	0,47	0,35
	Total	0,38	0,25	0,34	0,26
Dones	De 0 a 14	0,00	0,00	0,00	0,00
	De 15 a 19	1,79	0,94	2,30	2,00
	De 20 a 24	5,34	2,85	6,53	5,18
	25 i més	34,25	28,41	27,58	30,26
	Total	24,46	21,49	19,39	21,95

Font: Elaboració pròpia amb dades Idescat

Per acabar aquest apartat comentarem les dades relatives a les persones que fan feines de la llar no remunerades (Taula 18). Com era d'esperar, la proporció d'homes que declaren trobar-se en aquesta situació és gairebé insignificant. Tanmateix, en el cas de les noies, constatem l'existència d'uns percentatges apreciables de *mestresses de casa*, que augmenten amb l'edat. Mataró és la ciutat on la incidència d'aquest fenomen es més elevada. En canvi, Horta-Guinardó és on apareixen menys noies que fan feines de la llar.

4. ELEMENTS I DINÀMIQUES D'EXCLUSIÓ

Un dels objectius d'aquesta recerca és aprofundir en el coneixement dels elements i dinàmiques d'exclusió³⁰ específiques que afecten als i les joves i adolescents del districte d'Horta-Guinardó, Vilanova i la Geltrú i Mataró, però també de les problemàtiques comuns entre els joves d'aquestes 3 localitats que poden ser significatives en l'estudi de la realitat dels i les joves d'avui. Però no ens limitem únicament a descriure aquesta realitat. El propòsit és aportar elements per a la superació de les barreres identificades, que siguin útils en la definició d'actuacions concretes pel canvi.

En aquest capítol es parteix de les argumentacions de les persones participants en la recerca (persones que treballen com educadores socials, participants en moviments juvenils, directores d'instituts de secundària, professionals en l'àrea de joventut, mediadores culturals, tècniques de joventut de l'Administració, representants d'AMPA i grups de joves de diferents franges d'edats. A destacar, a més, per la riquesa de les seves aportacions, el grup de dones d'origen magrebí a Rocafonda (Mataró), i el grup de joves entre 13 i 17 anys fora del sistema educatiu del barri del Carmel (Horta-Guinardó).

La identificació de les problemàtiques per a cada un dels subtemes es realitza fent referència, en molts casos, a les unitats territorials amb les que hem treballat. De totes maneres cal dir que no per a tots aquests punts s'incideix en les tres unitats territorials. S'il·lustren diferents aspectes de la realitat dels joves a partir de fets o experiències puntuals contextualitzades en les localitats objecte d'estudi, en funció de si aquests fets esdevenen significatius en l'exposició de les idees més rellevants de cada bloc temàtic.

Al final de cada tema es destaquen quines són les problemàtiques comunes en els tres casos i quines són les principals divergències, amb l'objectiu d'obtenir una aproximació a les barreres més significatives a les que han de fer front els joves d'avui i, més en concret, la població jove de cada una de les localitats analitzades.

³⁰ Veure l'apartat de Metodologia d'aquest informe.

De totes maneres, i com a introducció a aquest capítol orientat a identificar els principals elements i dinàmiques exclusores, cal fer referència a les percepcions en negatiu recollides en el treball empíric entorn la representació social dels joves i els tòpics que es difonen sobre la joventut: sempre està al carrer, genera conflictes, no treballa, es vincula a activitats delictives, etc.

Altres problemàtiques que, com es veurà en aquest capítol, s'identifiquen com a pròpies del col·lectiu de joves són: el conflicte generacional, la manca d'habitatge per a joves, les dificultats en l'accés a ocupacions no precàries en el mercat laboral, el fracàs escolar, l'apatia, la despreocupació o irresponsabilitat i la manca d'interès per la participació o per la comunitat.

4.1. Família

En relació a la família, aquest informe es centra en:

- La anàlisi de les interaccions entre els i les joves i els seus familiars.
- Les formes de comunicació que s'estableixen a la família.
- Les condicions socials i econòmiques de les mateixes, amb l'objectiu d'identificar aquelles situacions i formes de relació familiar que impliquen majors dificultats o problemàtiques a la joventut.

Respecte a les interaccions, les persones contactades a Horta i Guinardó destaquen que el tipus de situació familiar que viu la persona jove repercuteix de manera significativa en el seu comportament en altres àmbits.

Els casos de violència a la llar familiar serien les situacions més extremes sobre les que alerten algunes de les persones que treballen en els Serveis Socials de les diferents àrees territorials. Destaquen els maltractaments físics, verbals o d'abandonament, al igual que situacions violentes patides pels familiars, així com les situacions en les que les famílies no poden assumir l'atenció dels fills o filles.

En les interaccions que es descriuen entre joves i mares i pares a la llar, una mare de fills adolescents d'Horta-Guinardó destaca la necessitat que senten els joves de reafirmar-se. En aquest cas s'alerta dels riscos d'aquesta necessitat de reafirmació, principalment perquè es pot

concretar en actituds molt rígides que es mantenen de manera inflexible i que impedeixen reflexions i canvis d'actitud necessaris en els joves a l'hora d'aconseguir una bona convivència amb les seves famílies.

A Horta-Guinardó es descriuen casos de famílies amb dificultats, formades per parelles molt joves (o per mares solteres també molt joves) que han tingut criatures i que reprodueixen situacions conflictives que ja han viscut en la seva infantesa: separar-se i deixar la criança dels fills o filles a mans de l'àvia o de familiars, amb les conseqüències negatives que aquestes circumstàncies provoquen en totes les persones afectades.

PD3-Ho - 2:6 (81:86) (Psicòloga)

R: Llavors, nosaltres el que hem vist, en els pocs casos que coneixem per aquí, és que hi ha un trencament de la parella, i ella torna a la família d'origen amb la disfunció de la família d'origen i llavors, per una banda perquè ha de trobar feina i, per una altra, perquè al final acaba deixant la criatura, que és el que li ha passat a ella amb l'àvia, o en mans de la família d'ell. Moltes vegades es torna a repetir el que a aquesta noia li ha passat.

Es fa referència a les males condicions socials i econòmiques en les que viuen moltes d'aquestes persones que tenen dificultats per a tirar endavant amb els seus fills i filles, i al fet que la problemàtica s'agreuja quan es donen canvis en l'estructura bàsica de la família, com a conseqüència de ruptures, problemes relacionals,...

Aquesta realitat es constata en les converses amb persones joves, que expliquen situacions on el tipus d'interaccions a la parella repercuteix en el tracte que els fills i filles reben dels seus pares i mares.

GD16Ho (178:181) (Grup de discussió entorn als 16 anys d'Horta-Guinardó)

R: Lo pitjor és que els dos pares treballin. La meva mare treballava poc. Ara fa poc es va posar a treballar en un bar. A la nit arriba tard. El meu pare arriba per la tarda, s'està tota la tarda a casa, després se'n va. Ells es discuteixen i després ens la carreguem nosaltres.

Persones que treballen directament vinculades als joves incideixen en aquestes situacions, i destaquen la problemàtica amb la joventut quan els pares treballen moltes hores fora de casa i tenen poc temps per dedicar-lo als fills. No és fàcil, en aquests casos, fer compatible els horaris laborals amb les obligacions a la llar. S'insisteix a explicar aquestes circumstàncies com a conseqüència d'una manca de dedicació de les famílies als seus fills.

PD3-Ho - 2:68 (632:635) (Psicòloga)

R: Es que el pare arriba a les 10 de la nit i s'enganxa a l'ordinador, "Es que tinc una feina"... Si, però es que a casa també hi ha una feina. A vegades ells mateixos es delaten perquè tu estàs fent un petit seguiment del que passa. Les coses no passen perquè si, sempre hi ha una causa a darrera. I clar, l'educació dels fills és molt feixuga

Pel que fa a Mataró, el que assenyalen els i les professionals de l'educació en relació a les interaccions a les famílies és la falta de control dels comportaments o actituds dels fills i filles. Es lamenten, a més, que les famílies defugin i deleguin les seves pròpies responsabilitats, ja que aquesta dinàmica perjudica molt a l'escola com a tal.

Pel que fa a les principals preocupacions de les famílies, esmenten els estudis, el desconeixement de les persones amb qui els i les joves es relacionen, les drogues i el sexe. Hi ha el temor a no conèixer les activitats dels joves en el temps lliure, i a desconèixer el grup d'iguals.

A Vilanova i la Geltrú, i en relació a la problemàtica de maltractaments identificada anteriorment, es destaca la manca d'agilitat i de recursos per part de l'Administració per a fer-hi front. Respecte a les interaccions, en aquesta localitat també s'opina que esdevé clau la inculcació del sentit de la responsabilitat de les famílies a la gent jove.

DI-Vi - 7:7 (53:58) (Director d'un Institut d'Educació Secundària)

R: El que passa és que és una qüestió molt complexa, té a veure amb el tipus d'oci, amb l'educació que s'està donant. Una cosa que entenc que és un terrible error social és la manca de responsabilitat de la joventut. Els pares es dediquen massa a treballar i arriben a casa tard perquè tens reunions i tens coses, i no hi ha una dedicació i jo penso que ara els nanos

necessiten la dedicació de la família en hores, però en hores útils, no en hores de mirar la tele junts.

Des dels Instituts hi ha la percepció que a casa no s'inculca responsabilitat als joves, sinó que les famílies són percebudes com a simples proveïdores del benestar. S'assenyala la repercussió que aquest fet té, per exemple, en la manca d'efectivitat en el tractament del tema de les drogues o d'altres problemàtiques que afecten a aquests grups d'edats.

Es destaca que fins i tot en el temps d'oci que es passa a casa, les famílies no s'estan comunicant ni estan compartint massa moments amb els seus fills. La televisió, per exemple, cada vegada més, es mira de manera individual. En aquest sentit s'assenyala la importància que les famílies facin una tasca educadora en el temps lliure, i que no la deleguin totalment a l'escola.

Des dels centres educatius s'identifiquen diferències entre tipus de famílies. Hi ha la percepció que hi ha famílies molt implicades, famílies que hi són quan se les requereix però que no disposen de massa temps perquè estan molt enfeïnades, i una minoria de famílies que es despreocupen dels seus fills i filles i que pateixen problemes de desestructuració. De la mateixa manera, es ressalta la percepció de la distància a nivell relacional existent entre les famílies i el professorat.

Segons els entrevistats, la manca de relació i de comunicació de mares/pares i mestres també pot esdevenir contraproductiu, per la pèrdua d'oportunitats i facilitats que representa en el seguiment de la trajectòria dels joves. Aquest seguiment acostuma a resultar molt beneficiós en el procés de desenvolupament de la persona jove. Les persones entrevistades de les diferents àrees insisteixen en les conseqüències que comporta aquesta falta de comunicació entre familiars i professorat, i s'apunta la necessitat de crear nous canals de relació, sobretot als Instituts.

Pel que fa a la comunicació en el si dels nuclis familiars, professionals del districte d'Horta-Guinardó fan referència al xoc d'interessos, que dificulta l'enteniment i que pot derivar en carències afectives.

PD3-Ho - 2:18 (181:184) (Psicòloga)

R: La gran dificultat de comunicació és la diferència abismal que hi ha entre els interessos dels pares i els interessos dels nanos. Hi ha una gran confrontació, hi ha una dificultat de comunicació ja des de petits, sobretot a nivell afectiu i de sentiments.

També en el marc dels Instituts, però en aquest cas centrant el tema en les famílies immigrants, a Mataró, una de les persones entrevistades, que treballa directament amb aquestes famílies, destaca la importància de la bona comunicació per evitar el desconeixement en situacions de convivència intercultural, que pot ser font de prejudicis i conflictes.

MC-Ma - 2:7 (54:58) (Mediadora Cultural)

R: Y este tema no podemos trabajarlo en un día o dos días, tenemos que trabajarlo con tiempo para poder sensibilizar a las familias. Explicarles a ellos. Hay veces que me encuentro con familias que no saben que son las colonias, el motivo de estas colonias, que es lo que aprenden los niños en estas colonias. No tienen ni idea de eso.

Pel que fa a les conseqüències exclusores de les condicions econòmiques de les famílies, a Horta-Guinardó es fa referència a la pluralitat de nivells adquisitius que es troben al districte, des de famílies acomodades a famílies desestructurades, i per tant, a les diferents necessitats dels grups de joves.

Quan les condicions econòmiques són extremadament difícils, moltes famílies s'han de plantejar, per exemple, posar a treballar els fills o filles. S'explicita, amb el testimoni de les persones entrevistades sobretot de Mataró, que és una problemàtica que també afecta a les i els joves immigrants i que requereix una solució:

MC-Ma - 2:25 (165:170) (Mediadora Cultural)

R: También hay problemas porque si sabemos el motivo, es que la migración es para mejorar la vida económica. La situación que viven las familias con el trabajo de mano de obra barata, que

no solamente afecta a las familias inmigrantes, sino también a la sociedad de acogida que no tiene la culpa pero puede evaluar el problema. Por que por ejemplo, los talleres de confección que cogen a niñas pequeñas, estas niñas no tienen que estar allí.

A partir d'aquesta descripció dels elements o dinàmiques exclusores associades a les famílies, destaquem com a trets comuns en les tres localitats:

- El reconeixement de la influència dels referents familiars en la vida de la població jove i les conseqüències exclusores que tenen les dinàmiques negatives en el si de les famílies sobre els i les joves (ruptures, conflictivitat, problemes relacionals, manca de dedicació a la joventut,...).
- La manca d'interaccions enriquidores entre els professionals de l'educació i les famílies representa una pèrdua d'oportunitats pel bon seguiment de la trajectòria personal i acadèmica de la població jove.
- Les barreres afegides (en relació al sistema educatiu i al mercat laboral, per exemple) a les que han de fer front els i les joves que pertanyen a famílies en condicions de desigualtat social i econòmica.
- La controvèrsia sobre a qui correspon la assumpció de les diferents responsabilitats en relació a la població jove.

Pel que fa als punts específics que emergeixen pel cas d'algunes de les unitats territorials, podem destacar:

- La disparitat de nivells adquisitius al districte d'Horta-Guinardó, que diversifica enormement les necessitats a les que s'ha de respondre des de l'Administració.
- La necessitat de superar el desconeixement entre la comunitat immigrant i la comunitat autòctona a Mataró, concretament en els Instituts i en les relacions entre els diferents agents de la comunitat.

4.2.Habitatge

Pel que fa a l'habitatge com a bloc temàtic en aquesta recerca, molt relacionat amb l'organització familiar o la constitució de noves famílies, s'esmenten dos d'aspectes sobre els que s'ha centrat l'atenció:

- Accés a l'habitatge
- L'emancipació

Una de les percepcions que coincideix en moltes de les persones entrevistades (principalment entre la gent jove) és la manca d'iniciativa pública per a la creació d'habitatges de lloguer assequibles:

EC-Ho - 3:41 (643:645) (Educador social)

R: Però també ha significat que per les noves generacions sempre hi ha aquest problema, no hi hagut un esforç de creació i concreció de un parc públic d'habitatges de lloguer

L'oferta d'habitatges per als joves a Mataró, per exemple, es valora positivament tot i que es considera insuficient. A més l'accés a aquests habitatges exigeix unes condicions que dificulten l'emancipació, si no es compta, per exemple, amb l'aval de familiars.

En general, les majors dificultats en l'accés a l'habitatge les tenen alguns col·lectius, entre els quals també hi ha la població jove: famílies monoparentals, gent gran, amb discapacitats. Els preus actuals, tant de lloguer com de compra, es consideren fora de l'abast de moltes d'aquestes persones. Les més joves, per les condicions laborals i econòmiques en les que es troben, no poden fer front als requisits del mercat de l'habitatge i, a més, es veuen desprotegits per la manca de polítiques de suport. La seva emancipació familiar esdevé molt difícil.

Aquest endarreriment en l'emancipació s'explica, per part dels joves de Mataró, per l'encariment dels preus i perquè en molts casos, fins que no s'han finalitzat els estudis, no es busca la primera feina. De totes maneres, fins i tot molts titulats universitaris expressen les poques expectatives que tenen de poder trobar una feina estable que els faci possible l'emancipació. També s'opina

que, en alguns casos, el fet de fomentar l'habitatge de compra enlloc de l'habitatge de lloguer contribueix a dificultar l'emancipació.

GD20Ma - 10:5 (29:34) (Grup de discussió entorn als 20 anys de Mataró)

R: I què passa, jo no puc comprar, no em puc hipotecar, perquè no tindrè un sou, una nòmina, com per poder-me mantenir. Aleshores que vull. Home jo en principi vull marxar de casa, vull emancipar-me. I he acabat una carrera, vull començar la meua vida laboral, i independitzar-me, val, i aleshores què passa, començaré amb un pis. No em puc hipotecar amb 24 anys. Aleshores com es promou això. M'haig d'anar a compartir pis. I és que ni amb dues persones es pot compartir pis.

A Vilanova i la Geltrú, a l'igual que a les altres dues localitats, persones joves participants en moviments i entitats juvenils destaquen el dèficit de pisos de lloguer, principalment a l'estiu, per l'encariment dels pisos a la costa i es lamenten de l'endarreriment que hi ha hagut d'una promoció d'habitatge públic a la ciutat que havia estat anunciada.

Seguint amb l'emancipació de la població jove, a Horta-Guinardó es fa referència a la problemàtica que pot implicar la no emancipació dels joves per a la convivència a algunes llars familiars, per la dificultat associada a la relació entre pares-mares i fills joves. En aquests casos l'emancipació es viu com a necessària però en moltes ocasions manquen els recursos perquè aquesta pugui fer-se efectiva.

Finalment destacar que a Mataró es menciona una experiència alternativa de masoveria urbana en la que un grup de joves van proposar, a propietaris d'edificis tancats, arreglar els habitatges per a viure-hi a canvi de no pagar lloguer. Aquesta experiència no va tirar endavant per les resistències a aquest tipus d'iniciatives.

Les barreres, en línies generals, amb les que es troba la població jove de les tres localitats en relació a l'accés a l'habitatge i a l'emancipació són:

- Manca d'iniciativa pública o iniciativa insuficient de creació d'habitatges de lloguer assequibles per a la totalitat de la gent jove.

- Encariment de l'habitatge associat a les dificultats d'inserció laboral en ocupacions que proporcionin les condicions laborals i econòmiques necessàries per a fer possible l'emancipació.
- Endarreriment de l'emancipació explicat per l'encariment dels pisos, per la manca de recursos i pel retard en l'inici del procés de cerca de la primera feina en condicions de no precarietat.

Pel que fa a les principals especificitats identificades, es pot fer referència a:

- El retard en l'emancipació d'alguns i algunes joves al districte d'Horta-Guinardó dificulta la situació de certes famílies pels problemes de convivència que es donen en algunes llars.
- A Vilanova i la Geltrú l'encariment dels pisos de lloguer a l'estiu i l'endarreriment en la promoció d'habitatges públics dificulten les possibilitats d'emancipació de la població jove.
- A Mataró es fa referència a experiències de masoveria urbana que, tot i no haver reeixit, s'apunten com a possible alternativa a la manca de possibilitat d'accedir a un habitatge propi per part de la població jove.

4.3.Educació-Formació

Aquesta anàlisi es centra en la identificació de les problemàtiques entorn a 5 subtemes:

- Rendiment escolar/Fracàs escolar.
- Currículum
- Professorat
- Instituts
- Administració

En aquesta secció ens centrem en la anàlisi dels elements d'exclusió que expliquen o que influeixen en el fet que hi hagi joves que pateixin les conseqüències de no completar amb èxit els estudis o d'interrompre els seus processos d'aprenentatge formal.

A les tres localitats s'associa el fracàs dels i les joves als problemes de conducta que es posen de manifest als Instituts. S'estableix una associació molt directa entre fracàs o poc rendiment acadèmic i la conflictivitat, falta de motivació i/o interès.

El tractament d'aquesta situació passa, en moltes ocasions, per l'expulsió de les aules o dels centres educatius del o la jove que manifesta aquestes actituds, per la seva segregació a algun tipus de dispositiu extern o adjunt a l'escola o institut, o, en casos extrems, per la seva inserció en circuits de salut mental. Diferents professionals de l'àmbit educatiu i de serveis socials de les tres àrees descriuen aquests mecanismes però no es relaciona la seva aplicació amb la reducció o la superació del fracàs o del poc rendiment acadèmic que pateixen els joves als quals s'apliquen aquestes mesures.

PD3-Ho - 2:36 (311:316) (Psicòloga)

R: Jo, no sé, potser no estic prou informada, això ho podria explicar millor l'educador, però jo penso que és molt difícil, que en pocs casos els nanos tornen a l'ensenyament reglat. La gran majoria acaben amb problemàtiques o sense tenir els estudis acabats, o en centres especials. També n'hi ha que acaben entrant a treballar i troben treball però a un nivell baix, amb una ocupació sense titulació i sense una qualificació : mossos, càrrega i descàrrega, treballs més físics (...)

A Vilanova i la Geltrú, per exemple, es fa referència a la situació de joves que provoquen conflictes a l'escola i que són derivats a Serveis Socials. En aquesta i a les altres localitats les causes d'aquestes conflictes sovint s'atribueixen a les característiques psicològiques dels joves.

Ec-Ma - 4:3 (23:32) (Educador social)

R: Nosaltres estem molt en relació amb les escoles, per tant els temes de l'absentisme, de deixar l'escola abans d'acabar el període escolar obligatori, problemes molts d'aquests derivats de joves que evidentment ja s'han perdut des de fa molt de temps, a nivell de coneixements; d'altres, i això es ve detectant des de fa un cert temps, vull dir que hi ha tot un tema de dificultat psicològica i inclús psiquiàtrica i que haurien... no només de passar per un psicòleg sinó que hi ha temes psiquiàtrics que broten en aquesta edat adolescent 14,15, 16 anys i això n'hi ha varis casos, i probablement són aquells joves que van passant d'un institut a un altre, d'un institut a un

altre perquè se'ls van traient de sobre, perquè realment no hi ha res a tractar, vull dir que estan malalts i per tant hi ha aquesta dificultat.

Els casos d'absentisme, en canvi, quan no van associats a problemes de conducta, poden acabar amb un acord entre la família i l'escola que tampoc implica un retorn del nen o nena al centre educatiu.

En aquest sentit, principalment els educadors socials de les diferents zones que estan en contacte directe amb aquests col·lectius, destaquen el buit en què es troben aquests joves que no segueixen o que són exclosos del sistema reglat. Es tracta, en molts casos, de joves que tampoc poden inserir-se laboralment perquè no tenen l'edat legal per a fer-ho. Ens expliquen com els i les menors de 16 anys només poden fer activitats formatives formals als Instituts, i com, si no les segueixen en aquests centres educatius, no les poden seguir enlloc. De manera que hi ha joves que es troben en unes circumstàncies que no els possibiliten fer activitats formatives per a aprendre els continguts instrumentals que necessiten. No troben una oferta pública de qualitat que els faciliti la seva inserció laboral (no únicament en ocupacions en precari), i s'argumenta que aquesta oferta no es pot organitzar des d'altres sectors socials o educatius de l'Administració per manca de competències. També es tendeixen a explicar aquestes carències per la manca de recursos de les escoles. Es reclamen iniciatives (públiques) que cobreixin aquests buits.

Una idea que es repeteix en les valoracions de persones entrevistades a les tres localitats és que el fracàs escolar a l'educació secundària és conseqüència d'un fracàs que comença a la primària, o dit d'una altra manera, que la trajectòria educativa en l'educació primària condiciona l'èxit escolar a la secundària.

Com ja s'ha assenyalat, el poc rendiment escolar de part de l'alumnat tendeix a atribuir-se, en les opinions d'algunes persones educadores vinculades als centres escolars, a la poca motivació dels joves. A partir d'aquí s'expliquen els conflictes a les aules com a conseqüència de la distorsió que provoquen aquests joves, i sovint es qüestiona que el professorat pugui transformar aquestes situacions. Es sumen a aquestes opinions les concepcions que parteixen que hi ha joves que poden seguir el ritme de les aules mentre que n'hi ha d'altres que no poden. Per a aquests últims es creu necessari definir activitats alternatives en les que la seva autoimatge no es vegi tan malmesa.

EC-Ho - 3:11 (111:112) (Educador social)

R: És un problema clau perquè a més es genera un sentiment de fracàs, de desmotivació, de no val per res.

Des de la seva perspectiva, els joves que ja estan marge del sistema escolar expliquen com les condicions de l'entorn i el tipus de relacions amb els iguals els han condicionat clarament i han influït en el començament de les seves dificultats de rendiment escolar.

GDfESO - 7:40 (334:337) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: Yo ahora me meto en un cole, yo solo, y me esfuerzo. Pero si conoces gente, la lías. Haces una broma, nos reímos los 5, y los cinco fuera, y así la lías.

Pel que fa als itineraris formatius, existeixen visions contraposades. Algunes persones de l'àmbit de l'educació consideren que la distribució de l'alumnat per nivells no implica que els grups que viuen aquesta situació es sentin marginats. De totes maneres, les expectatives dipositades en ells són baixes. Aquesta postura contrasta amb els testimonis dels i les joves directament afectades pels itineraris formatius a Horta-Guinardó:

GDfESO - 7:28 (216:220) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: Éramos una clase, y no sé si tú lo sabrás,...

R: La de gamberros y la de no gamberros,...

R: No, en el Instituto ponen una clase adaptada, vale? A mí me pusieron en la clase adaptada.

GDfESO - 7:39 (321:328) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: A mí me gustaría estar en el cole. Pero yo para estar en el cole y no hacer nada, prefiero estar trabajando y llevando dinero a casa.

E: Entonces, ¿de qué depende de que estés en el cole?

R: Si por mí fuera. Que te piensas, a mi me gustaría estar en el cole. Y estar allí esforzándome siempre y ser uno de los mejores de la clase me gustaría, pero uno se da cuenta que en el cole no,...Que está perdiendo el tiempo.

També a Vilanova i la Geltrú hi ha joves que es manifesten en desacord amb la separació de l'alumnat per nivells:

GD12Ho - 8:24 (196:201) (Grup de discussió entorn als 12 anys d'Horta-Guinardó)

R: No estic d'acord que ens separin per nivells. Que estiguem junts.

R: Quan es separa per nivells es discrimina. Ens classifiquen.

R: A nosaltres ens separaven en grups petits però estàvem barrejats. Amb persones que en sabien i amb persones que no.

Les escasses expectatives dipositades en els bons resultats acadèmics de l'alumnat amb més dificultats es fa palesa en el relat de moltes de les persones entrevistades, que veuen inconvenient tenir a aquests nois i noies fins als 16 anys en l'ensenyament obligatori, de manera *forçada* a les aules. Aquesta opinió és compartida també per joves d'aquestes mateixes edats que treuen bones notes i que consideren que obligar a certes persones a estar a l'escola pot perjudicar el rendiment d'altres companys i companyes. Es repeteix, doncs, la idea que hi ha joves que volen estudiar mentre que n'hi ha d'altres que no, i es valora com a un problema que l'alumnat que no vol estudiar romanguí als Instituts.

L'alternativa a aquesta situació passa en alguns casos, i tal i com ja s'ha plantejat, per la derivació de l'alumnat més conflictiu als circuits de salut mental. Es considera, d'alguna manera, que la solució radica en el tractament individualitzat de les persones d'aquest col·lectiu.

De totes maneres, els mateixos joves amb rendiments acadèmics alts expliquen com la desmotivació que sovint se sent pels estudis prové precisament de la manca d'expectatives que hi ha respecte la formació que s'està rebent o, en el cas de la població jove que té expectatives d'accedir al Batxillerat, per la dificultat associada a aquesta etapa educativa que es transmet des de la ESO.

Aquesta visió coincideix amb la d'un altre grup de joves de menys edat (amb participants d'entre 12-14 anys), en aquest cas de Vilanova i la Geltrú, que reconeix la importància de la formació per a la inserció laboral, però que també identifica els obstacles amb els que es troben, que els fa difícil un aprenentatge adequat dels continguts impartits:

GD12Vi -10:17 (288:303) (Grup de discussió entorn als 12 anys de Vilanova i la Geltrú)

E: Y si tú te crees que para ganar un trabajo necesitas estudiar,...¿Cómo es que no estudias?

R: Porque no queremos.

R: Porque es difícil estudiar.

E: ¿Porqué os cuesta estudiar?

R: Porque, por ejemplo, de esto no hemos estudiado antes, y ahora queremos pero no se puede.

R: Porque es imposible.

Per altra banda a Mataró, un professional d'un Institut de la ciutat associa el rendiment escolar de la població jove amb les condicions socials i econòmiques en què viuen, de manera que s'observa que certes circumstàncies socials dificulten les possibilitats d'èxit escolar. Les condicions de vida de la família, per exemple, influeixen molt en les expectatives d'aprenentatge dels nois i noies. Les famílies amb alts nivells d'instrucció tendeixen a situar la universitat en l'horitzó dels seus fills i filles. En canvi, els joves procedents de famílies sense títols acadèmics no tan sols hauran rebut menys estímuls per cursar estudis universitaris, sinó que tindran menys possibilitats de trobar-se amb enciclopèdies a casa o de tenir un ordinador amb connexió a Internet.

En les valoracions que fan els entrevistats a Mataró sobre el rendiment escolar també es destaquen les dificultats amb què es troben els nois i noies immigrants principalment pel tema de la llengua. El poc domini de l'idioma dificulta la comprensió del contingut de les assignatures.

Colnmi - 7:13 (59:60) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: En relación al fracaso escolar de las chicas magrebíes, se dice que son brillantes en Marruecos y aquí se encuentran con muchas dificultades con la lengua. Muchas de estas niñas acaban los estudios sin haberse sacado el graduado o el certificado.

Pel que fa a aspectes curriculars, i en el cas del districte d'Horta-Guinardó, es fa referència als efectes negatius que té el fet que en ocasions l'aprofundiment en el continguts escolars depengui dels criteris personals del professorat.

En relació als cursos de formació més orientats a la inserció laboral, a Vilanova i la Geltrú també es destaca la necessitat de canviar la concepció que es té de la formació professional, mentre que a Mataró, entre altres aspectes, s'identifiquen carències en l'aprenentatge de les llengües estrangeres i de les noves tecnologies.

Un altre dels subtemes abordats en el bloc "Educació-Formació" ha estat el professorat. A Horta-Guinardó s'aprecia que no hi ha prou professorat per a cobrir totes les aules. Davant d'aquesta situació es demanda una reducció del nombre d'alumnat als centres.

Sobre la percepció del professorat, de nou ens trobem amb opinions diverses i contraposades:

GD16Ho- 6:14 (115:119) (Grup de discussió entorn als 16 anys d'Horta-Guinardó)

R: Van aconseguir que vingués un Inspector. Però el profe va aconseguir que no el sancionessin. Aquest profe imparteix classe i falta el respecte als alumnes i al col·legi(...) En sap molt de lo seu, i és molt llest, però ens fa quedar malament, ens humilia.

Per part de l'alumnat es denuncien actituds d'alguns professors o professores i la impunitat de la que gaudeix aquest col·lectiu de professionals. Es destaca que en alguns casos el professorat dels Instituts domina molt el contingut de les matèries que està impartint però no mostra la mateixa aptitud per a transmetre aquests coneixements o per fer-se respectar per l'alumnat.

Pel que fa als professionals de l'educació, consideren que la institució escolar hauria d'estar més valorada socialment per la tasca que realitza. Aquest punt de vista parteix de la idea que l'escola o els instituts estan assumint molta feina de les famílies i dels Ajuntaments respecte la tasca d'educar a la joventut.

Una altra de les apreciacions de les persones educadores, en aquest cas de Mataró, fa referència a les males condicions laborals d'aquest col·lectiu de professionals i a les situacions de tensió a les que han de fer front.

Contrasten, de nou, aquestes opinions amb les opinions dels mateixos joves de Mataró, que assenyalen les interaccions en negatiu que tenen amb part del seu professorat i les conseqüències que aquestes interaccions generen en les seves ganes d'aprendre o en les seves expectatives d'aprenentatge:

GD16M -11:28 (228:228) (Grup de discussió entorn als 16 anys de Mataró)

R: Pero no te dan ánimos, y te hunden más. Si te dicen que puedes, es diferente.

GD16M -11:29 (230:232) (Grup de discussió entorn als 16 anys de Mataró)

R: Hi ha mestres que abans de començar ja diuen que estàs acabat. Entres a classe, parles quan no tens que parlar i et diuen, no tens futur, vuestra poca culturilla, hay profes que te lo dicen en serio y piensas, ¿para que estoy yo aquí?

També a Vilanova i la Geltrú la valoració dels joves va en aquest sentit, ja que identifiquen part de la problemàtica dels Instituts amb el tipus d'interaccions que s'estan donant entre el professorat i l'alumnat, interaccions que generen dinàmiques de desencant en relació als processos d'aprenentatge:

GD16Vi- 6:29 (256:263) (Grup de discussió entorn als 16 anys de Vilanova i la Geltrú)

E: La desmotivació és per això?

R: Per això i perquè els professors estan cremats.

R: Els profes no tenen ganes de treballar. És com una roda, els professors amarguen els alumnes i els alumne als profes.

R: Quan el profe veu que 3/4 parts de la classe no el fan cas pues es desmotiva.

Aquest desencant també el menciona el professorat en ressaltar el disgust mutu que certs grups de joves senten envers els Instituts i els i les mestres, i a la inversa, com a conseqüència de l'estructura actual del sistema educatiu.

Pel que fa a l'anàlisi de la situació dels Instituts, al districte d'Horta-Guinardó diverses persones constaten que hi ha centres que sistemàticament intenten desprendre's de l'alumnat que causa o

té problemes. Aquesta circumstància, segons una de les professionals entrevistades, dificulta que hi hagi una bona relació entre els Instituts i les famílies.

PD3-Ho - 2:32 (278:281) (Psicòloga)

R: En canvi hi ha escoles que no els agraden els nanos amb problemes i se'ls treuen de sobre. Llavors aquí costa tenir una bona empatia i una bona relació amb els pares, i acaben pitant, acaben enfrontar-se i acaben sortint els nanos de l'escola.

Els problemes de conducta i les dificultats en el seguiment dels aprenentatges influeixen en el clima dels Instituts:

PD3-Ho- 2:28 (258:261) (Psicòloga)

R: Sí, normalment comencen a l'escola. El primer símptoma és escolar, els nanos no funcionen a l'escola. Ja comencen a tenir problemes d'atenció, de concentració, suspensen, o no suspensen però no es porten bé, problemes de conducta, desautoritzen al mestre.

Una de les problemàtiques que ja hem vist, i que en aquesta ocasió s'associa als Instituts, és la falta de motivació o de nivell de l'alumnat, considerades aquestes causes claus de la conflictivitat als centres educatius. L'interrogant és què fer amb aquests *joves distorsionadors*, i es destaca la manca de recursos per a treballar-hi:

TJ-Ho - 9:22 (435:440) (Tècnic de Joventut)

R: Jo crec que el gran problema de la ESO és: què passa amb la gent de 14 a 16 anys? Que no pots tenir a la classe, perquè ni té nivell ni té motivació i a més distorsiona tot el ritme de la classe, amb lo qual l'escola pública... Què es fa amb aquesta gent? Quin recursos hi ha per aquesta gent? Hi ha algun pre-taller per aquesta gent? O unitats d'escolarització externes? Coses molt concretes i poques. Llavors, suposo que això deu generar... una frustració tremenda.

La conseqüència, com s'ha vist, és que els joves amb aquestes problemàtiques acaben sortint de l'escola.

S'assenyala la manca de consciència a nivell polític, i d'intervenció en l'àmbit educatiu i de serveis socials, per a cobrir les necessitats d'aquest grup d'edat. Aquesta és una demanda que es repeteix en les tres àrees objecte d'estudi.

Paral·lelament es fa referència a que l'actual format dels Instituts no facilita que certs grups de joves continuïn la seva formació. S'estima que una formació professional de qualitat pot afavorir que aquests grups, amb risc de quedar-se al marge del sistema educatiu, segueixin en processos d'aprenentatge.

Una altra circumstància que es destaca en varies ocasions és el menor grau d'implicació dels familiars a la secundària. Es valora molt aquesta implicació a les escoles de primària del districte d'Horta-Guinardó, per exemple, perquè comporta una millor resolució de les problemàtiques que van sorgint i una lluita pel benestar de les criatures. El fet que amb 12 anys, els nens i nenes ja estiguin a l'Institut, els situa en un context en el què ja no hi ha la mateixa cobertura que proporcionen les associacions de pares i mares (o familiars) fortes que hi ha a la primària. Algunes persones consideren que els adolescents, a aquestes edats, pateixen les conseqüències d'un buit de dos anys en aquest tipus de seguiment.

A Mataró, una representant d'una AMPA també descriu com la participació de les famílies es redueix significativament amb la secundària, degut a que s'interpreta que els nois i noies ja són grans i que no necessiten de la mateixa manera la tutela dels familiars. Així mateix, es destaquen les dificultats que tenen algunes famílies a l'hora d'impulsar aquest tipus d'associacions.

Al districte d'Horta-Guinardó també es mencionen les repercussions en negatiu que provoca el fet que els instituts siguin de grans dimensions, principalment en la qualitat de les relacions que es generen i en el seguiment individualitzat de l'alumnat.

PD3-Ho- 2:15 (151:156) (Psicòloga)

Hi ha que són més "macros" que tenen 2 línies o 3 i a aquestes clar, ja se'ls hi perd el control, ja no comencen a funcionar a classe, ja porten problemes, ja s'ajunten tres o quatre...el professorat té un altre estil, menys vocacional, una mica més cremat, els hi costa més tenir una disciplina a l'aula i això els crema també.

Per altra banda, un altre tret que es repeteix en les tres àrees és la convicció de que hi ha joves que acabaran la ESO sense els mateixos coneixements que altres, tot i que obtinguin la titulació. Es considera que, en aquests casos, *com a mínim* se'ls ha de proporcionar unes competències bàsiques. Es reforça la idea que calen itineraris formatius diferenciats però en alguns itineraris es fan plantejament de mínims:

DI-Ma - 3:26 (248:252) (Director d'un Institut d'Educació Secundària)

R: Amb una programació adaptada, un currículum adaptat, de manera que com a mínim garantim que aquelles competències bàsiques que et deia abans les assoleixin i se'ls hi pugui donar el títol de graduat en ESO. No vol dir que en sàpiguin igual que un altre més normal però té aquelles competències bàsiques, ha incrementat molt el seu nivell de coneixement i d'aptituds i llavors se'ls hi pot donar.

Contrasta la percepció que tenen els joves de la realitat dels Instituts:

GD16Ma - 11:26 (213:215) (Grup de discussió entorn als 16 anys de Mataró)

R: Ens han separat per classes. Els que tenen més facilitats, els que volen arribar a Batxillerat en una classe, els que molesten estan tots junts, els que volen treure's el graduat en una altra.

Aquestes circumstàncies provoquen que en el col·lectiu de joves es tingui també una determinada visió dels companys i companyes que han estat relegats a grups de menys nivell :

GD16Vi - 6:34 (289:293) (Grup de discussió entorn als 16 anys de Vilanova i la Geltrú)

R: Ajunten els que els costa més i van a un ritme més lent perquè els entri. Fan el mateix però més poc a poc.

R: Tenen els mateixos llibres que nosaltres però no aprofundeixen tant en els continguts.

Davant d'aquest fet, hi ha famílies que perceben que hi ha grups que rendeixen més que altres. Els instituts reben la demanda d'alguns pares d'incrementar els nivells pels seus fills i filles i aleshores es plantegen problemes organitzatius als centres:

DI-Vi - 7:30 (252:259) (Director d'un Institut d'Educació Secundària)

Aquest pare en el fons m'està demanant un itinerari, ja no sóc jo com a professor, m'ho està demanant un pare, m'està dient "la meua filla podria fer més coses". Jo penso que els itineraris en principi no estan ni bé ni malament, és qüestió de fer...el que clar, planteja molt problemes a nivell organitzatiu.

Una de les demandes aparegudes ja anteriorment davant les problemàtiques identificades als Instituts és la necessitat de més personals als Instituts per evitar que alguns grups de joves alterin el bon funcionament de les aules.

A Mataró també s'identifica com a problema dels centres educatius l'arribada de nens i nenes d'altres orígens que no entenen la llengua. En aquest sentit, algunes veus valoren positivament la seva distribució en diverses escoles o instituts. La presència d'aquests nois i noies es viu com a problema, fins i tot quan aconseguixen tenir èxit en els seus processos d'aprenentatge.

També en relació als Instituts, es fa referència de nou a la tendència que algunes escoles públiques es converteixin en reductes de l'alumnat difícil, amb el risc que l'escola pública perdi en qualitat i que únicament s'associï l'escola privada amb una millor formació.

PME-Vi.txt - 4:28 (779:780) (Participant o dirigent d'un moviment juvenil)

R: Se está llegando a un momento en que como no tengas un nivel adquisitivo alto no vas a poder estudiar.

Finalment a Vilanova i la Geltrú apareix la necessitat de més serveis de transport escolar públic per apropar els i les joves d'alguns barris als seus Instituts, allunyats de la zona de residència.

L'últim dels subtemes analitzats en el bloc d'Educació-Formació és el paper de l'Administració. Es fa esment de la manca de recursos dedicats a la població jove a la ciutat de Barcelona. Un dels equipaments que existeixen actualment està situat al Carmel i es valora positivament per les possibilitats que ofereix. De totes maneres es destaca que la distància territorial limita l'ús d'aquest tipus de recurs, fins i tot per a la joventut de la resta del districte.

Pel que fa a aquells nois i noies del districte d'Horta-Guinardó, una de les crítiques que fan a l'Administració és l'engany que representen molts dels cursos subvencionats que els ofereixen. Molts d'aquests cursos van acompanyats d'expectatives de titulacions i d'avantatges laborals que després no es compleixen.

GDfESO - 7:41 (346:358) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: Yo he hecho cursillos, pero sabes qué pasó, que engañan a la gente. A mí me han engañado con los cursillos.

R: ¿A que te engañan?

E: ¿Porqué?

R: Me llamaron un par de veces, me dijeron que me darían un título, y ni título ni nada. Después no te dan ningún papel.

Les opinions de diferents professionals recollides sobre aquest tema coincideixen al considerar l'etapa dels 13 als 17-18 anys com una etapa d'intervenció molt adequada i per a la que falten recursos. En el cas que n'hi hagin, sovint estan descoordinats. Hi ha molts serveis intervenint al mateix temps que haurien de treballar conjuntament. Aquesta és una necessitat identificada tant al districte d'Horta-Guinardó com a Mataró.

PD3-Ho.txt - 2:71 (667:670) (Psicòloga)

R: El que passa que tampoc hi ha prou consciència de l'Administració, a nivell de la pròpia societat del volum d'aquests problemes i de la necessitat d'un bon suport de professionals, de recursos, de serveis, de centres de formació. Aquesta és la meva opinió

Es considera que, en ocasions, per part de l'Administració hi ha una manifestació explícita de voluntat d'actuació que després no acaba de concretar-se en actuacions i resultats concrets. Una de les explicacions que es dona a la manca d'actuacions efectives gira entorn els problemes de compatibilitat de competències entre els diferents organismes de l'Administració.

PJ-Ma - 1:43 (323:325) (Professional de la Joventut)

R: Nosaltres des d'aquí tenim bastant les mans lligades per què hi ha diferents departaments de l'Ajuntament que treballen en això.

PJ-Ma.txt - 1:48 (355:357) (Professional de la Joventut)

R: Aquest centre és un recurs per una cosa molt concreta però les demandes que et poden fer els joves, les directes o les que veus tu mateix, no s'està oferint res.

En aquest cas, s'identifica com a problema el fet de detectar una sèrie de demandes i no tenir la possibilitat o la iniciativa d'oferir els serveis o el tipus d'atenció que s'estan reclamant.

Una altra de les problemàtiques detectades per part de persones de l'Administració que treballen en l'àmbit de joventut és la dificultat a l'hora de fer arribar la informació als joves, de manera que els hi sigui accessible i útil. També assenyalen obstacles a l'hora de desenvolupar la tasca que els correspon (principalment en alguns serveis públics) pel nombre elevat de joves usuaris dels serveis o per les conductes que manifesten, de manera que en ocasions les persones educadores han de passar a fer de *policies*. Des de les institucions educatives, a més, es reclama més suport per part de l'Administració en el moment d'iniciar nous projectes. Es considera, a més, que algunes de les actuacions que han estat impulsades fins al moment, tot i ser el marc per a transformacions de la institució educativa, no s'han vist dotades amb els recursos suficients.

Des de les entitats de joves que treballen conjuntament amb l'Administració pública es lamenta la manca de marge que hi ha perquè des de les entitats es pugui influir en les decisions polítiques o en les polítiques públiques que es defineixen en relació a la població jove.

Finalment, i en relació a la comunitat immigrant del barri de Rocafonda, a Mataró, es destaca la responsabilitat que l'Administració pública hauria d'assumir vers les nenes i adolescents àrabs quan es troben amb dificultats afegides de llenguatge que els impedeixen finalitzar els seus estudis.

També des de la comunitat immigrant es demanen més activitats gratuïtes dedicades als infants i joves perquè les persones amb menys recursos se'n puguin beneficiar. S'assenyala la manca actual d'aquest tipus de prestacions i la poca informació que hi ha entorn temes que preocupen a aquest col·lectiu i/o a la població jove en general: formació, titulacions, ocupació, regularització de la situació dels i les joves immigrants,...

A Mataró es destaca que la manca de serveis per a la població jove pot portar a algunes persones a situacions d'inactivitat i d'avorriment a casa, de manera que és més fàcil acabar al carrer i que es generin els conflictes que ja s'han esmentat. Aquestes cites (que recullen l'opinió de dones àrabs amb fills o filles adolescents) contradiuen les afirmacions que asseguren que hi ha poca motivació per part d'aquest col·lectiu davant, per exemple, les activitats de formació. En aquest cas es veu com la demanda no està rebent una resposta per part de l'Administració pública:

Colnmi - 7:1 (6:9) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: No tienen actividades en verano. Se aburren en casa. No pueden (por falta de recursos) apuntarse a las actividades de ocio. Faltan actividades gratuitas para el verano y durante todo el año. Muchos niños y jóvenes no tienen información sobre los cursos, requisitos, titulaciones, papeles,...

Colnmi - 7:7 (35:36) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: Demandan más cursos de catalán y castellano. Ahora hay lista de espera tanto en los cursos para adultos como en los cursos para niños.

Una altra temàtica que preocupa als joves de Mataró, tal i com es veurà més endavant, és el món del lleure. Els joves implicats en aquest àmbit lamenten la posició de l'Administració perquè consideren que dificulta la tasca educadora. Destaquen la confusió existent sobre el que significa el món del lleure i el fet que l'escassa oferta pública d'activitats del lleure fa que molta gent recorri a les entitats privades.

Pel que fa a Vilanova i la Geltrú, també es posa de manifest la demanda de més recursos i es destaca la manca d'oferta orientada a la joventut i a l'adolescència, o bé s'assenyala que sovint

es dissenyen les activitats des de la perspectiva de les persones adultes, sense tenir gaire en compte les preferències de la joventut i sense comptar amb la participació de gent jove en la gestió de les mateixes.

En definitiva i segons moltes de les persones entrevistades, calen iniciatives més decidides, propostes clares i una major inversió en els temes que afecten a la joventut.

A partir d'aquí, distingim els següents elements i dinàmiques exclusores comuns en les tres unitats territorials:

- Baixes expectatives en l'aprenentatge dels nois i noies per part d'alguns professionals de l'educació i de la joventut.
- Certes actituds d'una part del professorat i algunes conductes de col·lectius concrets de joves no afavoreixen la motivació pels processos d'aprenentatge.
- Manca de serveis i recursos suficients per a respondre a les demandes i necessitats d'aquest col·lectiu.
- La manca de competències en l'àmbit formatiu per part d'alguns sectors de l'Administració que treballen amb joves impedeix que es puguin organitzar activitats formatives formals adreçades a les persones que han quedat al marge del sistema educatiu.
- Buit de serveis adreçats als joves que estan fora del circuit escolar reglat.

Pel que fa a les principals discordances entre les tres unitats territorials analitzades:

- Al districte d'Horta-Guinardó destaca la situació dels joves que estan al marge del sistema educatiu reglat (extrapolable a altres zones) i que no poden seguir en processos formatius ni incorporar-se al mercat laboral perquè no tenen l'edat legal per fer-ho o perquè no tenen oportunitats reals vàlides.
- A Vilanova i la Geltrú s'assenyala la manca de transport escolar gratuït en algunes zones de la ciutat. Igualment es demanda major oferta en activitats del lleure adreçada als grups de joves, i una major possibilitat d'implicació (afavorida per l'Administració) de la joventut en la gestió d'aquestes activitats.
- A Mataró destaca la problemàtica amb què es troben els nois i noies immigrants en els seus processos d'aprenentatge principalment per la manca de recursos adreçats a superar les

seves dificultats lingüístiques. També s'assenyala la necessitat de major oferta formativa i recursos en l'àmbit de les llengües estrangeres i de les noves tecnologies.

4.4. Mercat de treball

En relació a la situació de la població jove en el mercat de treball els subtemes tractats han estat els següents :

- Anàlisi de les condicions de la feina a la que accedeix la població jove.
- Tipus de formació pel treball que estan rebent.

Al districte d'Horta-Guinardó s'assenyala la situació d'un col·lectiu determinat de joves que només accedeix a feines poc qualificades. En aquestes circumstàncies els joves són molt susceptibles de tenir problemes puntuals amb la justícia i de caure en circuits d'exclusió social.

Aquests tipus de problemàtiques es relacionen, segons alguns professionals en el tema de joventut, amb el col·lectiu de joves que han estat expulsats o exclosos del sistema educatiu reglat. La seva situació en relació al mercat laboral acaba essent de treball en precari.

PD3-Ho- 2:36 (311:316) (Psicòloga)

R: Jo, no sé pot ser no estic prou informada, això ho podria explicar millor l'educador, però jo penso que és molt difícil, que en pocs casos els nanos tornen a l'ensenyament reglat. La gran majoria acaben amb problemàtiques o sense tenir els estudis acabats, o en centres especials. També n'hi ha que acaben entrant a treballar i troben treball però a un nivell baix, amb una ocupació sense titulació i sense qualificació, mossos, càrrega i descàrrega, treballs més físics.

El testimoni dels joves que es troben en aquesta situació reforça la percepció de la persona entrevistada:

GDfESO.txt - 7:34 (286:296) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

E: ¿Y qué hacías?

R: Repartía, estuve en un super, y en una obra,...

R: Pues igual que todos, a mi no me han contratado en ningún lado. Pero es normal

R: A veces les sale más a cuenta no contratarte, ¿sabes?

R: Que no, que no es por eso, si tienes 17 años, piensa que si os pasa algo no vais a ser los responsables. La empresa se hunde. A mí, ésta en que estoy ahora no me querían coger con 17. Con mi padre sí, porque, porque mi padre se hizo también responsable.

La situació s'agreuja quan s'endureixen les condicions per a l'accés de les feines poc qualificades. En alguns casos, per exemple, s'exigeix la majoria d'edat o moto assegurada (en el cas d'algunes pizzeries) per a les tasques de repartiment.

A Mataró es destaca de nou la discriminació laboral que pateixen les persones procedents del Magreb per la seva procedència. Aquesta barrera és una de les principals problemàtiques amb què es troben les persones immigrants.

Colnmi - 7:6 (26:28) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: Otra mujer, con 5 hijos dice que el principal problema es la dificultad de encontrar trabajo. No hacen una prueba para ver quién vale y quién no. Dicen que no a dar un trabajo por ser de Marruecos.

Colnmi.txt - 7:2 (11:12) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: Destacan el racismo que se sufre en el momento de ir a buscar trabajo. Se generaliza y se estigmatiza: "todos los moros son malos".

També es denuncien les males condicions de les feines a què accedeixen moltes persones joves, principalment les d'origen immigrant, i les conseqüències que té aquesta situació en el seu futur.

MC-Ma - 2:35 (257:261) (Mediadora Cultural)

R: Yo lo que quiero es que los niños tengan una formación, lo que no acepto es "trabajo negro"; no estoy de acuerdo con eso. Porque si autorizamos este trabajo, siempre se quedarán en la desigualdad social, económica. Y después que... ahora a ellos les parece bien, pero lo que parece bien ahora, en el futuro no les parecerá tan bien.

Aquesta situació s'agreuja pel cas de la joventut d'origen immigrant:

MC-Ma - 2:36 (271:276) (Mediadora Cultural)

R: Pero la mayoría de los chicos trabajan sin contrato. Trabajan en trabajos que los de aquí no quieren hacer. La mayoría trabajan en la construcción o trabajan en el campo, o repartiendo publicidades, folletos de las tiendas en las casas. Y eso no es un futuro seguro para estos jóvenes, porque la formación..., les faltan papeles, les falta el contrato, la cotización, les faltan muchas cosas. Si las cosas del principio se hace bien, pueden tener un buen futuro.

En aquest cas es destaquen les conseqüències negatives en el futur dels joves d'origen magrebí que treballen en l'economia submergida, en feines que la població autòctona no vol fer. També s'assenyala que les situacions en què viuen aquests joves els poden portar a acceptar condicions laborals que els supediten el futur perquè impliquen una renúncia a la formació. Fer aquests tipus de feina els portarà a viure en precari. No tenir papers els situa en desavantatge a l'hora d'accedir als recursos formatius i laborals que els poden representar una millora de la seva qualitat de vida. La situació irregular a nivell de papers impedeix als i les joves d'origen immigrant accedir, per exemple, a cursos ocupacionals que els permetin aspirar a millors ocupacions.

A Vilanova i la Geltrú es remarca que el tipus de feina a la què accedeix molta població jove és feina sense qualificar. Els joves que opten per a treballar, ho fan en ocupacions que els aporten diners fàcilment per a les seves despeses diàries. Específicament pel cas d'aquesta localitat, s'esmenten les possibilitats d'aquest tipus de feines principalment a l'estiu i en el sector de

l'hostaleria, però s'assenyala, al mateix temps, la dificultat que té la població jove de trobar una feina relacionada amb els estudis que ha realitzat. L'ocupació es desvincula molt del tipus de formació que s'ha rebut.

RV20Vi - 9:10 (111:115) (Entrevista a un jove de 20 anys)

R: La majoria d'amics estem estudiant. La resta (2) treballen en fàbriques d'aquí, que és una ciutat industrial. Quan acabi la carrera suposo que no trobaré feina a Vilanova perquè està molt malament. A l'estiu pots trobar feinetes, a l'hostaleria però és dur i si pots evitar-ho no ho fas. És durillo, són moltes hores al dia. Està ben pagat... bé en realitat no ho sé perquè no he treballat mai.

En relació a l'accés al mercat laboral, a Mataró els i les professionals de joventut descriuen una situació de precarietat laboral associada a la joventut, tal i com s'ha constatat en casos anteriors:

TJ-Ma - 6:5 (39:44) (Tècnica de joventut)

R: No sé exactament per exemple, si els índex d'atur juvenil de Mataró, jo diria que no deuen estar per sobre dels altres... en aquest moment estan baixos però si es constata, com a tot arreu, el tema de la precarietat, que el 80% dels nous contractes que es fan són contractes temporals, els que no estan contractats ja ni els sabem. Les condicions i els sous,... tot això té una gran precarietat i temporalitat en el treball dels joves.

En relació a la precarietat, es fa referència als horaris laborals i a la temporalitat de les ocupacions que aconsegueixen els joves. Són condicions que no els permeten plantejar-se projectes de vida a llarg termini ni adquirir compromisos estables ni permanents.

Una de les queixes que sorgeix en els grups de joves és la incoherència de la lògica del mercat laboral envers el seu col·lectiu, ja que quan busquen la primera feina, una vegada han finalitzat els estudis, els demanen, en tots els casos, experiència laboral i, en canvi, en molts pocs casos se'ls facilita la possibilitat d'adquirir aquesta experiència. A més, les feines a què accedeixen la majoria de joves no els permeten l'estalvi.

GD20Ma - 10:7 (64:66) (Grup de discussió entorn als 20 anys de Mataró)

R: Jo estic treballant en un Parc Infantil. Amb això cobreixo els meus gastos. Però no estalviaré amb això que guanyo. A vegades em plantejo: deixo d'estudiar i em busco una feina com deu mana, perquè quan surti d'aquí, què faré?

Pel que fa a la formació pel treball, cal destacar que des dels col·lectius de joves que estan fora dels circuits educatius reglats es valora la formació quan contribueix, a la pràctica, a la inserció laboral.

A Mataró, es menciona que els recursos disponibles per a la formació ocupacional sovint no arriben als joves que més ho necessiten. Aquesta visió coincideix amb la que es posava de manifest anteriorment. En aquesta localitat hi ha una oferta de formació molt important però hi ha molts joves que no hi accedeixen. Els educadors que orienten a la joventut es plantegen la necessitat de replantejar nous mecanismes de difusió de la informació per fer-la accessible a tots els col·lectius.

A Vilanova i la Geltrú tampoc s'estan cobrint les places de formació per a ocupacions manuals adreçades als joves d'entorn els 16 anys. Un dels elements exclusors que s'identifiquen en relació a aquests cursos són les baixes expectatives dipositades en el seu alumnat.

Les problemàtiques coincidents pels tres casos analitzats són:

- Existència d'un col·lectiu de joves més vulnerable en el mercat de treball, dedicat a les ocupacions en precari, que coincideix, en molts casos, amb el grup de persones joves que han quedat al marge del sistema educatiu formal.
- Males condicions de les ocupacions a què accedeix la població jove.
- Necessitat d'un replantejament de l'oferta formativa per a la inserció laboral, de manera que respongui a les necessitats reals dels grups d'usuaris potencials.

Pel que fa a les especificitats de les tres zones, anomenem:

- Les dificultats d'inserció laboral i les circumstàncies socials i econòmiques amb què es troben alguns col·lectius de joves al districte d'Horta-Guinardó, que els converteixen en

grups vulnerables de tenir problemes puntuals amb la justícia i de caure en circuits d'exclusió social.

- A Vilanova i la Geltrú s'esmenta la facilitat d'accedir a feines sense qualificar a l'estiu i principalment en el sector de la hosteleria, fet que contrasta amb la manca d'oportunitats d'accedir a ocupacions qualificades vinculades amb els estudis.
- En el cas de Mataró es destaca principalment la situació de desigualtat social i econòmica en la que es troba la joventut d'origen immigrant, principalment per la discriminació laboral que pateixen aquestes persones com a conseqüència de la seva procedència.

4.5.Mitjans de comunicació

En relació als mitjans de comunicació, es recullen aquí les aportacions sobre els següents subtemes:

- Televisió/Radio
- Ús de l'ordinador
- Internet

Les valoracions (a nivell subjectiu) sobre l'impacte dels mitjans de comunicació en els joves són molt diverses.

Una de les persones entrevistades al districte d'Horta-Guinardó, mare de fills adolescents, considera que la televisió esdevé un problema quan dins de la llar familiar no es coincideix en les preferències televisives. Com a conseqüència d'això, en molts casos es deixen de compartir espais, ja que moltes famílies opten per a posar una televisió a les habitacions dels fills o filles.

Per altra banda, també en relació a la televisió, un jove del districte vinculat professionalment al món de la joventut considera que la imatge que es transmet de la joventut des d'aquest mitjà de comunicació està molt distorsionada. Aquesta distorsió dels esdeveniments a través dels mitjans de comunicació també es destaca a Mataró en relació a la convivència amb la població immigrant. És una deformació de la realitat que té conseqüències socials importants:

Ec-Ma-4:18 (210:214) (Educador social)

R: Llavors, clar, la sensació una mica és aquesta: d'inseguretat, de que passen coses i quan passen es diuen més a la premsa. La premsa en el moment en que hi va haver un conflicte en un bar d'aquí... la premsa plena, plena cada dia. I cada dia... a veure... hi ha altres bars a Mataró que són iguals o pitjors que aquest. El que passa que d'aquells no en parlen, el que passa és que en aquests els que hi anaven eren del Marroc.

Encara en relació a aquest mitjà de comunicació, una de les persones joves entrevistades de Mataró considera que està deixant d'esdevenir una alternativa d'oci per la joventut, ja que la programació que donen és, segons la seva opinió, d'una qualitat molt baixa. Un altre jove de Mataró creu, a més, que la informació sobre temes que afecten a la població jove que es dona des de la televisió tampoc és fiable ni de qualitat, fet que contribueix a la desinformació d'aquest col·lectiu.

Pel que fa a l'ús de l'ordinador, com a elements exclusors apareixen apreciacions subjectives segons les quals, en algunes famílies s'utilitza l'ordinador per no fer front a les responsabilitats que aquestes tenen vers els seus fills i filles.

PD3-Ho -2:66 (611:615) (Psicòloga)

R: Als pares potser els és molt fàcil que s'enganxin amb això i així no han d'estar educant contínuament. Perquè si el nano no està jugant amb això pues o tens que parlar amb ell o tens que educar-lo, o dir-li ara posa la taula o has de fer els deures, o ara arregla l'habitació, o ara has d'escombrar o ara...

D'altra banda, en els grups de joves de Mataró també s'assenyala la necessitat de l'ordinador en els processos d'aprenentatge actuals. En molts Instituts es demana a l'alumnat que elaborin els seus treballs amb ordinador o aquest és un aspecte que es té en compte en les avaluacions. S'apunta que el problema esdevé quan no es té un equip informàtic a casa o no hi ha disponibles aules equipades pròximes als barris o ciutats de residència.

També en relació als usos de les noves tecnologies en els Instituts, a Vilanova i la Geltrú es considera que són limitats per la manca de recursos existents. Les aules amb ordinadors no són suficients en relació a la quantitat d'alumnat que les ha d'utilitzar.

D'aquesta manera, tot i que es considera que els recursos tecnològics són una bona eina pedagògica, s'identifica com a problema la manca de possibilitats reals de poder treballar amb ells. Una barrera que dificulta l'entrada de recursos dins de l'escola és el cost que això significa. Cada cert temps és necessari canviar el material per evitar que quedi obsolet, de manera que és difícil que cap administració pugui assumir aquest cost.

Pel que fa a Internet, una de les persones educadores participants expressa el seu temor i assenyala els efectes perjudicials que pot tenir per a la joventut el seu ús inadequat, concretament les conseqüències d'algunes xats o d'alguns dels jocs accessibles a través d'aquest mitjà. En relació a aquests usos, els joves opinen que sovint es donen quan no tenen una alternativa ni res millor a fer.

Per altra banda, les persones representants dels moviments juvenils del districte d'Horta-Guinardó amb les que s'ha contactat, veuen com un obstacle el fet que moltes de les associacions juvenils no estiguin dotades d'Internet. En les entitats juvenils hi sol haver pocs recursos per informatitzar-se, però es considera que tampoc hi ha inversió suficient per part de l'Administració.

L'obertura d'entitats o d'espais amb connexió a Internet es valora molt positivament, però s'emfatitza que totes les persones hi han de poder tenir accés, i per aquest motiu, en algunes ocasions pot resultar un factor clau la gratuïtat del servei que s'ofereixi.

En aquest cas, les convergències es donen en relació als següents elements:

- Es valora que la televisió no està esdevenint una opció vàlida per a la gent jove en l'àmbit de l'oci o com a transmissora d'informació de qualitat.
- Es reconeix la importància de l'accés a les noves tecnologies, principalment en els processos educatius, però es destaca la manca de possibilitats reals per a tothom d'accedir a les mateixes.

- S'esmenta la poca dotació informàtica i la manca de connexions a Internet en les entitats juvenils.

Pel que fa a les particularitats d'interès en cada una de les zones analitzades:

- Al districte d'Horta-Guinardó tant familiars com professionals consideren que els mitjans de comunicació estan contribuint a la incomunicació en el sí de les famílies.
- A Vilanova i la Geltrú, però també a Mataró, es valoren les avantatges de les noves tecnologies (ordinadors i Internet) en els processos d'aprenentatge però es lamenta la manca d'equipaments tecnològics disponibles a la majoria d'Instituts públics.
- A més, a Mataró s'assenyalen els efectes contraproductius que els mitjans de comunicació han tingut en la convivència entre la comunitat immigrant i l'autòctona, per la distorsió de la realitat que es produeix, per exemple en el tractament de les notícies a la televisió.

4.6.Temps d'oci

En aquest bloc temàtic s'han abordat els següents subtemes:

- Les interaccions
- El consum cultural

Al districte d'Horta-Guinardó, i en relació a la importància de les interaccions en la configuració del temps d'oci de la gent jove, es constata que les famílies que acostumen a tenir més dificultats en l'educació dels fills són aquelles en les que no realitzen cap activitat en el seu temps lliure.

Una de les persones professionals de l'educació que treballa amb joves amb més dificultats en el seguiment dels processos formals d'aprenentatge considera que les activitats dissenyades per part de l'administració no reben resposta d'aquest col·lectiu, de manera que es pot parlar de que aquestes activitats estan passant una crisi.

Davant la manca d'iniciatives adequades, en el districte d'Horta-Guinardó algunes persones opinen que calen més espais que els diferents col·lectius de joves sentin com a propis, en els quals puguin dur a terme les activitats que decideixin i que vulguin organitzar.

S'apunta que una opció en el temps lliure és l'activitat esportiva, perquè permet crear grups d'amics i adquirir valors i disciplina. De totes maneres, al districte d'Horta-Guinardó s'assenyala que un dels elements que dificulta l'entrada dels joves al món de l'esport és el nivell de competició i d'exigència. Requereix una implicació que moltes persones joves no poden o no volen assumir, de manera que a partir d'una edat, es produeix un buit en aquest tipus d'activitats

En relació a la creació de grups d'iguals, els mateixos i mateixes joves del districte opinen que una manera de tenir amistats és mitjançant una mala conducta a classe. Les dinàmiques que es generen als Instituts provoquen que el rendiment acadèmic no sigui, en molts casos, un valor que faciliti entrar a formar part de les xarxes relacionals que es creen, de manera que alguns adolescents opten per *jugar-se la nota de l'avaluació* per sentir-se inclosos en aquestes xarxes.

Els mateixos joves expliquen que el paper dels líders juvenils esdevé un factor que condiciona l'actitud que es té als Instituts i al barri. Expliquen que els líders acostumen a ser persones que causen problemes a classe. Qui vol ser respectat per aquests líders ha de posar de manifest certes actituds associades al mal comportament.

Finalment, al districte d'Horta-Guinardó s'esmenta la manca d'entitats o associacions que cobreixin la pluralitat d'inquietuds de la joventut d'avui. En alguns casos la gent jove marxa fora del districte per a cobrir aquestes inquietuds. Pel que fa a Vilanova i la Geltrú, la joventut contactada considera que les úniques opcions juvenils que hi ha a la ciutat són de caràcter musical o esportiu. Si no es vol fer cap d'aquestes activitats la única alternativa és estar al carrer o a casa.

A Mataró, i pel cas de Rocafonda, també es considera que els recursos que es destinen a la gent jove o als adolescents són de caràcter principalment lúdic: futbolí, ping pong i tallers d'aeròbic, vídeo.... Com en el cas d'Horta-Guinardó i de Vilanova, es remarca la limitació d'organitzar únicament aquest tipus d'activitats, que no reforcen la creativitat ni cobreixen les demandes *reals* de la població jove.

Pel que fa al consum cultural en el temps lliure a Horta-Guinardó, un dels participants del moviment juvenil del districte posa de manifest el rebuig d'una part de la població jove d'avui al

consum cultural consumista que actualment té un caràcter hegemònic i apunta l'existència d'alternatives al model dominant:

PME-Ho - 5:19 (177:179) (Participant en un moviment juvenil)

R: Ara lo que et venen és bueno, participar res, tu a lo teu, tu treballes, tu estudies, com a molt si t'has d'esbargir pues això amb una Playstation o fent esport. Nosaltres intentem donar una alternativa.

En aquesta línia, al districte d'Horta-Guinardó es destaca la necessitat de cobrir la franja d'oci nocturna.

D'altra banda, cal destacar que les principals diferències que s'assenyalen es donen entre els i les joves que centren les seves activitats en el consum de serveis o d'objectes i els que busquen altres formes alternatives de consum cultural. Es posa de relleu com a dinàmica exclusora la generació de prejudicis entre els dos col·lectius. A Mataró, per exemple, apareix la idea que la població jove tendeix més a consumir i no tant a participar en la preparació o organització de les activitats d'oci en les què pot ser protagonista.

Finalment, cal assenyalar que algunes persones es lamenten de la manca de temps disponible per la realització d'activitats d'oci, degut a la dedicació de temps que els exigeix l'estudi.

La coincidència entre les unitats territorials analitzades es centra en:

- Falta de pluralitat en l'oferta d'opcions per al temps d'oci de la gent jove.
- Manca de consulta o de resposta a les demandes *reals* del col·lectiu de joves.
- Manca d'espais (diürns i nocturns) en els que la població jove pugui decidir i organitzar el seu temps lliure.

Pel que fa a les especificitats, assenyalem:

- A Horta i Guinardó es constata que les famílies que acostumen a tenir més dificultats en el seguiments dels seus fills i filles adolescents són aquelles en què els joves no realitzen cap activitat en el temps lliure. Es demanda examinar el tipus d'activitats que

s'està ofertant des de les entitats públiques i prestar major atenció a la constitució de les xarxes relacionals dels joves.

- A Vilanova i la Geltrú demanden una major oferta cultural o d'oci per a la gent jove.
- A Mataró es reconeix l'existència d'oferta lúdica però es troba a faltar major diversificació d'activitats pel temps lliure.

4.7.Drogues

Respecte al tema de les drogues es fa referència a dos aspectes:

- Consum
- Prevenció

Persones adultes pròximes a la població jove consideren que iniciar-se en el consum de determinades drogues pot comportar caure en un cercle viciós per determinades persones d'aquest col·lectiu. El consum pot derivar en tràfic, pels beneficis fàcils que comporta.

Un fet objectiu constatable en les tres localitats estudiades és la reducció de l'edat en la que els i les joves s'inicien en el consum de drogues legals i il·legals.

Ho comenten monitors d'esplai a Vilanova i la Geltrú:

PJ-Vi -5:5 (459:461) (Professional de la Joventut)

R: (...) potser el que jo feia amb 18 anys ara ho fan amb 16. Les coses estan baixant molt. Toca molt de pressa, jo veig que va molt de pressa, no sé si es que jo m'estic fent vell però, jo que sé, nanos que amb 14 o 15 anys ja prenen pastilles...

O mestres en Instituts del districte d'Horta-Guinardó:

Co-Ho -4:23 (318:320) (Coordinadora pedagògica d'Institut)

R: El tema de les drogues és un tema que per a mi... a tot arreu, a tot arreu. A nosaltres ens preocupa, ens preocupa perquè el que sí que nosaltres hem notat és que en aquest tema estan baixant les edats.

D'aquesta manera, el consum de drogues és vist com una problemàtica en les institucions escolars, que treballen aquest tema amb reforç pedagògic i altres tipus de mesures. Igualment és una de les principals preocupacions de les famílies. Molts dels grups de joves entrevistats afirmen que és una realitat innegable que la majoria de persones joves, a una determinada edat, les han provat.

Altres grups asseguren que el tema de les drogues no és un problema de consum, sinó que més aviat es tracta d'un tema relacionat amb les diferents modes que van passant.

Pel que fa a les experiències dels i les joves i adolescents amb aquests tipus de substàncies, són molt diverses, però en ocasions aquest consum va associat a les discoteques.

GDfESO - 7:8 (28:34) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: De todo. Te puedes encontrar de todo: peleas, hasta gente ofreciéndote pastillas, porque es lo de ahora. Te vas a la discoteca y te encuentras gente preguntándote: ¿quieres pastillas? Yo tengo. De todas las edades

R: Bebida. Se bebe mucho. Te encuentras a la gente muy pasada, sabes que te quiero decir.

Volem assenyalar que s'observa un cert desconeixement per part d'alguns dels grups entorn els components de les substàncies que ingereixen o poden arribar a ingerir, tot i que s'identifica el risc mortal que aquest consum pot implicar.

GDfESO- 7:10 (41:53) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: Muy chungo. Se mueren porque las pastillas llevan caballo (heroína). Si las pastillas llevan caballo tienen más posibilidades de morir.

R: Igualmente una pastilla de esas lleva toda la mierda que te puedas imaginar, sabes?

Sobre els efectes de les drogues, no es creu o no es confia en les persones adultes quan alerten sobre el perill del consum. De totes maneres, també hi ha grups de joves que adverteixen sobre els riscos d'addicció a llarg termini que comporta fins i tot un consum més puntual.

D'altra banda, els i les mateixes joves expliquen que la prohibició de la droga en els centres docents és una realitat, però també expliquen que hi ha la percepció, força generalitzada entre l'alumnat, de que si es vol consumir, hi ha la possibilitat de fer-ho.

Igualment opinen que hi ha formes de no consumir. Tot i que la droga generalment abunda a les discoteques, es pot prendre la decisió de renunciar-hi.

Es comenta que moltes de les persones que consumeixen, legitimen el seu consum amb la persecució de l'ideal de gaudir al màxim:

GD20Ma-10:26 (320:322) (Grup de discussió entorn als 20 anys de Mataró)

R: Jo tinc un amic que consumeix cocaïna, i que em diu que si no ho faig ara quan ho faré? Hi ha molt aquest pensament de: volem disfrutar ara. Disfruta ara, però demà no disfrutaràs.

Per part d'un dels grups de joves reunits a Mataró, les drogues també són vistes com una forma d'evasió dels problemes que comporta la vida diària. El seu consum també va associat a la recerca de legitimitat o prestigi dins del grup d'iguals. Esdevé una manera de no ser diferent o de tenir el sentiment de pertinença al grup. Es generen el mateix tipus de dinàmiques exclusives en relació al consum de tabac o d'alcohol.

En relació al consum de l'alcohol, es fa referència a casos en els que el problema esdevé extrem per la situació familiar complexa en què el pare o/la mare també tenen problemes com a conseqüència del consum d'alcohol. Pel que fa a altres casos, al districte d'Horta-Guinardó es reconeixen punts focalitzats de joves al carrer que beuen alcohol. A Mataró es considera que els mitjans de comunicació han sobredimensionat el tema del consum d'alcohol dels joves, *el botellón*, de manera que s'ha contribuït a generar una imatge negativa i estereotipada d'aquest grup de població.

Pel que fa a la prevenció, i en relació a la qüestió de sobre qui recau la responsabilitat de la problemàtica del consum de drogues, de nou trobem que hi ha divergència sobre el paper que han de tenir les entitats educatives i les famílies.

A Mataró, professionals de la joventut destaquen que l'ús que els adolescents i joves amb risc o problemes amb les drogues fan del servei de drogodependències és insuficient. Hi ha casos en els que ni les persones afectades ni les seves famílies assisteixen a les cites concertades.

La gent jove contactada explica que, en general, el consum de drogues és freqüent en aquest col·lectiu i es coneixen casos en què alguns n'han esdevingut addictes. Pel que fa a les campanyes governamentals adreçades a evitar el consum de drogues, però també de tabac o d'alcohol, molts joves opinen que no tenen l'efectivitat esperada i que una possible solució seria adreçar-les als nois i noies més joves.

GD16Vi-6:17 (180:191) (Grup de discussió entorn als 16 anys de Vilanova i la Geltrú)

E: Creieu que totes les campanyes funcionen?

R: No.

R: No, s'han de fer abans. A nosaltres ens han vingut a 4rt de ESO i és massa tard. Qui ara ja fuma ja sap què li pot passar. S'hauria de fer abans als 10 o 12 anys.

R: Però a mi em van fer una campanya a 1è de ESO i no ha servit de res perquè hi ha molta gent de la meua classe que fuma.

R: Però jo crec que als 16 anys ja no t'ho plantejes. Si fumes és perquè ho has triat, mentre que a 1r de ESO potser t'ho replantejes.

Un últim element identificat, en aquest cas al districte d'Horta-Guinardó entre els joves, són algunes interaccions en què es considera negatiu intervenir sobre les decisions d'altres persones en relació al consum:

GDfESO -7:12 (70:78) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: Yo por ejemplo, si voy a una fiesta y veo un amigo que lo está haciendo, no puedo decirle: oye no lo hagas. Yo sé que no lo tengo que hacer. Y porque le ponen éxtasis líquido.

E :¿Por qué no le puedes decir a un amigo que no lo haga?

R: Porque las cosas no son como se ven. En cada barrio las cosas van,...

R: Como si le dices que no se tire de un quinto piso. Yo creo que lo hace. De escondidas pero lo hace.

Els punts coincidents en relació a aquest tema són els següents:

- Reducció de les edats en les que s'inicia el consum de drogues.
- Desconeixement o desinformació sobre les substàncies que es consumeixen.
- Percepció força generalitzada que les drogues estan a l'abast de tothom.
- Justificació del consum com a forma d'evasió o com a mecanisme per a tenir el reconeixement del grup d'iguals.
- Poca efectivitat de les campanyes de prevenció o dels serveis adreçats a combatre el consum. Es planteja la possibilitat d'adreçar-les a nois i noies més joves.

Els punts específics de les tres àrees són:

- Al districte d'Horta-Guinardó es reconeixen punts focalitzats de joves al carrer consumint alcohol, tot i que es descarta l'atribució d'aquests fets al fenomen conegut com a *botellón* (no identificar aquest fenomen amb la realitat de la ciutat també succeeixi a Vilanova i la Geltrú i Mataró).
- A Mataró es considera que caldria fer major ús dels serveis públics orientats a combatre el consum de drogues.

4.8.Comunitat i Participació/compromís cívic

Els subtemes tractats en aquest àmbit han estat:

- Entitats
- Convivència
- Comunitat immigrant

La vida a la comunitat esdevé un element important d'anàlisi en aquest projecte. La presència o inexistència d'entitats diverses en les que la joventut tingui cabuda pot condicionar els tipus d'activitats en les que s'implica aquest sector de població.

PJ-Ho-10:11 (99:105) (Professional de la Joventut)

R: D'altra banda, la realitat d'associacions culturals en el barri és molt escassa. En aquest estudi constataven com en aquest barri no hi ha cap escola de música, no hi ha cap escola de plàstica... No hi ha alternatives a aquests nivells que, per determinades famílies que comencen a valorar una miqueta més tots aquests productes, puguin tenir a l'abast de casa, que afavoreixin que els seus fills entrin en altres dinàmiques culturals que no sigui únicament l'esport, que al barri està molt estès.

Aquest professional de la joventut del districte d'Horta-Guinardó destaca la manca d'associacions i entitats culturals que puguin ser una alternativa de participació social real pels i les joves del barri. Es ressalta únicament la presència majoritària d'entitats del món de l'esport.

En aquest sentit a Mataró ens expliquen que les associacions més abundants a Catalunya són les esportives i que la meitat dels joves que estan associats ho estan en aquest tipus d'associacions. La major part de les associacions d'aquesta localitat també són esportives i s'identifica, paral·lelament, poca proliferació d'entitats d'altres tipus.

A Vilanova i la Geltrú es menciona el caràcter competitiu i les jerarquies que dominen en algunes d'aquestes associacions esportives. De totes maneres, una de les persones implicades directament en aquestes associacions a Vilanova i la Geltrú senyala com una de les seves

principals problemàtiques la falta de comunicació, en el sentit que en moltes ocasions el que cal és un intercanvi més gran entre les estructures directives i les bases de la mateixa associació.

Per altra banda, a Mataró, com s'havia apreciat anteriorment pel cas d'Horta-Guinardó, es considera que la manca de recursos destinats al món associatiu facilita l'èxode de les persones joves a altres indrets de la ciutat o a altres localitats.

Més específicament en referència al món de l'esplai, al barri de Rocafonda de Mataró es posa de manifest, el desencant de monitors i monitores per la manca d'assistència dels nens i nenes a les activitats organitzades. Aquest desencant ha desembocat, en alguns casos, en la fi d'aquestes activitats.

Per altra banda, s'assenyala que la manca de persones joves vinculades a les entitats dels barris no facilita que hi hagi continuïtat en el desenvolupament de les activitats que s'inicien ni un treball continuïtat pel desenvolupament de la comunitat. Paral·lelament, una de les persones implicades en una AMPA de Mataró destaca que la manca de participació de les famílies en aquestes associacions impedeix treballar tant com es podria per a la millora de l'educació dels joves.

També en aquesta localitat s'assenyala com un obstacle a la participació en els moviments juvenils, el fet que aquests encara no tinguin incorporats els avenços tecnològics que poden ser utilitzats per a potenciar la implicació de la gent jove.

Una altra de les mancances a les entitats de la zona són els horaris. Concretament en referència als centres cívics, es destaca com el seu funcionament està restringit a uns horaris que no inclouen els vespres o les nits. La seva ampliació podria ser un factor propulsor de la participació de la gent jove, tal i com s'ha assenyalat pel cas d'Horta-Guinardó en una altra part d'aquest informe.

Igualment, i en referència a les convocatòries de reunions d'entitats o associacions, es lamenta la manca d'assistència a les mateixes quan tenen lloc en dies festius.

Finalment, cal destacar que pel cas de Vilanova i la Geltrú, des d'una perspectiva més institucional, es considera que la participació associativa a la localitat es dona, bàsicament, a

partir de grups específics que es reuneixen per a fer activitats molt concretes, identificant carències en la planificació d'activitats més generals o globals.

Dins l'àmbit de la comunitat, un altre element d'anàlisi important és la convivència. Al districte d'Horta-Guinardó es considera que aquesta esdevé difícil quan alguns grups de joves passen la major part del seu temps al carrer o quan troben monopolitzats la major part dels espais de participació.

Una problemàtica que s'anomena en aquest districte, associada a la convivència, és el conflicte generacional:

EC-Ho- 3:25 (298:300) (Educador social)

R: Si aquest conflicte generacional s'escapa de les mans, el jove cada cop anirà més als circuits del consum, l'activitat delictiva i altres històries.

La manifestació del conflicte pren moltes formes. Una d'elles, descrita al districte d'Horta-Guinardó per una de les persones que treballa amb els joves, és l'organització de grups juvenils controlats per joves que promouen activitats basades en la força i la violència. Entre els diferents grups que sorgeixen en aquest barri es desencadenen situacions de violència o de xoc en la convivència amb el veïnat: queixes pel soroll de les motos, destrosses en els equipaments públics,...

Davant d'aquesta realitat, un dels educadors socials del districte considera que l'acció policial no redueix l'activitat delictiva dels i les joves, sinó més aviat tot el contrari. En ocasions el que aquesta acció aconsegueix és el desplaçament dels grups més conflictius d'una zona a l'altre del districte.

Una altra de les causes assenyalades com problemàtiques per a l'assoliment de la convivència a les diferents comunitats és la manca d'espais o locals pel desenvolupament de la vida associativa de la joventut. Poques de les entitats juvenils del districte d'Horta-Guinardó tenen local propi i en molts casos els locals s'han de compartir.

A Mataró, i concretament al barri de Rocafonda, quan es parla de convivència a la comunitat emergeix en les converses la població immigrant. Els principals elements o dinàmiques exclusores identificades en relació a aquesta població són la percepció que l'entrada de persones immigrants al barri dificulta la creació de sentit entorn la comunitat o que la participació d'aquest col·lectiu a la vida comunitària és complicada perquè requereix una adaptació prèvia.

També hi ha la percepció que la convivència pot resultar més difícil en el cas d'alguns grups d'immigrants que en d'altres:

Ra-Ma - 9:21 (235:237) (Representat de l'Associació de mares i pares)

R: Jo crec que no hi ha convivència. Crec que és molt difícil relacionar-se amb ells, per la nostra part i per part d'ells. Em dóna aquesta sensació. Així com per exemple amb la població africana és més fàcil, amb els àrabs és més difícil.

El que també es posa de manifest amb un dels grups de joves participants de Mataró és que la manca de voluntat a l'hora d'entendre's amb la comunitat immigrant posa més barreres a que es pugui produir una convivència sense conflictivitat, latent o explícita.

Pel cas de Rocafonda també s'assenyala que la construcció de pisos a altres zones de la ciutat ha significat que moltes famílies marxessin a viure a habitatges més ben acondicionats. Les cases més velles i en pitjor condicions passen a estar habitades per les persones nouvingudes immigrants.

A Vilanova i la Geltrú, en relació a la convivència a la ciutat, es destaca que el paper de la policia tampoc no garanteix la solució del problema de la delinqüència juvenil, també identificat al districte d'Horta-Guinardó. Pel que fa a la percepció de la comunitat immigrant a Vilanova i la Geltrú, persones que treballen amb aquest col·lectiu consideren que l'entrada de moltes famílies immigrants ha facilitat la generació de conflictes greus i el sorgiment de problemàtiques.

També es posa de manifest en aquesta localitat un cert recel cap a les persones nouvingudes, pel desconeixement que poden tenir respecte als costums de la zona.

Al districte d'Horta-Guinardó es fa referència, des de l'opinió d'una de les persones entrevistades, a que l'exclusió de les persones immigrants es pot veure reforçada a partir de l'autocreació d'estigmes que elaboren o reproduïxen les mateixes persones immigrants, tot i que també s'identifica el rebuig (racista) que moltes famílies autòctones expressen a l'hora de portar els seus fills i filles a centres educatius on hi ha major presència de comunitat immigrant. Pel que fa a Mataró, es fa especial referència a la situació de joves procedents de la zona del Magrib que arriben i es troben sols. Alguns d'aquests joves són rebutjats pels seus familiars o no s'incorporen al sistema educatiu reglat perquè es considera que ja tenen massa edat per a fer-ho. Tot i que des de l'Administració es té coneixement de les necessitats d'aquests i aquestes joves, s'argumenten moltes dificultats a l'hora d'atendre-les principalment per les seves diferències culturals:

PJ-Ma -1:21 (152:155) (Professional de la Joventut)

R: Més que res que en aquesta població no pots establir res perquè van amb horari solar i no pots estructurar un curs de català o castellà, que hauria d'estar obert per a les incorporacions que van arribant.

Una altra de les opinions recollides en aquesta localitat és que el fet cultural en sí no esdevé una problemàtica, sinó que es percep com a tal quan s'afegeix a la desestructuració familiar i a la manca de recursos.

Un altre element destacat és la situació de major marginació que pateixen les noies immigrants respecte els nois. Moltes d'elles tendeixen a quedar-se a casa a partir d'una determinada edat, no accedeixen a l'educació, ni al món laboral,... Les mateixes dones adultes de la comunitat àrab reclamen una solució a aquesta situació per part de la comunitat i l'Administració pública.

Finalment cal assenyalar el risc que comporta la reproducció de prejudicis racistes entre els grups de joves de menys edat:

GD12Ma- 8:21 (201:207) (Grup de discussió entorn als 12 anys de Mataró)

R: Yo mejoraría el tema de los inmigrantes: hay muchos que no tienen papeles. Echar los que no tienen papeles. Ya que están aquí que se porten bien. Roban. A lo mejor te echan en su país.

R: Si están aquí tienes que respetar sus leyes. No todos, algunos.

R: La mayoría de las familias marroquíes tienen muchos hijos.

O també entre els grups de joves de més edat:

GD20Ma-10:29 (353:357) (Grup de discussió entorn als 20 anys de Mataró)

R: Però es que en tots els merders estan els moros. Jo no sóc racista. Ara jo quan veig un moro pel carrer, sola pel carrer,... Llavors si això és ser racista llavors si que ho sóc. En tots els merders i... conec casos de noies que els han,... bueno, sustos. Jo no sóc racista, i no perquè sigui moro no parlaré. I no em molesten, jo no sóc racista, però sempre estan en merders.

Els trets comuns identificats en aquest cas són:

- La manca d'associacions o entitats que puguin ser una alternativa de participació social per a la joventut.
- La manca de recursos destinats al món associatiu facilita l'èxode de les persones joves a altres indrets o localitats.
- El fet que els moviments juvenils no estiguin incorporats els avenços tecnològics es converteix en un obstacle a la participació.
- Els horaris limitats de les entitats o centres amb oferta adreçada a la gent jove.
- La percepció que l'acció policial no contribueix a resoldre els problemes de convivència que es poden generar.
- La identificació de prejudicis i actituds racistes en relació a la comunitat immigrant.

Els punts específics en aquest bloc temàtic per a les àrees analitzades són:

- A Horta-Guinardó s'assenyalen dificultats associades a l'organització de grups de joves controlats per alguns d'ells que promouen valors d'agressivitat i que impulsen dinàmiques violentes a la comunitat i en les relacions que s'estableixen entre els grups

juvenils. Es considera, a més, que hi ha pocs espais pel desenvolupament de la vida associativa del districte.

- A Vilanova i la Geltrú, davant el predomini d'entitats esportives, es menciona el caràcter competitiu i les jerarquies que poden arribar a dominar en aquestes entitats. També es destaca que la participació associativa de la localitat es dona, bàsicament, a partir de grups específics que organitzen activitats molt concretes, identificant-se carències en la planificació d'activitats més globals per a la comunitat.
- A Mataró es posa de manifest que la manca de voluntat a l'hora d'entendre's amb la comunitat immigrant posa més barreres a que es pugui produir una convivència sense conflictivitat, explícita o implícita.

Pel que fa concretament a la participació i/o compromís cívica, els punts tractats en relació a aquesta temàtica han estat:

- Voluntariat
- Implicació política

Sobre la participació i/o compromís cívica de la població jove, a Mataró destaquen la baixa participació de la joventut en l'àmbit del voluntariat social. Les associacions de veïns d'aquesta localitat, per exemple, no es renoven amb població jove i hi ha la percepció de manca de motivació per aquests tipus d'associacions. Pel que fa a les entitats del lleure, també es fa referència a les dificultats que tenen per mantenir el nivell de participació voluntària. D'altra banda, es destaca que des de l'Ajuntament s'estan organitzant campanyes de promoció del voluntariat i, tot i que sembla que s'ha despertat l'interès de la comunitat, no és significativa l'expectació generada entre la joventut. Les persones vinculades a l'Administració argumenten que tot i que s'han impulsat iniciatives, falta cohesió social i hi ha certa apatia que dificulta la participació juvenil.

Una de les explicacions que es donen a Vilanova i la Geltrú en relació a la poca implicació de la joventut en tasques de voluntariat és la preferència que es té, en la majoria dels casos, a dedicar el temps a feines que permetin certa independència econòmica respecte a les famílies.

En relació a la implicació política, al districte d'Horta-Guinardó s'identifica la presència de jovent en associacions o entitats però no en les que tenen caràcter polític. També a Mataró els joves posen de manifest el poc interès que tenen per la política en general:

GD20Ma-10:13 (164:169) (Grup de discussió entorn als 20 anys de Mataró)

E: Però a part que es participi o no, ¿creieu que és veritat que als joves no els preocupa la política?

R: No els hi preocupa en absolut. Hi haurà de tot. Però jo parlo a nivell d'universitat, perquè la universitat de fa 10 o 20 anys no s'assembla per res a la universitat d'ara. La implicació política és 0.

Aquesta manca d'interès s'explica principalment per la visió que es té dels partits polítics. Es diferencia clarament l'activitat política de la ideològica i es busca la manera d'estar implicats en aquells espais que treballin la darrera.

En definitiva, podem destacar a les tres zones, que, per altra banda, no presenten divergències significatives en aquesta temàtica:

- Poca dedicació de la població jove al voluntariat social.
- Poc interès de la gent jove principalment en les associacions de caràcter polític.

5. PROPOSTES PER A LA INCLUSIÓ

Després d'examinar les dificultats i les barreres amb les que es troba la població jove, voldríem apropar-nos a les diferents mirades i respostes que els diversos agents socials aporten per a la superació d'aquestes barreres. Seguirem el mateix ordre d'exposició que en el capítol anterior, de manera que s'exposa el contingut per a cada un dels blocs temàtics, il·lustrant l'argumentació amb exemples de les tres unitats territorials analitzades. Les principals propostes es trobaran ressaltades dins del text i sintetitzades al final de cada bloc temàtic.

Com a introducció d'aquest capítol resulta interessant aportar les valoracions que algunes de les persones participants en la recerca han fet de la imatge social de la població jove. S'aprecien principalment **l'honestedat i els ideals** que moltes sostenen. Per altra banda, es fa referència al fet que la població jove no és un grup homogeni, contrastant amb aquelles visions que tendeixen a etiquetar negativament a la joventut, com si fos un col·lectiu uniforme. A Vilanova i la Geltrú, per exemple, un responsable de la gestió de recursos per a la joventut assenyala **el valor de la joventut com a etapa plena en la vida de les persones**, caracteritzada per la confluència de molts esdeveniments claus: *"...jo crec que hem de contribuir a canviar una miqueta el xip de que no és una transició sinó que és una etapa plena, afirmar que la joventut és una etapa de la vida en la qual conflueixen moltes coses des de l'acabament d'estudis obligatoris fins a la decisió d'entrar al món laboral, la creació o no d'una nova llar ja sigui en parella o sol o com sigui...tots aquests reptes coincideixen una miqueta en aquesta etapa".* (PD2-Vi - 8:1 (15:20))

A zones com Mataró, per altra banda, tant persones immigrants com autòctones assenyalen la **coincidència de problemàtiques entre joves de diferents orígens**, destacant les similituds, i no tan sols les diferències entre les dues comunitats.

També a Mataró, els mateixos joves associen la nova condició juvenil a una **participació no tan militant, sinó més esporàdica, molt més orientada a l'obtenció de resultats concrets**. En aquest sentit, es reconeix certa preocupació de la gent jove pels problemes socials, tot i que s'explicita certa distància entre aquesta preocupació i la implicació de la joventut a les seves comunitats. S'assenyala que **la pràctica i la vivència de les condicions democràtiques són claus** a l'hora d'impulsar el sentit crític d'aquests grups de població.

5.1. Família

Tal i com s'ha constatat en aquest informe, el contacte entre les famílies i els professionals que treballen en els centres educatius es reduït. Malgrat això, la representant d'una AMPA destaca la tasca d'associacions de pares i mares, que treballen en els barris i que col·laboren amb les escoles per tal d'aportar propostes de millora per a l'educació dels seus fills i filles. Es valora positivament **el suport a d'aquest tipus d'associacions, així com la creació de noves entitats.**

Pel que fa a l'anàlisi de les **interaccions**, i en relació a l'emancipació dels joves, una de les persones entrevistades considera que el foment de l'autonomia personal respecte a la llar familiar no esdevé un problema quan s'aconsegueix crear un **clima de confiança** en el sí de les famílies. De fet, a Vilanova i la Geltrú, un professional de l'educació secundària considera que la responsabilitat s'ha de fomentar des d'aquesta confiança. A això s'afegeix les referències que professionals de l'educació i de serveis socials de Mataró, per exemple, fan sobre **iniciatives que s'han impulsat per fomentar la responsabilitat respecte els joves conjuntament amb les famílies i els instituts**, en temes que esdevenen problemàtics, com ara les drogues.

Per altra banda destaca el punt de vista de mares de joves adolescents magrebíes d'aquesta localitat que expliciten **la importància que per a les famílies té l'educació dels seus fills i filles**, contràriament a les visions que neguen la falta d'interès per part d'algunes llars en la formació de la joventut.

Colnmi - 7:11 (52:52) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: La mayoría de los padres quieren que sus hijas estudien y trabajen.

Aquesta idea també apareix en les xerrades amb els grups d'adolescents, quan fan referència a com les seves famílies prioritzen l'educació:

GD12Ma -8:8 (58:58) (Grup de discussió entorn els 12 anys de Mataró)

R: Los padres se dan cuenta que si tenemos la oportunidad la deberíamos aprovechar.

Pel que fa a les formes de **comunicació** que s'estableixen, molts dels i les professionals entrevistats estan treballant, precisament, amb l'objectiu de pensar i **crear nous canals** de comunicació que permetin un apropament entre els nois i noies i els seus familiars:

PJ-Ho- 10:14 (129:134) (Professional de la Joventut)

R: (...) aleshores els xavals més joves que tenim són de 12 anys, aquesta franja 12-15, aquí sí que estem portant amb les famílies una relació de comunicació, de seguiment dels propis xavals i a part, la formació amb les pròpies famílies.

A Mataró, per exemple, i pel cas concret de les famílies d'origen immigrant, el paper de la mediació cultural esdevé clau per a **facilitar l'enteniment entre les institucions socials i educatives i aquestes famílies**, sobretot per les dificultats lingüístiques que poden sorgir.

Com a síntesi, agrupem aquí les principals aportacions en aquest àmbit temàtic:

- Major suport a les associacions de pares i mares (o familiars) a la primària i la secundària, així com foment a la creació de noves entitats.
- Afavorir un clima de confiança en el sí de les famílies.
- Esment a iniciatives que s'han impulsat per a fomentar la responsabilitat respecte els joves conjuntament amb les famílies i els instituts.
- Reconeixement de la importància que per a les famílies té l'educació dels seus fills i filles.
- Creació de nous canals de comunicació que permetin un apropament entre els nois i noies i els seus familiars.
- Facilitar l'enteniment entre les institucions socials i educatives i les famílies, emfatitzant la importància de superar les dificultats amb noves vies que promoguin aquest enteniment amb les famílies d'origen immigrant.

5.2. Habitatge

L'accés a l'habitatge és una de les preocupacions més grans de la joventut. En les tres àrees analitzades es destaca la conveniència de **seguir potenciant els habitatges nous impulsats per l'Administració pública.**

Concretament a Mataró, l'Administració està promocionant l'habitatge de lloguer dins del *Pla de l'Habitatge* de la ciutat. Les persones entrevistades vinculades a aquest Ajuntament anuncien que s'estan examinant noves actuacions per a facilitar l'accés de la gent jove a l'habitatge, i que una de les noves intervencions que s'està valorant és la **intermediació entre les persones propietàries i les llogateres.**

Una altra de les **alternatives** que apunten alguns joves d'aquesta ciutat són les **experiències de masoveria urbana**, tenint en compte que s'ha registrat un nombre molt elevat d'habitatges deshabitats. Per a la persona entrevistada aquesta alternativa basada en la rehabilitació és més vàlida que l'edificació continuada de nous pisos. Diversos col·lectius estan treballant en aquesta línia.

TJ-Ma- 6:11 (100:108) (Tècnic de Joventut)

R: Ells sí que han fet una única ocupació que els ha donat com a resultat el primer contracte de masoveria urbana. S'han posat en un local. De seguida va aparèixer la propietària i resulta que es van trobar a una persona de bona voluntat i els va dir: aquest local no em va bé que l'ocupeu però tinc un altre que està tancat i estaria disposada a cedir-vos-el i van aconseguir tenir aquest primer contracte, i han agafat uns baixos d'un carrer com a seu de la seva entitat i és la primera concreció que han pogut fer després de 4 o 5 anys que treballen. Però ells no estan tan per la ocupació com per a proposar alternatives, per a establir acords amb propietaris, ajuntament...

5.3. Educació-Formació

Davant la problemàtica del fracàs escolar, s'assenyala que **un dels factors que facilita que l'escola pública funcioni és la implicació de tots els agents educatius, incloent a les famílies, en els processos d'aprenentatge i a l'escola, i la generació d'un clima de confiança** entre tots ells:

Co-Ho.txt - 4:8 (129:133) (Coordinadora pedagògica d'Institut)

Què és allò que valoraria de l'escola pública que hi ha aquí?

R: Què hi ha aquí? ... que funciona. I que funciona sobretot per aquestes coses que he dit. Que funciona i que funciona bé. Penso que hi ha la implicació tant de l'escola com de les famílies que han confiat en l'escola, i això és una cosa que fa que funcioni.

En aquest sentit, al districte d'Horta-Guinardó, varies de les persones entrevistades valoren molt el treball conjunt que s'està realitzant amb tota la comunitat, principalment per a combatre l'absentisme escolar. Un altre aspecte valorat positivament al districte i, en general, a les tres localitats, és **la implicació dels infants i joves en activitats extraescolars**, ja que d'aquesta manera hi ha més possibilitats d'evitar que els nois i noies passin la major part del seu temps lliure al carrer.

A Mataró, la comunitat immigrant considera molt **necessària l'oferta d'activitats formatives en llengua catalana adreçades a joves que parlen altres llengües**, al mateix temps que es proposen **alternatives igualitàries a la segregació** que sovint aquests col·lectius pateixen:

MC-Ma- 2:30 (191:198) (Mediadora Cultural)

R: No quiero que haya separación entre inmigrantes y autóctonos. La escuela es para todos y todos tienen que estar dentro de la escuela como si fuera...y actividades, todos tienen que hacer actividades iguales. Si hay algo que no se puede, tenemos que hablarlo y llegar a un acuerdo pero que haya una participación de la sociedad inmigrada también dentro de la escuela.

La formació s'apunta com la millor manera d'evitar que les persones amb risc d'exclusió acabin a l'atur o treballant en l'economia submergida. En aquest sentit, es considera bàsic **crear d'il·lusions i altes expectatives entorn els processos formatius, donant a conèixer referents positius** per a repercutir en els projectes de futur de l'alumnat jove.

DI-Ma-3:10 (141:146) (Director d'Institut)

R: Perquè a més ja coneixen a gent que està a la universitat: antics alumnes, amics... Llavors ho veuen. I quan els portem a visitar l'Autònoma, a xerrades, o venen ex-alumnes.... es van motivant... S'il·lusionen i comencen a viure aquest ambient. Ara tenim ja unes promocions de gent que els hi va molt bé a la universitat.

Entrant en les valoracions sobre aspectes **curriculars**, al districte barceloní una persona pertanyent a una AMPA assenyala la importància del **raonament o l'argumentació com una eina per a solucionar les diferents problemàtiques** que sorgeixen amb la població jove:

Ra-Ho-1:33 (365:372) (Representant d'una AMPA).

R: (...) No per norma, però argumentant-ho. I així, argumentant, argumentant, arriba un moment que queda com hàbit. I a l'escola es podria fer el mateix. No penso que l'escola tingui una responsabilitat i hagi d'educar, sinó que és un hàbit constant, del dia a dia, d'hora a l'hora.

Per la seva banda els joves del districte d'Horta-Guinardó creuen beneficiós incorporar als Instituts **més crèdits variables i fomentar els mecanismes que permetin major fluïdesa en l'adquisició dels aprenentatges**.

Sobre el paper del **professorat**, es valora la tasca de seguiment més individualitzat que poden fer a través de **les tutories** (tant amb l'alumnat com amb les famílies) però es creu convenient tenir en compte que aquestes **s'han de programar afavorint l'assistència (horària i espacial) dels familiars**.

Molts dels joves participants en la recerca (de les tres localitats) coincideixen en apreciar **la capacitat de saber transmetre els coneixements** que tenen alguns dels seus professors i professores. En aquests casos és més fàcil mantenir l'atenció de les classes i evitar la dispersió i la desmotivació de l'alumnat.

GD16Ho - 6:17 (156:158) (Grup de discussió entorn als 16 anys del districte d'Horta-Guinardó)

R: Una profe que és molt bona diu que els alumnes no poden escoltar més de 30 minuts. Comença parlant de la Rev.Francesa i després entrem a parlar de les nostres vides, i al final se't queda el que volia explicar de la Rev.Francesa.

Tal i com havíem vist en el capítol anterior, s'esmenta al llarg de l'estudi **el caràcter determinant que pren l'actitud positiva del professorat en relació a la motivació pels processos d'aprenentatge de l'alumnat:**

Ra-Ma - 9:20 (198:203) (Representant d'una AMPA)

R: (...) moltes vegades, o sigui, són 25 nens o 30 nens i si l'adult que està allà no està equilibrat o motivat, pues al final es pot convertir en una relació rutinària o d'exigència sense donar res a canvi. I sobretot jo crec que als adolescents no els pots enganyar, es reboten. I llavors si no troben una escala motivadora en la relació amb el mestre que els dona aquella matèria es despengen. Jo crec que és molt important cuidar això, i evidentment que hi hagi més personal i recursos humans.

Aquesta idea també apareix a Vilanova i la Geltrú, aquest cop a un dels grups de joves participants:

GD16Vi-6:41 (318:319) (Grup de discussió entorn els 16 anys de Vilanova i la Geltrú)

R: Jo no penso que faci falta mà dura. Sinó que et motivin, perquè les coses es poden fer de manera divertida.

En aquesta línia, concretament a Mataró, destaca la iniciativa d'un grups de professionals de l'educació que conformen un moviment educatiu orientat a la cerca de millores educatives. Es tracta de persones que treballen principalment en l'organització d'escoles d'estiu i de jornades relacionades amb problemàtiques educatives concretes.

Una altra de les intervencions, d'un grup de joves de Vilanova i la Geltrú, és la proposta que el professorat **augmenti el nivell de continguts** a la ESO per assegurar que es pot accedir, amb

possibilitats d'èxit, al Batxillerat. De la mateixa manera, un grup més jove de la mateixa localitat assenyala que el que **els agrada és que el professorat els faci treballar i el que més rebutgen són les males actituds dels professionals de l'educació a les aules.**

GD12Vi - 10:9 (129:147) (Grup de discussió entorn els 12 anys)

E: ¿Y con los profes qué tal?

R: La de Mates, el de Sociales,...

E: ¿Por qué os gustan?

R: Porque hacen trabajar

E: ¿Y eso te gusta?

R: Sí.

E: A ver, así que si os gusta hacer cosas en el instituto. Y también que os hagan trabajar. ¿Lo más importante que es?

R: Que no tengan mala ostia.

Pel que fa a la dinàmica dels **Instituts**, al districte d'Horta-Guinardó, tant familiars com professors esmenten que **la implicació de les famílies és un factor clau en el bon funcionament de les escoles** de primària i que, com a tal, s'hauria d'extrapolar als Instituts. Aconseguir **una relació propera entre les famílies i les escoles millora els processos d'aprenentatge.**

En relació a la situació que viuen certs col·lectius de joves amb dificultats en el seguiment dels processos d'aprenentatge, sorgeix la necessitat de **definir alternatives formatives i laborals que els possibilitin una inserció laboral exitosa de qualitat.**

PD3-Ho - 2:39 (331:334) (Psicòloga)

R: Si se'ls busquen alternatives, que es puguin incorporar poc a poc al món laboral i tinguin com mínim una professió, una formació específica, que busquin allò que els agrada i tal, que busquin alternatives. El que no pot ser és que aquest nanos es quedin sense res.

Resulta interessant assenyalar que al districte d'Horta-Guinardó hi ha grans contrastos en la realitat que els diferents col·lectius de joves mantenen respecte els Instituts: mentre hi ha grups

de nois i noies molt joves que ja no assisteixen als centres educatius, hi ha, per altra banda, un elevat nombre d'alumnat que vol continuar els seus estudis amb el Batxillerat, principalment al barri del Guinardó.

Per a tots aquells joves que opten per a la formació professional, una demanda destacable és l'interès que tenen aquests col·lectius per aprendre oficis. Davant d'aquesta situació, i amb l'objectiu de respondre a aquesta necessitat, **es proposa reforçar i redefinir l'oferta formativa en aquest àmbit.**

D'altra banda, hi ha persones que consideren que una manera de potenciar la implicació dels joves en els centres educatius i en els processos d'aprenentatge és **conèixer les seves preferències i contribuir a que aquest col·lectiu s'organitzi** (dins o fora dels Instituts) per desenvolupar les activitats que més els interessin.

Pel que fa a les opinions dels i les joves sobre els centres on estudien, demanden **més professorat** per a que es pugui reduir el nombre d'alumnat a les classes, i facilitar l'enteniment del contingut que s'imparteix, un **major nombre de tutories**, i, en definitiva, **una actitud que faciliti la resolució de les problemàtiques que van sorgint:**

GD12Ho - 8:13 (87:88) (Grup de discussió entorn els 12 anys al districte d'Horta-Guinardó).

R: Ens queixem. Es parlar per queixar-se, però faltaria solucionar les coses. Ens quedem a mitges i no els solucionem.

Pel que fa a Mataró, es fa referència al fet que la manca de matriculació d'alumnat als Instituts a l'inici del curs sovint es veu compensada per l'arribada de nois i noies d'origen immigrant. Davant d'aquest fet, de nou es posa de manifest la necessitat de generar espais de diàleg entre les dues comunitats (immigrant i autòctona) per tal de facilitar l'enteniment entre elles.

Colnmi- 7:8 (40:43) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: Las escuelas deberían entender que las familias quieren una formación para sus hijas. Deberían estar abiertas al diálogo, a hablar sobre lo que es más importante, que es que las niñas

estudien y que se puedan negociar los diferentes temas, por ejemplo que la educación física se pueda hacer en chándal largo.

En les tres zones **la població més jove aprecia l'educació que està rebent** i el valor que té de cara a la seva inserció laboral. De totes maneres, es planteja **una revisió dels mecanismes d'avaluació**, i la necessitat de definir-ne altres de nous, que es centrin, principalment, en una valoració de l'esforç que es realitza al llarg del curs i no únicament en la puntuació d'un examen.

En general, respecte les activitats formatives, els joves que han participats en la recerca valoren especialment les iniciatives en les que tenen la percepció que aprenen, que els són d'utilitat i que els donen respostes:

GD16Ho - 6:19 (166:167) (Grup de discussió entorn els 16 anys del districte d'Horta-Guinardó)

R: Una cosa que ha tingut en el col·legi molta acceptació han estat dues sales d'anglès, amb material, connexió a Internet, fora de l'horari, i això et permet fer més treball

GDfESO - 7:46 (383:384) (Grup de discussió amb joves fora de la ESO)

R: Estuve en Barcelona Activa. Quien quiere aprender, aprende. Allí quien se espabila aprende. Después le dieron curro. No le van a dar curro a quien no tiene interés.

Des dels Instituts, però aquesta vegada des del punt de vista del professorat, es valoren els **programes d'orientació destinats a la joventut** que ha de decidir quina és la seva opció professional de futur.

En relació al paper de **l'Administració**, s'assenyala que una metodologia d'utilitat per a resoldre algunes de les problemàtiques que afecten als col·lectius amb major risc d'exclusió social, és **treballar problemàtiques concretes a partir de dinàmiques grupals**:

PD3-Ho - 2:2 (18:21) (Psicòloga)

R: Quan nosaltres detectem per exemple, que hi ha diferents dones que tenen una problemàtica, que són mares soles, que no troben feina, que tenen dificultat de vivenda, pues les ajuntem i fem un grup. I també intervenció comunitària.

Al mateix temps, s'assenyala la conveniència d'assegurar un seguiment individualitzat i acurat de les persones joves amb les que es treballa, i de les seves famílies:

PD3-Ho - 2:40 (341:343) (Psicòloga)

R: (...) hi ha d'haver un seguiment molt acurat, amb un professional a darrera, amb intervenció en la família i amb els tutors, sinó aquests nanos es perden. Jo penso que hi ha d'haver un bon seguiment.

Al districte d'Horta-Guinardó també **es valora positivament l'existència de mecanismes d'intermediació entre l'Administració i les entitats juvenils:**

PME-Ho - 5:1 (4:9) (Participant de moviment juvenil)

R: Llavors aquí al Consell de Joventut, el que és bàsicament és una plataforma d'entitats juvenils que està des de fa bastants anys i la idea principal d'això és servir com a interlocutor de cara a l'administració. És a dir, totes aquelles polítiques de joventut que creiem que afecten a les entitats juvenils, doncs les intentem vehicular però a la vegada si surt una inquietud d'aquestes entitats de cara a l'administració doncs intentem fer de contacte.

En aquest sentit, es considera molt positiu que des de l'Ajuntament **s'estableixin mecanismes de consulta amb les associacions i entitats juvenils, previs a la presa de decisions** que repercuteixen en aquests col·lectius.

Pel que fa a demandes concretes en relació al món associatiu juvenil, i des de l'òptica personal d'una de les persones entrevistades implicada en l'àmbit de la joventut de la ciutat de Barcelona, algunes de les demandes que s'estan fent són:

PME-Ho - 5:17 (161:167) (Participant en moviment juvenil)

R: (...) primer de tot un augment dels diners destinats a les entitats juvenils. Després que l'administració es posés molt dura amb el tema de la cessió de locals i mirar rigorosament que els locals que es deixin, estiguin en condicions i això vol dir recolzant-ho, no només mirar, sinó recolzar també econòmicament. I a part d'això, fomentar molt més l'associacionisme, o sigui, facilitar molt més la informació; que no vol dir sobreinformació perquè a vegades hi ha tríptics amb tot i a la gent acaba uf!... i per la televisió, una promoció més bona.

Un altre dels equipaments valorats, especialment per la joventut que ha tingut més dificultats en el seguiment dels processos d'aprenentatge en els Instituts del districte d'Horta-Guinardó, han estat les escoles de persones adultes, per la tasca educativa que desenvolupen al barri, ja que es considera que està oferint sortides vàlides.

Pel que fa al paper dels educadors i educadores de serveis socials, i des de l'opinió d'un professional d'aquest col·lectiu, es veu necessari reforçar la seva tasca amb els grups de joves susceptibles de tenir majors dificultats socials i educatives, precisament per la manca de respostes reals que se'ls està oferint:

EC-Ho - 3:44 (727:730) (Educador social)

R: (...) ha de venir un impuls important de la figura de l'educador dels serveis socials d'atenció primària, per treballar millor el problema i sobretot per individualitzar les respostes. És més qüestió de construir coses concretes a cada territori i a cada realitat.

Una altra de les valoracions que es realitza des de l'Administració és la conveniència **d'afavorir activitats autogestionades pels joves des dels organismes públics:**

PJ-Ma - 1:41 (311:313) (Professional de la Joventut)

R: L'ideal seria que aquest centre s'acabés gestionant amb els joves, i que no fos necessari que estiguéssim aquí tres gestionant sinó només la part econòmica i prou.

També es valora l'existència d'ajuts i plans especials dissenyats per l'Administració pública pel desenvolupament d'actuacions innovadores en les institucions educatives. Es creu aconsellable, igualment, una major intervenció en educació per part de l'Ajuntament i de Serveis Socials.

A Mataró, per exemple, algunes de les persones entrevistades destaquen els esforços que s'estan fent des de l'Ajuntament de Mataró per impulsar el Projecte Educatiu de Ciutat, que parteix d'una anàlisi exhaustiva de les necessitats educatives de la ciutat en totes les seves vessants: formació reglada, no reglada, educació en el lleure, educació informal,...

A Vilanova i la Geltrú les persones vinculades a l'Ajuntament també destaquen la tasca que s'està fent per organitzar projectes comuns i coordinar els diferents esforços d'actuació que es duen terme:

TJ-Vi - 1:1 (15:19) (Tècnic de joventut)

R: (...) el que intentem és també treballar molt integralment, és a dir, que no es facin coses soles sinó aprofitar per realitzar projectes en comú. Això surt a partir de les reunions del pla que tenim cada mes,... fem un seguiment. En un principi va ser la recollida d'activitats i ara ja comencem a crear, a proposar noves activitats.

De totes maneres, altres persones consideren que cal seguir incidint en aquesta comesa:

PD2-Vi - 8:15 (181:185) (Professional de Servei d'Informació Juvenil)

R: (...) i que els joves evidentment són també salut, són habitatge, treball, esport i ciutadans, i com a tal, cal establir tots els mecanismes de participació. Crec que el tema dels plans integrals i de les polítiques de joventut han d'anar per aquí, de cara a coordinar el que s'està fent i reutilitzar esforços i, alhora, com a observatori de reflexió de cara a noves propostes.

Finalment es considera que cal una **major inversió de recursos humans i materials per a la resolució de les problemàtiques que afecten als Instituts:**

DI-Ma -3:44 (400:407) (Director d'Institut)

R: Més professorat i més mitjans, es que és evident. Més professorat vol dir, entre altres coses, que disminueixi el nombre d'alumnes per classe, per exemple, o que hi hagi més professors, que ve a ser equivalent. És fonamental, a veure, si una classe és molt diversa i, simultàniament s'ha de treballar a nivells diferents, un de sol fa molts esforços però no pot. Per tant, recursos materials i humans. És la clau. Per això et deia jo més tant per cent de diners per a l'educació. Més persones, més mitjans i més autonomia dels centres. És a dir, que ens donin diners i que ens donin professorat i nosaltres ja ens ho muntarem.

Com a síntesi, agrupem seguidament les propostes obtingudes en aquest bloc temàtic:

- Major implicació de tots els agents educatius, incloent a les famílies, en els processos d'aprenentatge i a l'escola, i fomentar la generació d'un clima de confiança entre ells.
- Incrementar la participació dels infants i joves en activitats extraescolars.
- Augmentar l'oferta d'activitats formatives en llengua catalana adreçades a joves que parlen altres llengües.
- Definir propostes alternatives igualitàries a la segregació.
- Crear d'il·lusions i altes expectatives entorn els processos formatius, donant a conèixer referents positius a l'alumnat.
- Potenciar el raonament o l'argumentació com a eines per a la solució de les problemàtiques als centres educatius.
- Oferir més crèdits variables als Instituts i fomentar els mecanismes que permetin major fluïdesa en l'adquisició dels coneixements.
- Realitzar més tutories (pel seguiment individualitzat tant de l'alumnat com de les famílies), que afavoreixin (per horari i situació espacial) l'assistència dels familiars. (Tenir en compte les circumstàncies particulars de les famílies).
- Assegurar la capacitat de saber transmetre els coneixements per part del professorat.
- Reconèixer el caràcter determinant que pren l'actitud positiva del professorat en relació a la motivació pels processos d'aprenentatge.
- Garantir un aprenentatge de màxims que permeti passar al Batxillerat.
- Fomentar una relació propera entre les famílies i les escoles o instituts, per ser un element que contribueix a la millora dels aprenentatges.

- Definir alternatives formatives i laborals que possibilitin la inserció laboral exitosa i de qualitat dels joves amb majors dificultats en el seguiment dels processos d'aprenentatge formals.
- Reforçar i redefinir l'oferta formativa de la formació professional perquè estigui orientada a l'aprenentatge d'oficis.
- Conèixer les preferències reals de la població jove i contribuir a que s'autorganitzin dins i fora dels Instituts per a concretar-les en activitats.
- Incrementar el nombre de professors als Instituts, al mateix temps que es potencia en el professorat una actitud orientada a facilitar la resolució de les problemàtiques que puguin anar sorgint.
- Crear i potenciar espais de diàleg als centres educatius i a la comunitat entre la població autòctona i immigrant.
- Reconèixer el valor que la joventut dona a la formació.
- Revisar els mecanismes d'avaluació que s'implementen als Instituts, per a incorporar-ne de nous més basats en el reconeixement de l'esforç continuat, no tan sols en l'examen.
- Afavorir els programes d'orientació professional i acadèmica destinats a la joventut en els Instituts.
- Crear mecanismes de consulta entre l'Administració i les associacions o entitats juvenils.
- Incrementar la intervenció en educació per part de l'Ajuntament i Serveis Socials.

5.4. Mercat de treball

Pel que fa a la situació de la joventut en relació a **l'accés al mercat laboral**, un element que s'assenyala és la importància de la iniciativa personal a l'hora d'aconseguir una feina. Al districte d'Horta-Guinardó, per exemple, hi ha joves que opinen que no existeixen oportunitats reals d'inserció laboral, mentre que altres consideren que sí que n'hi han, i que el més rellevant és saber buscar-la.

Pel que fa a la **formació pel treball**, una professional del mateix districte assenyala que els tallers ocupacionals realitzen una tasca formativa important amb la població jove que es vol insertar laboralment.

PD3-Ho - 2:37 (321:326) (Psicòloga)

R: Jo el que veig és que hi ha grans intents de que els nanos puguin entrar al circuit laboral a través de tallers: es busquen tallers, empreses. Jo crec que hi ha grans esforços en aquest camp. Hi ha moltes associacions i entitats que es dediquen a formar-los en grups reduïts i en horaris també reduïts, en cursets d'hostaleria, d'electricitat, d'ofimàtica o coses d'aquestes, perquè puguin entrar a poc a poc (...).

Joves contactats per aquest estudi, principalment aquells que ja es trobaven fora del sistema educatiu reglat en el moment de realitzar el grup de discussió, **destaquen d'aquesta oferta formativa la seva utilitat pel caràcter pràctic que té i per les possibilitats d'aprenentatges** que presenta:

GDfESO - 7:47 (389:392) (Grup de discussió de joves fora de la ESO)

¿Por qué crees que aprendes?

R: Hombre, porque coges más rápido las herramientas que en una obra normal y corriente. En una obra normal y corriente, como no te espabilas limpias y sólo limpias. Te enseñan a hacer lo que hacen los oficiales. Tardas más pero es lo imprescindible. Las herramientas, si nos las coges,...

Un altre professional que treballa directament en l'àmbit de la joventut al districte d'Horta-Guinardó considera que és clau assegurar **certa correspondència entre el seguiment de la població jove que es fa des de les escoles i el que poden començar a fer certs serveis ocupacionals**, per tal d'oferir possibilitats reals de futur a tots aquells i aquelles joves que es queden exclosos del sistema educatiu:

TJ-Ho - 9:21 (428:431) (Tècnic de joventut)

R: (...) les escoles tenen una mica l'obligació de que tots aquells joves que no han tret el graduat, transmetre-ho als serveis d'ocupació. El servei d'ocupació a partir d'aquí té l'oferta de formació ocupacional. Fins a quin punt això pot tenir resposta? Deu n'hi do, deu n'hi do.

A Mataró, a més, es considera fonamental que l'oferta educativa de cicles formatius no es deprecii o perdi qualitat. També en aquesta localitat es valora **potenciar la descentralització dels serveis públics adreçats a la població jove**, de manera que la informació i els recursos relacionats amb l'oferta formativa pel treball puguin arribar al màxim de persones:

TJ-Ma- 6:6 (44:51) (Tècnic de joventut)

R: (...) el que tocava reforçar és el tema d'informar. Fer arribar tota aquesta informació, sobretot aquestes actuacions i programes, als joves que més ho necessiten, descentralitzant potser una part d'aquest serveis, en aquest sentit als Centres de Iniciatives Juvenils, que tenim actualment a diferents zones de la ciutat. Hem de fer, en part doncs, aquesta funció de que es pugui setmanalment o mensualment oferir un servei d'orientació laboral o d'ajudar amb tècniques de recerca de feina o així..., pels propis professionals dels centres de iniciatives juvenils o de l'IMPEM que es traslladin a aquest centres.

Es destaquen igualment els esforços que s'estan fent i en els que participen, tant els sindicats com l'Ajuntament, (entre altres actors socials) **perquè l'oferta de la formació professional respongui a les necessitats del territori i del teixit productiu de la localitat.**

Pel que fa a les valoracions de col·lectius específics, com és el cas de la comunitat immigrant a Rocafonda, per exemple, les dones d'origen immigrant demanen majors oportunitats de formació i d'inserció per a les seves filles i en general, pels joves de les seves comunitats. Concretament es considera necessari que es proporcioni **un tipus de formació que estigui d'acord o que no sigui incompatible amb les seves creences o amb les especificitats de la seva cultura.**

En el grup de joves entorn els 20 anys organitzat també a Mataró es va considerar, en general, que el sistema de cicles formatius dirigits al món laboral era adequat perquè es coneixien casos de persones que gaudien de feines ben qualificades després d'haver obtingut una titulació d'aquest tipus. Contrastava amb el pessimisme de les persones cursant estudis universitaris. Tot i que es reconeix la possibilitat d'obtenir feines a partir de les titulacions universitàries, s'assenyala que no sempre aquestes feines es corresponen amb els estudis realitzats.

Aquesta idea es repeteix a Vilanova i la Geltrú, aquesta vegada a través de la veu d'un professional de l'educació:

DI-Vi-7:52 (474:482) (Director d'Institut)

R: Hi ha un mite que és la universitat, i en canvi, la formació professional està com menystinguda: a la formació professional van aquells que no serveixen per estudiar, lo qual és un error total. En aquests centre, tots els alumnes que han acabat la FP tenen feina. Fins i tot ens han trucat empreses dient-nos "no tindreu algun alumne?". Evidentment, el primer any no cobraran el mateix però bueno, hi ha un munt de gent a empreses fortes. Cal plantejar la formació professional des d'una altra perspectiva i, en aquest sentit, la gent que fa una formació professional, acaba normalment trobant feina. Fins i tot, gent que fa projectes de transició al treball o programes de garantia social troben feina.

Es destaquen positivament les possibilitats d'inserció de la població jove que opta per la formació professional quan aquesta és de qualitat.

En definitiva **es valora el paper de l'educació en el futur laboral i social de les persones i es considera dau vincular els processos formatius amb les necessitats d'inserció laboral de la població jove.**

Els punts destacats en aquest cas són:

- Potenciar una oferta formativa que sigui útil, pel caràcter pràctic dels seus aprenentatges i que respongui a les necessitats del territori i del teixit productiu de la localitat.
- Assegurar certa correspondència entre el seguiment dels joves que es fa des de les escoles i el que poden començar a fer certs serveis ocupacionals.
- Potenciar la descentralització de serveis públics d'informació i orientació laboral adreçats a la població jove.
- Fomentar una formació pel treball que estigui d'acord o que no sigui incompatible amb les pautes culturals d'altres grups poblacionals (principalment d'origen immigrant).
- Reconèixer el paper de l'educació en el futur laboral i social de les persones, vinculant els processos formatius amb les necessitats d'inserció laboral de la població jove.

5.5. Mitjans de comunicació

Com a valoracions generals sobre aquest tema, destacar que tot i que la joventut passa força hores davant la televisió, molts i moltes adolescents i joves es decanten per l'ordinador o la radio. Escoltar la radio, per exemple, s'associa molt més a una sensació que acompanya i reconforta, i per aquest motiu es prefereix a la televisió, de la que es lamenta la mala qualitat de la seva oferta.

A Vilanova i la Geltrú es fa referència al poder de difusió d'experiències innovadores relacionades amb el temps d'oci de la joventut que tenen els mitjans de comunicació. Concretament es fa referència al *boom* que va representar una experiència d'oci alternatiu que es va donar a Astúries, ja anomenada en aquest informe, i que després s'ha pres com a referència en altres localitats.

Pel que fa **a l'ús de l'ordinador**, a un dels Instituts amb els que s'ha contactat al districte d'Horta-Guinardó s'explica com la major part dels i les alumnes tenen ordinador a casa, fet que contrasta amb la situació de població jove d'altres zones del districte, com ara el Carmel.

Des d'aquest districte, els responsables de programes d'impuls de l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació entre la població jove **apunten com a objectiu acabar amb l'infoanalfabetisme i fomentar l'accés real a les noves tecnologies per part de tothom**. Tanmateix, s'assenyalen les dificultats de no caure en usos limitats de les mateixes, com poden ser les xats, molt atractives per la població jove.

Pel que fa a Mataró, els professionals de la joventut també destaquen **iniciatives orientades a dinamitzar i a posar al dia la ciutat en les noves tecnologies**:

TJ-Ma- 6:43 (572:576) (Tècnic de Joventut)

R: Per exemple en aquest nou equipament de La Llàntia dels edificis per a joves, uns dels punts que volem que sigui, és de formació i d'accés a noves tecnologies, no només Internet, també de tractament d'imatge, so, digital,... Tot això que pot ser un pol d'atracció important per als joves, des de una formació en noves tecnologies i així, alguna cosa sí que s'està fent en aquest sentit.

Pel que fa als joves de les tres localitats, coincideixen a l'hora de destacar **els usos i la utilitat que té Internet en l'establiment de noves relacions d'amistat:**

GD12Ma - 8:12 (87:101) (Grup de discussió entorn els 12 anys de Mataró)

R: J y B chatean por la noche.

R: Vamos al chat. Te pones una serie de nombres y hablas con él o con ella.

R: Hay un programa que se llama Messenger que te permite ver la foto.

R: A veces quedamos, te das el teléfono. A veces no te conoces de nada.

R: A veces haces nuevos amigos.

R: El Messenger es para gente que ya conoces.

R: Yo voy a la asociación de vecinos donde hay ordenador, pides hora y voy.

A Vilanova i la Geltrú es destaca **la introducció de nous equipaments informàtics en els centres cívics**, així com l'impuls des de l'Ajuntament de la formació en les noves tecnologies. En aquest sentit en aquesta localitat es remarca **l'ús creixent que la població jove està fent dels equips tecnològics que es troben a l'abast en els serveis públics de la localitat.**

Pel que fa específicament a **Internet**, a Horta-Guinardó es considera clau **potenciar el seu ús a les escoles i des dels serveis socials en el treball que s'està fent amb la infància i la joventut.**

Aquest ús està molt estès entre la joventut. També es destaca a Vilanova i la Geltrú:

GD16Vi - 6:53 (402:415) (Grup de discussió entorn els 16 anys de Vilanova i la Geltrú)

E: Heu conegut a gent així?

R: Sí, però no físicament. R: Pots enviar fotos...

R: És un mitjà per comunicar-te amb la gent que ja coneixes.

R: Si una nit no surts et connectes i et trobes a la gent que com tu no ha sortit.

R: Sempre hi ha algú.

R: Pots trobar algun que no ha sortit i quedar amb ell per sortir.

En definitiva, per l'adolescència i la joventut aquest s'està convertint en un nou mecanisme de relació, de manera que el coneixement de noves persones, el sorgiment d'amistats o l'establiment de noves interaccions es pot veure condicionat per aquest medi.

Com a síntesi, destaquem:

- Reconeixement dels nous usos i de la utilitat que té Internet en l'establiment de noves relacions d'amistat.
- Les avantatges de la introducció dels nous equipaments informàtics en els centres cívics i l'ús creixent que la població jove està fent dels recursos tecnològics que es troben a l'abast en els serveis de les seves localitats.
- La conveniència de potenciar l'ús de les noves tecnologies a les escoles i des de serveis socials en el treball que s'està fent amb la infància i la joventut.

5.6. Temps d'oci

En relació al temps lliure, es considera valuós que, des de ben joves, **es fomenti en els nois i noies la participació en activitats del lleure i que l'oferta disponible sigui força àmplia**.

A Vilanova i la Geltrú, i des de la visió d'una de les persones que treballa voluntàriament en l'àmbit del lleure, es considera fonamental transmetre **la necessitat que aquest temps es visqui amb responsabilitat per part de la població jove**:

PJ-Vi - 5:1 (61:70) (Professional de la Joventut)

R: De tal manera que aquest any, des de fa 2, 3 anys, intentem de donar-los responsabilitats. Què vol dir això? Que el primer dia de curs els hi vam dir: "No hi ha res muntat, si voleu fer algo ho hem de muntar entre tots, perquè aquí som monitors i no som esclaus". Els nanos van dir "ostres! Ens agrada". De tal manera, que ells munten les colònies amb els monitors, tot, tot, volen fer una excursió a Barcelona, un joc pel metro... "Munte-m'ho, cap problema!" Doncs, mira se'ls ha de motivar així. Abans costava molt que vinguessin. I ara venen i pensen i l'altra dia van muntar un concert amb grupillos, amb gent jove d'aquí de Vilanova per guanyar peles per anar de colònies, clar, si ho munten els nens i després no venen de colònies, "osties!

Pel que fa a la figura de monitor o monitora, els mateixos i mateixes joves expliquen que en molts casos és un bon referent, perquè es tracta d'una persona pròxima, amb la que és més fàcil la comunicació, i al mateix temps, se li reconeix legitimitat per a respondre a molts dels interrogants que tenen els i les adolescents.

Més concretament en el tema del **consum cultural**, al districte d'Horta-Guinardó es torna a valorar molt positivament l'existència d'un local per a la gent jove al barri del Carmel, impulsat per l'Administració del districte, que està repercutint principalment en el temps del lleure de la joventut d'aquest barri.

Un factor que es considera determinant en l'articulació d'aquest temps són les xarxes d'amistat, en el sentit que en moltes ocasions determinen que es pugui tirar endavant en situacions difícils:

PD3-Ho - 2:55 (451:455) (Psicòloga)

R: Jo el que veig que hi ha nanos per exemple més intel·ligents que han tingut aquest problemes de separació traumàtiques i tal però s'han fet una colla d'amics sans, jo ho he vist això, nenes i nens que se n'han sortit gràcies a aquest amics i a les seves famílies, que han fer, en certa manera, de famílies d'acollida però sense papers, i altres que no.

En aquest districte, algunes de les persones professionals entrevistades creuen necessari **fer un replantejament de la intervenció en el lleure per a la població jove**, analitzant, per exemple, els efectes sobre la no participació que pot tenir el formular la pràctica esportiva únicament des d'una dimensió competitiva.

Pel que fa als equipaments o serveis per a joves disponibles en aquest districte però també a les altres localitats, es destaquen **les avantatges de disposar d'autocars per anar a les discoteques a les nits del cap de setmana**, de manera que s'eviten alguns dels riscos associats a aquestes sortides nocturnes.

A Mataró, per altra banda, es considera també molt beneficiós disposar d'un ventall ampli d'equipaments culturals, com ara biblioteques, al igual que es destaquen les avantatges de que sorgeixin locals per activitats alternatives, com teatre, activitats artístiques o per al sorgiment

d'altres iniciatives. En referència als **espais per al lleure nocturn**, es fa referència a experiències d'oci alternatiu que s'han impulsat a altres indrets de l'Estat espanyol i que poden servir de referent per a la constitució d'experiències similars. **Es tracta de locals oberts a la nit i de matinada on la gent jove organitza les seves pròpies activitats de lleure.**

RV20Vi - 9:6 (71:76) (Entrevista a un jove de 20 anys)

R: Oci no és només anar a discoteques, són moltes més coses com exposar obres, passar un curtmetratge... La música de la disco no és la que agrada a tothom, música comercial. On pots ficar l'altra música? A espais controlats per joves. Aquí al poble hi ha un parell de pubs on fiquen música de tot. Jo vull un bar on fiquin tot tipus de música, des d'àrab fins folk, etc.

Com a punts claus assenyalen:

- La conveniència de fomentar en els nois i noies la participació activa en les activitats del lleure i que l'oferta disponible sigui força àmplia.
- Es considera clau que el temps del lleure s'apregui a viure amb responsabilitat.
- En l'articulació d'un temps lliure enriquidor esdevé molt important la constitució de les xarxes d'amistat.
- Cal un replantejament de la intervenció en el lleure per a la població jove per part dels professionals de les diferents localitats.
- Cal seguir potenciar l'oferta de serveis de transport nocturn perquè els joves es puguin desplaçar a les nits.
- Cal potenciar el sorgiment d'espais d'oci nocturn alternatiu, on la gent jove pugui organitzar les seves pròpies activitats del lleure.

5.7. Drogues

En el districte d'Horta-Guinardó s'opina que el fenomen de **consum** abusiu d'alcohol que s'ha identificat en altres zones de l'Estat espanyol, el *botellón*, no s'està donant a Barcelona amb la mateixa intensitat.

De totes maneres un educador de Vilanova i la Geltrú destaca que un dels temes que més preocupen al govern autonòmic és precisament el consum d'alcohol. S'explica com l'Ajuntament

d'aquesta localitat ha treballat per dissenyar una campanya adreçada a la població jove i adulta. Aquesta persona pensa, però, que les conseqüències més greus es troben en els riscos associats al consum de l'alcohol.

EC-Vi - 2:10 (155:159) (Educador de carrer)

R: Ara alcoholisme n'hi ha però el que hi ha més és són els riscos associats. Protecció, problemes d'ordre, accidents, la violència que s'associa a l'alcohol. També el policonsum, evidentment. Que segurament és el que genera més problemes, amb l'alcohol prendre pastilles. Però no crec que sigui un tema de gent de quinze i pocs. La gent de quinze i pocs està en beure i fumar xocolata.

Gent jove d'aquesta localitat considera que el principal perill que comporta el consum de drogues està determinat per l'abús que se'n faci. En aquest cas **es considera clau tenir una certa mesura i conèixer les limitacions del propi organisme per a saber controlar el consum d'aquest tipus de substàncies.**

Respecte a la **prevenció**, pel cas de Mataró es fa referència a un programa innovador en el que es treballa la **prevenció del consum de les drogues a partir de la interrelació de grups de diferents edats** en els Instituts. L'alumnat de més edat rep una formació com a crèdit variable que després reverteix en l'alumnat més jove a mode d'intervenció per a la prevenció.

A més d'aquest tipus d'iniciatives, s'assenyalen altres recursos a l'abast pel tractament i la prevenció de les drogodependències, així com l'existència d'un observatori. De tot plegat es considera clau **deixar clar a la ciutadania on cal dirigir-se davant d'una problemàtica d'aquest tipus.**

Pel que fa als grups de joves, veuen fonamental reforçar el *seny* entre la joventut, com un dels millors mecanismes de prevenció.

A Vilanova i la Geltrú, els joves també destaquen la necessitat de realitzar **campanyes més dures de conscienciació** (o *d'adopció de sentit comú*, en la línia de la proposta de Mataró), així com de potenciar la difusió de la informació sobre com actuar davant situacions extremes entre la joventut, per si s'ha d'atendre a alguna persona afectada pels efectes del consum (intoxicacions, comes etílics,...). En aquesta localitat, i des de la perspectiva d'una persona

dedicada a la formació, s'assenyala **el diàleg com el mecanisme més adient a través del qual treballar aquesta problemàtica en el dia a dia dels centres educatius.**

Com a orientacions extretes a partir de les reflexions de les persones participants a la recerca, podem assenyalar:

- Fomentar la consciència i l'autocontrol entre la gent jove entorn el tema del consum de drogues, prioritzant la necessitat de conèixer les limitacions del propi organisme.
- Treballar la prevenció a través de les interaccions entre joves de diferents edats.
- Identificar clarament els espais o serveis als que cal dirigir-se davant la problemàtica de les drogues.
- Difondre campanyes entre els nois i noies més joves i donar informació sobre com actuar davant de situacions extremes (per saber com actuar davant la intoxicació d'un company o companya, per exemple).
- Potenciar el diàleg en els centres educatius com mecanismes a través del qual treballar la prevenció cada dia.

5.8. Comunitat i Participació i/o compromís cívic

Al districte d'Horta-Guinardó es valora molt positivament el paper de la coordinadora d'**entitats**. Es tracta d'una organització que informa sobre les diferents activitats que es duen a terme i que estan lligades a l'àmbit de la joventut. D'altra banda des dels mateixos moviments socials, associacions i persones vinculades a l'administració, s'afirma que **les entitats són el motor de la participació juvenil**:

TJ-Ho - 9:23 (523:530) (Tècnic de Joventut)

R: Una mica el que ens plantejem com a objectiu és fer, varios objectius, però en aquest sentit és més de promoció social que d'atenció social, vull dir, no volem renunciar a aquests adolescents però des de l'estratègia de la promoció social, és a dir, en la mesura que siguem capaços de crear joves que es constitueixen com a entitats o com a grups d'interès i tal. Altres joves s'apuntaran a aquests grups i finalment hi haurà un major nivell d'associacionisme i a la llarga això pot funcionar. Això, en tres anys d'existència, tenim grups de fotografia, grups de música, grups de teatre... Amplifiquem l'oferta d'oci del jove i dones una activitat normalitzada entre cometes.

Les associacions de mares i pares també tenen una influència considerable dins del districte, ja que es tenen força en compte les seves valoracions. **Les AMPA esdevenen, d'aquesta manera, organismes que reclamen més responsabilitats en els processos de millora social dels barris.**

Ra-Ho - 1:44 (478:480) (Representat d'una AMPA)

R: I a més a més penso que som un referent, perquè quan s'organitzen coses a nivell de districte, de partits polítics del que sigui, ens venen a buscar, perquè ens volen conèixer, jo penso que això és important

A l'igual que al districte d'Horta-Guinardó, les associacions de mares i pares a Mataró adopten un paper força actiu. **Una de les seves representants ens informa que una de les activitats que s'haurien d'impulsar des d'aquests tipus d'associacions és la formació de les pròpies famílies.**

D'altra banda, des de l'Ajuntament de Mataró s'estan duent a terme diferents activitats encaminades a potenciar la participació de la joventut. S'està potenciant la creació de punts de informació per a la gent jove, promovent l'obertura d'espais on desenvolupar activitats de lleure juvenil i treballant també amb els instituts de la ciutat.

A Vilanova i la Geltrú també es constata una demanda social en el camp de la joventut. Es creu bàsic **crear espais col·lectius disponibles per a la gent jove, per a intentar satisfer les preferències i els interessos culturals i socials presents en la localitat.**

Un dels factors que incentiva la participació de molta gent jove en associacions i entitats és la seva **organització assembleària**. També el fet de **que la participació estigui oberta a tothom**:

RV20Vi - 9:19 (194:200) (Entrevista a un jove de 20 anys)

R: Hi ha molts grups de joves i tipus de gent aquí dins, però hi ha molts altres joves que no estan presents. Nosaltres tenim la política de tenir les portes obertes a tothom, però la no presència

d'alguns joves no és culpa nostra. Hem fet un estatut. Tot es decideix des d'una assemblea general a la que pot venir qui vulgui per evitar que no hi hagi classes. Si comença a venir gent i a donar problemes s'haurà de començar a parlar. Però en principi el funcionament serà així d'obert. No ho hem comptat però som un centenar de joves.

Pel que fa a la convivència entre comunitats de diferents orígens, s'emfatitza la necessitat **d'acabar amb els prejudicis existents i de buscar fórmules d'enteniment:**

Colnmi - 7:15 (71:74) (Grup de discussió amb comunitat immigrant)

R: El velo no es un obstáculo para estudiar. No tiene nada que ver que lleven velo. Se asocia el velo con el terrorismo. Lo más importante es que las niñas sigan estudiando. Lo que pasa es que se etiqueta a estas chicas. Las familias están de acuerdo que las niñas estudien pero también en que se respete su sociedad.

Al districte d'Horta-Guinardó també ens expliquen casos que mostren els intercanvis interculturals enriquidors que emergeixen a diferents nivells. Aquest és el testimoni d'un noi del districte d'Horta de 15 anys:

GD16Ho - 6:26 (221:224) (Grup de discussió entorn els 16 anys al districte d'Horta-Guinardó)

R: (..) estic ajudant a un noi a adaptar-se al cole. Ell ha aconseguit adaptar-se i treure millor nota. No es comunica amb els altres. És de Perú. El primer dia em va dir una frase que em va quedar clavada: jo vinc aquí per ajudar a la meva família. A les hores del pati es queda a la Biblioteca a estudiar.

A Mataró, tal i com s'ha assenyalat en altres punts d'aquest informe, es destaca el paper dels i les mediadores culturals, ja que són un referent pel col·lectiu immigrant, i per altra banda, també esdevenen un pont de contacte entre les dues comunitats de la ciutat.

MC-Ma.txt - 2:15 (92:98) (Mediadora cultural)

R: Nuestro trabajo era informar a las familias que la gimnasia, como las matemáticas, como el ingles, como el catalán, son asignaturas que tienen que hacerse, y llegamos a un acuerdo con las chicas que llevan el velo para que pueden llevar un chándal (...). Y no tenemos problemas, de

verdad. En un principio teníamos este problema, pero hablarlo y discutirlo también, llegamos a un acuerdo con las familias y las maestras para que las chicas pudieran hacer gimnasia.

MC-Ma - 2:41 (322:328) (Mediadora cultural)

R: Aunque somos diferentes, pero somos iguales. Con respeto a cada cultura, se trata de hablar, explicar, no dejar las cosas escondidas, cuando se habla de las cosas puedes evitar el mal entendimiento. Porque el desconocimiento es el que crea los problemas, el miedo del otro. Y este miedo tenemos que romperlo a través de la relación humana que podemos tener. Este es un argumento muy importante dentro de las asociaciones, dentro de los centros de mujeres, dentro del barrio.

Pel que fa a la participació i/o compromís cívic de la població jove, i més concretament en relació al **voluntariat**, al districte d'Horta-Guinardó es destaca la vinculació de grups de persones a organitzacions governamentals, de manera que tot i que no es pot parlar de voluntariat massiu, sí que es considera que són iniciatives ciutadanes que cal tenir en compte.

L'experiència del voluntariat, des d'alguns dels programes que s'estan impulsant a Mataró, es considera, a més, positiva, perquè serveix a molts joves per a descobrir nous camps possibles d'inserció laboral.

A Vilanova i la Geltrú es destaca que les activitats de voluntariat acaben acollint persones de diferents grups d'edat, no especialment persones joves, i que aquestes activitats es centren en àmbits d'actuació molt diversos: des de l'alfabetització de nens i nenes immigrants a l'atenció de persones amb discapacitats. Destacar, finalment, que el SIAJ de Vilanova i la Geltrú està organitzant un programa de voluntariat europeu amb el que es vol impulsar l'estada de joves a diferents països de la Unió Europea, de manera que es fomenti l'associacionisme i el coneixement d'altres cultures.

Pel que fa a **la implicació**, al districte d'Horta-Guinardó **es considera clau l'educació i el tipus d'escola en el foment de la participació de la ciutadania**:

PME-Ho - 5:20 (185:187) (Participant de moviment juvenil)

R: Les pautes aquestes es poden anar treballant des de ben petits. Si les escoles en lloc de ser llocs tancats s'obren més al barri i col·laboren més en qüestions de barri, segur que fomentes molt més la participació ciutadana.

En aquest districte **es remarca, precisament, el grau d'implicació de la gent jove en entitats molts lligades als diferents barris**, contradient les veus que acusen a la joventut de ser poc participativa:

PME-Ho - 5:10 (76:81) (Participant en moviment juvenil)

R: Jo penso que apart de que possiblement, en percentatges, la població juvenil és la que més participa com a associada, sobretot en les activitats de lleure, però també en tot tipus d'activitat cultural. Apart d'això, totes aquestes entitats de lleure tenen una relació molt directa amb el barri, i tots tipus de celebracions i activitats de barri, com poden ser festes majors, castanyades, carnestoltes... hi ha sempre una entitat o una altra que participa.

També es destaca la presència de població jove en les manifestacions o reivindicacions públiques d'un àmbit més global:

PME-Ho - 5:32 (322:327) (Participant en moviment juvenil)

R: (...) es veuen totes, moltes de les manifestacions que es fan que són d'estudiants, o les manifestacions per exemple contra l'Europa del capital amb un fotiment de gent jove, un concert de Manu Chao, del que vulguis... però hi havia 50.000 persones que havien pujat allà dalt de les 500.000 persones que estaven a la manifestació, i estic convençut que, si no un quart, jo diria que gairebé la meitat devien ser joves.

Pel que fa a Mataró, s'assenyala que **cal repensar la participació per obrir nous canals d'implicació** que tinguin en compte les noves tecnologies i el paper actiu que poden tenir les entitats.

Professionals de la joventut destaquen les avantatges de l'existència d'espais de debat sobre qüestions concretes de polítiques de joventut, en els que participen tècnics, regidors, gent d'entitats i on es donen intercanvis molt enriquidors.

Pel que fa a Vilanova i la Geltrú, s'identifica cert interès de la joventut per les qüestions polítiques però també una desvinculació respecte a la política de partits. Des d'aquest Ajuntament es busquen maneres d'integrar la participació juvenil en les polítiques públiques que s'estan definint.

Les propostes que sintetitzem d'aquest bloc temàtic són:

- Potenciar les entitats com a motor de la participació juvenil.
- Impulsar activitats per a la formació de les famílies.
- Crear espais col·lectius per a la gent jove, per a intentar satisfer les preferències i interessos culturals i socials d'aquests col·lectius.
- Potenciar la gestió assembleària i democràtica de les entitats i moviments juvenils.
- Acabar amb els prejudicis existents respecte la comunitat immigrant i buscar formules d'enteniment.
- Fomentar aquell tipus d'educació i escola que potencia la participació entre l'alumnat.
- Repensar la participació per obrir nous canals d'implicació, a través, per exemple, de les noves tecnologies.

6. RECULL DE BONES PRÀCTIQUES EN EDUCACIÓ

En aquesta secció de l'informe ens interessa identificar experiències que s'estan donant a nivell nacional i internacional i que estan obtenint resultats exitosos en el tractament de les principals problemàtiques que s'assenyalen en aquest estudi. Davant el ventall ampli de temàtiques, en aquesta secció ens centrem en el bloc temàtic de l'Educació i la Formació, per ser l'àmbit en el que més barreres s'han identificat però també on s'han identificat més propostes per a la seva superació.

Aquesta secció pretén complementar amb referents d'èxit les orientacions definides en el capítol 5, a partir de la descripció d'una sèrie d'experiències educatives:

- **School Development Program:** <http://info.med.yale.edu/comer/index.html> (Programa de Desenvolupament Escolar)

Els orígens d'aquest programa de millora educativa s'emmarquen als Estats Units de finals dels anys 60. Dues escoles dels estats de New Haven i Connecticut, amb força presència de comunitat afroamericana, tenien problemes d'aprenentatge i conducta entre el seu alumnat. Davant d'aquesta situació es va demanar el suport de la Universitat de Yale, que a través d'un centre d'estudis especialitzat en infància (Child Study Center), va iniciar el **Programa de Desenvolupament Escolar**, impulsat principalment per James Comer.

L'expansió d'aquest mètode educatiu arreu del país és una realitat. Actualment són prop de 800 escoles les que l'estan aplicant, fent-se efectives millores en els processos d'aprenentatge.

El principal objectiu del *School Development Program* és el desenvolupament de tots els nens i nenes a partir de la creació d'entorns d'aprenentatge que permetin treballar les habilitats necessàries per a la societat actual. Amb aquesta premissa es pretén mobilitzar a tota la comunitat educativa (professorat, familiars, personal administratiu i la resta de membres de la comunitat) per arribar a l'èxit de l'alumnat. És important, per assolir aquest objectiu, partir d'altres expectatives en l'aprenentatge; això significa tenir clar que tots els nens i les nenes poden arribar als nivells educatius més alts. Aquesta perspectiva rebutja les actuacions que es basen en les teories del dèficit, centrades en la idea de donar menys a aquells que menys tenen.

Es tracta d'un procés que proporciona a les escoles les estructures necessàries per a mobilitzar a les persones adultes de les comunitats, amb l'objectiu de donar suport a l'aprenentatge de l'alumnat i a la globalitat del seu desenvolupament. És una manera nova de conceptualitzar i treballar les escoles, que supera els sistemes d'organització i administració tradicionals.

Aquest programa parteix de l'existència de tres estructures bàsiques:

- *The School Planning and Management Team* (L'equip de Planificació Escolar i Administració): estableix els objectius acadèmics, socials i de relació amb la comunitat, incloent els programes de desenvolupament del personal dels centres. Aquest equip genera un diàleg crític entorn els processos d'ensenyament i aprenentatge, per a supervisar els progressos i anar ajustant la planificació escolar als mateixos. Aquest equip està format per professorat, familiars, personal del centres i personal de l'administració.
- *The Student and Staff Support Team* (L'equip de Suport a l'Alumnat i al Personal del Centre): promou unes relacions i condicions socials favorables pels processos d'aprenentatge. Treballa en coordinació amb els serveis escolars per a l'alumnat i potencia l'intercanvi d'informacions i consells, així com l'atenció individualitzada a les necessitats dels nens i nenes. Des d'aquest equip també s'accedeix a recursos exteriors als centres i es potencia el treball amb programes de prevenció.
- *The Parent Team* (L'equip de Familiars): implica a familiars de l'escola en el desenvolupament d'activitats, a través de les quals es dona suport als programes socials i acadèmics del centre educatiu.

A destacar que el treball d'aquests equips es basa en tres principis:

- **No culpabilitzar:** es centra l'atenció en l'enfocament de recerca de solucions davant les problemàtiques que poden sorgir, enlloc de culpabilitzar a algun dels agents (professorat, familiars, alumnat,...) per les mateixes.

- **Procés de presa de decisions consensuat:** a través del diàleg i l'enteniment s'arriba a un consens sobre què és **el millor** per l'alumnat.
- **Col·laboració:** s'anima als tres equips a treballar conjuntament.

A través d'aquests principis es situen les necessitats de desenvolupament de l'alumnat al centre de l'agenda escolar i s'estableix una responsabilitat compartida en relació a les mateixes.

- **Accelerated Schools** (<http://www.acceleratedschools.net/>) (Escoles Accelerades)

"Imagine a school... in which all children excel to high levels, regardless of their background.(...) Imagine a school in which all members of the school community develop a vision of their ideal school; and in which they collaborate to achieve that dream by making major decisions about curriculum, instructional strategies, and school organization"³¹.

Les Escoles Accelerades representen un moviment de reforma escolar als EEUU, que s'inicia el 1986 a partir de l'impuls de Henry Levin, professor de la Escola d'Educació de la Universitat de Stanford i director del Centre d'Investigació Educativa (CERAS) d'aquesta mateixa universitat. Aquest moviment té com objectiu identificar solucions per l'alumnat amb risc de fracàs escolar. Aquesta experiència es basa en recerques científiques que expliquen que una gran part de l'alumnat es troba en aquestes situacions de risc per la manca de referents d'èxit escolar en les seves llars, en les seves famílies o en les seves comunitats. S'identifica l'estigmatització i les baixes expectatives que es construeixen entorn aquests grups de nens i nenes i com a resposta, es proposa **incorporar a tot l'alumnat al corrent acadèmic a través de l'enriquiment acadèmic i l'acceleració dels aprenentatges**. Aquest model es basa en la premissa que són

³¹ Imagina't una escola... en la que tots els nens i nenes superen els nivells alts, sigui quin sigui el seu bagatge. (...) Imagina't una escola en la que tots els membres de la comunitat escolar desenvolupen una visió de la seva escola ideal; i a on col·laboren per aconseguir aquell somni de prendre les principals decisions sobre el currículum, sobre les estratègies institucionals i sobre l'organització de l'escola. (Traducció pròpia)

aquells i aquelles que tenen majors dificultats els que necessiten un impuls més fort, i no una rebaixa del nivell o la repetició avorrida de continguts sense significat. S'impulsa l'acceleració del progrés i no la rebaixa de les expectatives.

Es parteix d'una anàlisi de la realitat, que demostra la tendència a l'augment del nombre d'alumnes/as en risc. Una proporció elevada d'alumnat acaba els seus estudis amb endarreriment o amb menys nivell de coneixements. Les conseqüències socials, laborals i econòmiques són greus a mig i llarg termini, ja que moltes d'aquestes persones entren en circuits d'exclusió social dels que difícilment poden sortir.

Les escoles decideixen si volen seguir el projecte i si volen treballar amb els equips de Stanford University per a implementar les Escoles Accelerades en els seus centres. En el 2001 hi havia entorn unes 1000 Escoles Accelerades, implicant a gairebé un milió i mig d'infants de 41 estats dels Estats Units i d'altres països.

Cal destacar que el model de les Escoles Accelerades no és rígid, sinó que cada centre ha d'adaptar-lo a la seva situació i necessitats. Un eix comú de tots els centres és la centralitat de l'aprenentatge. S'espera de l'alumnat que generin idees, productes, manifestacions artístiques i que trobin solucions als problemes de les diferents temàtiques que es treballen. A més, les Escoles Accelerades incorporen un model de governabilitat i d'organització, basat en tres principis que orienten la comunitat escolar a adoptar les estratègies accelerades:

- Unitat de propòsits orientada al consens entre la plantilla escolar, els familiars i l'alumnat entorn objectius comuns. Es treballa per a la recerca d'estratègies amb el propòsit d'assolir aquests objectius, i perquè hi hagi responsabilitat, entorn els resultats esperats.
- Reforçar la responsabilitat en el sentit d'establir-la i estendre-la entre els membres de la comunitat, principalment en els processos de presa de decisions a l'escola i a les llars, per a fer efectiu el canvi.
- Identificar i utilitzar les forces de totes les persones per a respondre a les necessitats de l'escola i per a crear estratègies d'aprenentatge potents.

Aquest programa, en ser un model bàsicament d'innovació organitzativa del centre educatiu, pot aplicar-se per a tots els nivells d'edat. Es tracta d'aconseguir que aquells i aquelles que estan tenint dificultats en els seus processos d'aprenentatge, acabin els seus estudis amb èxit, assolint els mateixos nivells o inclús nivells superiors. També es persegueix millorar les formes de vida dels col·lectius més susceptibles de patir situacions d'exclusió, i que l'alumnat es pugui beneficiar de millors oportunitats i possibilitats en la seva vida adulta.

Per a dur terme aquest procés d'acceleració es tenen en compte dos factors: l'entorn social de la comunitat i l'objectiu comú que es vol assolir per a l'escola. D'aquesta manera s'estableixen unes prioritats per a les quals es formen comissions de treball:

- Anàlisi de la realitat social que envolta l'escola, incidint sobretot en les problemàtiques socials.
 - Disseny de l'escola del futur. Tota la comunitat s'imagina com vol que sigui l'escola en un període de cinc o sis anys.
 - Sistematització de les necessitats i identificació de solucions per a les mateixes.
 - Debat en la comunitat escolar sobre les prioritats a considerar en un futur pròxim.
 - Creació d'una comissió gestora per tal de planificar el treball a dur a terme.
 - Posada en pràctica d'un programa en el que participin tots els membres de la comunitat.
 - Avaluació col·lectiva dels resultats obtinguts.
-
- **Success for All:** <http://www.successforall.net/> (Èxit per a tothom)

El programa *Success for All* va ser desenvolupat per Robert Slavin, Nancy Madden i el grup de recerca CRESPAR (Center for Research on the Education of Students Placed at Risk) de la Universitat de Johns Hopkins de Baltimore. Els seus inicis es remonten a l'any 1987, quan es va implementar el programa en una escola de primària de la ciutat de Baltimore. La difusió del programa ha estat molt important, fins el punt que avui dia hi ha aproximadament 1.500 escoles de 48 estats diferents que l'estan duent a terme. També cal tenir en compte les experiències-pilot que ja s'han iniciat a altres països del món. La pràctica d'aquest programa arreu dels Estats

Units ha implicat la creació d'una Fundació sense ànim de lucre (*Success for All Foundation*) l'any 1998, que recolza als centres que inicien aquesta experiència educativa.

El seu objectiu primordial és la millora educativa, incidint sobretot en aquells infants que viuen situacions de risc social. Se centra a reforçar la confiança d'aquests col·lectius en relació a les pròpies capacitats d'aprenentatge. Això suposa deixar enrera qualsevol dinàmica compensatòria que endarrereixi encara més la carrera acadèmica d'aquests nens i nenes. El propòsit del programa és **assegurar l'èxit de cada un dels nens i nenes**, emfasitzant el treball en la prevenció i la intervenció prematura per anticipar-se i solucionar els problemes d'aprenentatge. Aquest programa proporciona a les escoles materials curriculars basats en recerques, programes de desenvolupament per a professionals inspirats en estratègies d'èxit en l'aprenentatge, l'avaluació i la gestió de les aules, tutories individualitzades per a tots aquells infants que ho requereixin i suport actiu a les famílies.

El currículum del programa de *Desenvolupament Escolar* es basa en recerques actuals sobre els **processos d'aprenentatge de la lectura i l'escriptura dels nois i noies, i centra principalment els esforços a treballar i potenciar aquestes habilitats**. Es considera que cal potenciar aquests aprenentatges perquè ambdós factors són els fonaments bàsics per una educació de qualitat.

Per altra banda, es reforça principalment **l'atenció individualitzada de l'alumnat, ja que es considera el mètode d'intervenció educativa conegut més efectiu**. En les escoles que segueixen aquest programa, l'alumnat que presenta majors dificultats per aprendre a llegir, especialment en els nivells inicials, rep tutories individualitzades diàries amb professorat o assistents qualificats. Es tracta de tutories dissenyades per a reforçar els seus aprenentatges dins de l'aula, en les quals s'identifiquen les necessitats de cada un dels nens i nenes i la manera de respondre a les mateixes.

Finalment, **el recolzament a les famílies així com el seu suport esdevenen un element essencial** en la vida del centre, ja que la disponibilitat per a l'aprenentatge de l'alumnat depèn de factors que van més enllà de les aules. En aquests centres es formen equips específics que intenten connectar amb aquells pares i mares que tenen infants amb més dificultats dins l'escola, per a respondre a les seves necessitats integrant els recursos de l'escola i de la comunitat. També es treballa per afavorir i reforçar que siguin els propis pares i mares els que col·laborin en

l'educació dels infants. L'equip de Suport als Familiars, per exemple, planifica activitats adequades per a implicar a les famílies en l'educació dels infants, com ara tallers o activitats de lectura a casa.

- **Comunitats d'Aprenentatge:** <http://www.comunidadesdeaprendizaje.net>

Les Comunitats d'Aprenentatge són un projecte de transformació dels centres educatius per a respondre els reptes educatius de la societat actual. Aquesta experiència pren com antecedents experiències d'èxit com són les iniciatives americanes anteriorment presentades i l'Escola de Persones Adultes la Verneda-Sant Martí, de Barcelona, que des de fa 25 anys està duent a terme una experiència educativa revolucionària, com a un centre obert a tothom i a totes les necessitats i inquietuds culturals i educatives de la comunitat. Des d'aquesta escola es treballa la participació, la igualtat, l'aprenentatge de màxims, la gratuïtat i el treball constant per a potenciar la relació amb el barri.

El principal objectiu de les Comunitats d'Aprenentatge és superar les desigualtats socials que solen iniciar-se en l'àmbit educatiu, assolint la igualtat educativa a partir de proporcionar una educació de qualitat per a totes les persones, amb el propòsit afegit d'aprendre a viure junts. En les escoles que són Comunitats d'Aprenentatge es recupera o reforça la centralitat de l'aprenentatge, es potencia l'esforç de tot l'alumnat i es fomenta un entorn estimulant, de manera que tot el temps escolar i extraescolar sigui per aprendre. Es garanteix, d'aquesta manera, l'adquisició de coneixements de les àrees instrumentals (llengües, tecnologies de la informació i la comunicació,...) i al mateix temps s'afavoreix la comunicació, la solidaritat i el respecte,...entre els membres de la comunitat.

Les Comunitats d'Aprenentatge mobilitzen tots els recursos, relacions i agents comunitaris per a donar les màximes oportunitats a tot l'alumnat, fomentant la participació democràtica en els centres educatius i la transformació dels mateixos. Es parteix de la concepció que tots els nens i nenes poden desenvolupar una trajectòria acadèmica amb èxit, la qual cosa millora les seves possibilitats d'accedir al mercat de treball. En l'actualitat hi ha diverses escoles de primària i secundària que són Comunitats d'Aprenentatge, que es troben bàsicament en tres comunitats autònomes: Catalunya, País Basc i Aragó.

La transformació de les escoles en Comunitats d'Aprenentatge implica un canvi radical del funcionament del centre. Això s'aconsegueix a partir de la participació de tota la comunitat en l'educació que s'estableix dins i fora de l'escola, i també dins i fora de l'aula. En el procés de desenvolupament del projecte es donen un seguit de fases:

- **Fase de Sensibilització.** La transformació de l'escola en una Comunitat d'Aprenentatge va precedida d'una setmana de formació de 30 hores oberta a tota la comunitat de l'escola (professorat, voluntariat, familiars). Després de la fase de sensibilització la comunitat decideix sobre si es tira endavant el projecte.
- **Fase del somni.** En aquesta fase tota la comunitat de l'escola somnia amb l'escola que vol. Això significa que tots els agents socials involucrats en l'educació dialoguen i imaginem l'escola que desitgem. Tots els col·lectius que prenen part en aquesta transformació han d'estar implicats en aquesta fase, de manera que s'estableixen els propòsits a assolir en el procés de transformació de l'escola.
- **Fase de selecció de prioritats.** Es parteix del somni per establir les prioritats de transformació sobre les quals organitzar el treball, que s'ha d'anar fent des del centre educatiu i la comunitat.
- **Fase de recursos i organització.** Aquesta fase suposa la mobilització de tot el centre per tal de cercar recursos que facin efectives les prioritats establertes. En aquesta fase esdevé clau fomentar una cultura de la transformació i evitar caure en la queixa contínua, que immobilitza la transformació que es persegueix. Es prioritza continuar treballant perquè aquestes demandes es facin efectives. Amb aquest objectiu es solen organitzar comissions específiques de treball. Aquestes comissions són mixtes i estan formades per diferents membres de la comunitat escolar (professorat, alumnat i familiars).

A través d'aquestes fases, les Comunitats d'Aprenentatge tenen el propòsit d'aconseguir millores en els processos d'aprenentatge. Dins les aules, per exemple, s'està reforçant des d'algun dels centres que són Comunitats d'Aprenentatge, l'entrada de més persones adultes per accelerar el rendiment i els aprenentatges dels nens i les nenes (si cal a través de la col·laboració de persones voluntàries coordinades pel professorat de les aules). Els grups interactius, per

exemple, són una metodologia que contribueixen a augmentar i a millorar les interaccions entre l'alumnat i les persones adultes, creant grups heterogenis d'alumnat i introduint a l'aula totes les interaccions que siguin necessàries, perquè els nens i nenes aprenguin el que cal per afrontar l'actual societat de la informació, enlloc de segregar a l'alumnat que presenta majors dificultats en els processos educatius.

Amb aquest breu recull de “bones pràctiques” en l'àmbit educatiu s'aporten elements per a la transformació d'algunes de les problemàtiques identificades. Són referents que mostren la viabilitat de cercar alternatives, que demostrin ser efectives, a curt, mig o llarg termini. Resulta interessant veure com moltes d'aquestes experiències tenen elements en comú, que poden ser claus explicatives del seu èxit en la superació del fracàs escolar.

Amb aquesta compilació, que pot ser ampliada a partir de l'accés a les diferents pàgines webs que s'aporten, s'ha pretès ampliar l'accés a fonts en les quals es poden buscar orientacions i propostes útils per a la definició de solucions noves.

7. RECAPITULACIONS: A GUISA DE CONCLUSIÓ

Arribats al final d'aquest estudi, només ens manca recapitular les diferents aportacions i anàlisis presentades anteriorment, tractant de lligar caps entre diversos fils que puguin haver quedat inconnexos i anant avançant cap a les conclusions. En primer lloc, intentarem d'establir alguns contrastos entre les tres unitats territorials estudiades que ens permetin ressaltar les seves principals peculiaritats. A continuació, oferirem una nova mirada als materials recollits, tant quantitativament com qualitativament, per tal de destriar-hi alguns elements que en les anàlisis precedents només havien aparegut de manera parcial o fragmentària. En particular, ens centrarem en determinats fils conductors o eixos transversals com ara el gènere, el familiarisme o la immigració, que tant representen reptes com oportunitats de cara a la situació dels nostres adolescents i joves, amb la finalitat de mostrar alguns dels seus aspectes o dimensions poc coneguts o reconeguts.

Les tres poblacions escollides per a l'anàlisi comparativa mostren perfils força diferenciats. Per començar, val a dir que, pel que fa a la gran majoria dels indicadors seleccionats, mentre que Mataró i Horta-Guinardó presenten gairebé sempre els valors extrems, en canvi Vilanova i la Geltrú es troba més a prop de la mitjana catalana, encara que sovint s'acosta a Mataró. És per aquesta raó, que en els paràgrafs que segueixen, en contrast amb Vilanova i la Geltrú, les caracteritzacions de Mataró i Horta-Guinardó apareixen amb perfils més nítids.

Mataró és la població on més predomina la petita empresa enfront de les rendes del treball. D'altra banda, a Mataró la transició postindustrial resulta força recent, ja que el 1991 el sector industrial encara ocupava més treballadors que el de serveis. Per últim, la corba de l'atur registrat al llarg dels darrers lustres mostra que Mataró és la població amb una incidència menor de la desocupació i que fa front millor a la crisi de 1993. Tanmateix, això no obsta perquè les dades de l'Estadística de Població de l'Idescat (1996) revelin que les taxes d'atur, tant juvenil com adult, tant masculí com femení, són més elevades a les altres poblacions, tot i que probablement això sigui degut al fet que també les taxes d'activitat de Mataró són un xic més altes que a les dues altres unitats estudiades.

També a Mataró hi trobem un percentatge superior de llars amb un menor de 16 anys i igualment és la població on hi ha més persones, en particular joves de 0-24 anys, nascuts a l'estranger.

L'accés a l'habitatge hi representa un esforç menor per a les famílies que a altres indrets, però en canvi també hi ha un percentatge menor d'habitatges de lloguer.

A Horta-Guinardó les disparitats econòmiques i socials són més visibles perquè els contextos en què es donen resulten territorialment més propers, cosa que ressalten alguns dels entrevistats, mentre que a Mataró i a Vilanova hi trobem una menor concentració de la heterogeneïtat. Així, al districte d'Horta-Guinardó s'hi constata una disparitat de nivells adquisitius, des de famílies acomodades a famílies desestructurades i, per tant, s'hi detecten diferents necessitats dels grups de joves.

De les tres unitats territorials seleccionades Horta-Guinardó és la que té la població més envellida i on apareixen amb més intensitat noves formes de convivència. Al Barcelonès hi ha un percentatge molt elevat de parelles de fet formades per gent jove -un de cada tres joves de 16 a 29 anys viu en parella de fet- i també hi trobem una proporció molt alta d'infants menors de 16 anys que viuen en llars monoparentals.

Els nivells d'escolarització postobligatòria dels joves d'Horta-Guinardó se situen molt per damunt de la mitjana catalana, essent molt superiors als de les dues unitats restants. La seva permanència a les aules probablement es relaciona amb els elevats nivells d'instrucció dels seus pares així com amb una taxa d'activitat econòmica de les dones adultes lleugerament superior. En consonància amb aquestes dades, a Barcelona-ciutat hi ha unes taxes de fracàs escolar molt inferiors a les del Garraf i del Maresme. Pel que fa als joves menors de 25 anys, les seves taxes d'activitat com d'ocupació són molt baixes i també Horta-Guinardó és la unitat territorial en què hi ha menys noies mestresses de casa fent feines de la llar. Per concloure, podríem dir que a Horta-Guinardó la transició a la vida adulta és més lenta i tardana a causa del fet que la inversió en capital humà és més intensa. Això pot afavorir una tendència més gran a la cohabitació, propiciada per una disponibilitat més gran d'habitatge de lloguer.

Vilanova i la Geltrú és el municipi amb una població més estable, amb més de les seves dues tercers parts havent nascut a Catalunya. Tanmateix, aquesta població presenta un dinamisme demogràfic força notable, si tenim en compte que el Garraf té una elevada taxa de nupcialitat, associada amb una alta taxa general de fecunditat, així com unes taxes específiques de fecunditat en les edats més joves que se situen molt per damunt de la mitjana catalana. De la mateixa manera, a Vilanova i la Geltrú també hi observem una proporció molt alta de llars

unipersonals formades per persones menors de 35 anys. Aquestes dades ens indiquen que a Vilanova el procés d'emancipació familiar dels joves és més àgil que a les altres dues poblacions estudiades.

Un dels factors més importants a tenir en compte a l'hora d'analitzar el procés de transició a la vida adulta són les possibles diferències de gènere. Tanmateix, resulta difícil lligar els condicionants estructurals amb les representacions dels entrevistats, ja que aquests tendeixen a negligir al màxim les diferències de gènere en els seus discursos. Aquest efecte paradoxal és fruit del fet que vivim en un món cada vegada més igualitari, encara que els contrastos entre les ideologies i les pràctiques corresponents continuïn essent molt vius. Per tant, no podem fer altra cosa que comentar les disparitats evidenciades pels indicadors comparatius.

Tot i que avui les noies s'orienten preferentment cap al mercat laboral –més que no pas cap al mercat matrimonial, com feien abans- encara persisteixen algunes importants diferències de gènere. En primer lloc, l'anàlisi de les dades revela que els nois sempre mostren taxes de fracàs escolar superiors als de les noies. Aquesta constant es repeteix sempre, independentment dels nivells educatius i dels districtes estudiats.

Malgrat l'important anivellament que s'ha donat en els darrers anys, des dels 16 anys nois i noies mostren trajectòries escolars i laborals força diferents de tal forma que s'observa una diversificació ben clara dels itineraris en funció del gènere (Flaquer, 1995). A partir d'aquesta edat les noies mostren una tendència molt més gran que la dels nois a continuar els seus estudis fins arribar a l'etapa universitària fins al punt que actualment hi ha moltes més noies matriculades en els centres d'educació superior. Per dir-ho en poques paraules, mentre que en general els nois comencen a treballar més aviat, les estratègies de les noies s'adrecen a l'obtenció de credencials escolars i acadèmiques que els permetin competir millor amb els seus homòlegs masculins.

Podem pensar que la seva taxa inferior de fracàs escolar representa certament un al·licient considerable de cara a la prossecució dels seus estudis, però també hi ha un segon factor que es troba relacionat amb la seva permanència a les aules. Al nostre entendre, la seva inversió en capital escolar forma part d'una estratègia racional que els permet de compensar els desavantatges amb què es troben en el mercat de treball. Tenint en compte que les taxes d'atur femenines tendeixen a doblar les masculines en la majoria de franges d'edat, resulta sensat

retardar la seva entrada al mercat de treball -de fet, des dels 16 anys, les taxes d'activitat femenines ja són inferiors a les masculines- per tal d'obtenir unes qualificacions professionals que els permetin competir favorablement amb seus congèneres. Tenint en compte que aquesta estratègia femenina *credencialista*, consistent en l'acumulació de capital escolar a costa de la gratificació diferida, és la mateixa dels fills de les classes mitjanes, cal preguntar-se fins a quin punt no representa també un cert avantatge en el mercat matrimonial i es troba associada amb processos d'ascensió social.

Si volem entendre les raons profundes d'aquestes diferències de gènere, hem d'acudir a un concepte crucial que ja vàrem apuntar com a rellevant en el marc teòric de la nostra recerca. Els estudiosos de l'anàlisi comparada dels règims de benestar anomenen familiarisme a l'adjudicació a les llars d'importants responsabilitats pel que fa a la provisió del benestar dels seus membres, responsabilitats que en models alternatius de gestió del benestar tendeixen a recaure en d'altres instàncies com ara el mercat o les administracions públiques. El familiarisme conté un biaix de gènere molt notable, car assignar a les llars la provisió del benestar vol dir endossar a les dones les tasques de cura de les persones dependents, sense que puguin esperar gaires ajuts procedents de les administracions. Però el familiarisme és un complex de pràctiques i representacions que també es troba associat amb altres efectes que veurem a continuació. Anem a pams.

Una de les manifestacions que es desprenen amb més insistència de les declaracions dels entrevistats és la dificultat que experimenten els joves catalans per emancipar-se de les seves llars d'origen. Per descomptat, aquest procés pot variar molt en funció de diversos paràmetres com ara la facilitat d'accés a l'habitatge, la situació del mercat de treball o la inversió en capital escolar. De fet, l'allargament de la joventut, tot i donar-se amb caràcter general als tots països desenvolupats degut a la prolongació de l'escolarització, presenta unes especificitats molt notables segons les diverses àrees geogràfiques, però és als països del sud d'Europa on ha aparegut amb més contundència i on mostra uns perfils més característics (Cavalli; Galland, eds. 1995; Flaquer, 2000). És per aquesta raó que cal emmarcar l'estudi de l'adolescència i de la joventut dins una perspectiva comparativa que ens permeti dilucidar allò que es propi del nostre país i allò que trobem arreu als països occidentals.

Per tal d'entendre correctament allò que s'esdevé en l'àmbit del nostre estudi, convé enjudiciar la nova condició juvenil dins els diversos règims de benestar. En els darrers temps s'ha anat obrint

pas la idea que existia en els països desenvolupats una forta associació entre determinades orientacions en les polítiques socials, l'estructura del mercat de treball, les formes d'estratificació social i les condicions de gènere (Esping-Andersen, 1990, 1999). Cada un d'aquests paradigmes rep el nom de règim de benestar. A més, cada règim de benestar està associat amb una determinada cultura i valors de benestar, moltes vegades implícits, que li presten suport i legitimitat (Janoski, 1998).

Espanya i Itàlia són els països de la Unió Europea on preval amb més força un règim de benestar basat en el familiarisme. En efecte, la característica més sobresortint del règim de benestar mediterrani és l'escàs desenvolupament de les polítiques d'infància i de joventut, aparellat amb una oferta molt limitada de serveis públics a les persones dependents. Aquesta situació és fruit de la creença implícita, compartida per amplis sectors de la població, que són les famílies les encarregades d'aportar els recursos i els serveis necessaris per al seu funcionament, sense que calgui acudir a agències externes a les llars per tal de pal·liar els dèficits que es puguin donar. Això significa deixar la provisió d'aquests recursos i serveis en mans de les xarxes informals de solidaritat, basades en el parentiu o en relacions comunitàries, adjudicar a les dones adultes el pes més feixuc d'aquesta comesa i, en suma, reforçar els trets més tradicionals de les famílies en contrast amb un intens procés de modernització que afecta el conjunt de la societat.

De fet, en el familiarisme trobem combinades dues dimensions del tradicionalisme familiar. En primer lloc, el manteniment relatiu d'un sistema de família del sustentador masculí, aspecte que comentarem més endavant. En segon lloc, la preservació d'un àmbit de competències familiars que va molt més enllà del que és admès en altres latituds, on l'avenç dels drets de ciutadania ha fet recular les obligacions relacionades amb el parentiu. A més de l'assignació a les llars de gran part dels serveis de cura dels infants o de les persones amb dependències, aquesta demarcació àmplia dels deures familiars implica que els pares es facin responsables dels seus fills no pas fins que són majors d'edat, com succeeix a altres països del nostre entorn, sinó fins que es casin, ja que a casa nostra l'emancipació familiar tendeix a coincidir amb el matrimoni.

Aquesta divisió del treball implícita entre la família i l'Estat comporta diverses conseqüències. En primer lloc, com que els pares s'han de fer càrrec del cost dels estudis universitaris dels fills, més val mantenir unes matrícules baixes, que representen una part molt minsa del valor real de l'ensenyament, condició indispensable perquè es pugui donar una certa democratització de l'accés a la universitat. Tanmateix, aquesta situació beneficia clarament a les classes mitjanes

ahora que barra el pas al desenvolupament d'un sistema de beques-salari o de crèdits personals tous avalats per l'Estat, que permetria una exigència més gran del rendiment dels estudiants i suposaria una valorització superior dels estudis universitaris.

A més, aquest estat de coses es troba en consonància amb les elevades taxes d'atur i de precarietat laborals dels joves, una de les principals raons per les quals es veuen obligats a allargar la seva convivència amb els pares i potser a prolongar els seus estudis. Una de les característiques del règim de benestar mediterrani és la segmentació del mercat de treball en termes de gènere i edat, que implica una protecció social considerable dels treballadors fixos-en general, pares de família de mitjana edat- enfront d'un grau molt elevat de precarització i de discriminació dels qui tracten d'obtenir les seves primeres feines i ingressar així dins el nucli privilegiat de treballadors. Aquestes persones en procés d'inserció laboral solen ser dones i joves (Cousins, 1999). Aquesta situació es pot interpretar com un intent de mantenir el model de família basat en el sustentador masculí per mitjans indirectes i implícits (Flaquer, 2000).

En tercer lloc, la majoria de pares que ho poden fer s'imposen l'obligació d'ajudar els seus fills a buscar feina (sovint a través de xarxes informals), a accedir a un habitatge i a finançar-los les noces. L'adquisició d'un habitatge propi constitueix una de les dificultats que han de salvar els joves per tal de poder iniciar una vida independent. Com destaquen molt encertadament alguns dels entrevistats, aquest entrebanc no tan sols resulta conseqüència de l'encariment imparable dels preus de l'habitatge, sinó sobretot de la manca d'alternatives com ara la promoció d'habitatges de lloguer. Malgrat que som un dels països del món amb una proporció més elevada d'habitatges de propietat, les administracions públiques s'entesten a continuar fomentant l'adquisició d'habitatges a través de desgravacions fiscals, una bona coartada per no haver de dedicar gairebé cap recurs a desenvolupar plans d'habitatge social de lloguer, com es fa a la gran majoria d'altres nacions europees. És aquesta manca d'alternatives la que força els nostres joves a continuar sota la dependència dels seus pares mentre estalvien per adquirir un habitatge o no tenen altre remei que a acceptar l'ajut financer dels seus pares si es volen emancipar.

Al nostre entendre, aquesta situació de dependència familiar dels joves suposa un seguit de desavantatges. En primer lloc, implica un dèficit democràtic. Al nostre país, les persones accedeixen a la majoria d'edat als divuit anys i això els garanteix el gaudi d'uns drets de ciutadania formals, però es troben amb moltes dificultats a l'hora de poder exercitar aquests drets en la pràctica. L'allargament de la joventut a casa nostra implica un compàs d'espera

injustificable pel que fa a l'exercici de drets tan elementals com ara portar una vida independent i poder formar una família quan els joves ho desitgin. En segon lloc, reforça el caràcter tradicional de la família, ja que implica posar l'accent en el col·lectiu familiar en detriment de les legítimes aspiracions individuals. Igualment, es troba relacionat amb el manteniment d'unes fecunditats molt baixes -de fet, de les més baixes del món-, que representen una de les causes més importants de l'envelliment de la població. Per últim, aquesta sobreprotecció dels fills per part dels pares comporta un cert *infantilisme dels joves*, en la mesura que triguen més a fer-se responsables de la seva pròpia vida i del seu propi destí i que per tant la seva maduració resulta més tardana.

Mai els joves de la nostra societat havien tingut un accés tan massiu a l'educació escolaritzada i al consum. Però això mateix és el que es troba associat amb una pèrdua de valor i de sentit i que en part causa el seu neguit. El procés de democratització creixent fa que els joves d'avui hagin de maldar per aconseguir una ocupació que els seus pares i avis aconseguien de manera automàtica però, això sí, dins dels estrets límits dels seus cercles socials i territorials (Flaquer, 1998a). Avui, en principi, els joves poden ambicionar qualsevol professió, però les seves aspiracions es troben condicionades per un munt de determinants socials i per vèncer aquests obstacles els cal esforç i esperit competitiu. Aquí trobem una segona contradicció perquè en la nostra societat als infants i als joves se'ls dóna tot gratuïtament i sense res a canvi.

Giddens ha ressaltat darrerament el caràcter problemàtic dels sistemes polítics occidentals que, si bé destaquen els drets dels ciutadans, no insisteixen prou en els seus deures (Giddens, 1998). En el cas dels adolescents succeeix quelcom semblant. Els adolescents nascuts després de la transició democràtica han gaudit d'una elevada prosperitat econòmica, d'un nivell considerable de benestar i d'una escolarització prolongada. A diferència d'una bona part dels seus pares que varen començar a treballar durant l'adolescència i que per tant conegueren molt aviat el valor del diner i de l'esforç, els adolescents d'avui només estan al corrent de la part més amable de la vida. A aquesta situació hi ha contribuït en gran manera l'actitud sobreprotectora de molts dels seus pares, orgullosos de poder-los donar allò que en la seva joventut no pogueren ni somiar. Aquesta circumstància, unida al familiarisme de la nostra societat, que perpetua la dependència dels joves dels seus pares potser més enllà del que fóra raonable, provoca un cert retard en la seva maduració personal i constitueix una de les causes del seu malestar. En canvi, en aquells països en què l'emancipació dels joves es produeix abans, aquests tendeixen a assumir també amb anterioritat tota mena de responsabilitats, ja sigui en l'àmbit laboral, familiar com polític.

Per acabar, cal remarcar que aquesta situació no solament és fruit dels valors familiars majoritaris de la població catalana sinó també de l'existència -o absència- de determinades polítiques públiques, que tendeixen a refermar-la en la mesura que s'inspiren en els supòsits implícits que la sostenen. De fet, el familiarisme és la resposta *racional* dels ciutadans davant un conjunt de problemàtiques que les administracions públiques no volen –o no gosen- encarar. D'altra banda, la seva pervivència s'explica en gran mesura per la manca de demandes a les administracions per part de la ciutadania.

Les declaracions dels entrevistats de les tres poblacions estudiades il·lustren, cadascuna amb les seves peculiaritats pròpies, les conseqüències de la potenciació del familiarisme i de la manca de les polítiques socials en els darrers temps. Expressen un malestar per aquest estat de coses, tot i que no sempre saben traduir els seus neguits en forma de propostes de reforma social.

Els joves valoren molt la família i consideren que és allò que més afecta les seves vides. La centralitat de la família en la vida dels seus membres, en especial dels joves, apareix ressaltada en totes les enquestes sobre valors, encara que la cara amagada d'aquesta elevada apreciació social de la família sigui probablement el localisme que professen així com una immediatesa dels seus horitzons tan espacials com temporals que podria vorejar el tribalisme (Flaquer, en premsa).

D'altra banda, la manca de temps de què disposen els pares i les mares per consagrar-lo als fills a causa d'una excessiva dedicació al treball extradomèstic, que evidencien les declaracions d'alguns entrevistats, denota una dificultat a l'hora de conciliar la vida laboral amb la familiar i pot representar una denúncia de l'escassetat de polítiques familiars. De la mateixa manera, es poden interpretar les al·lusions a la descoordinació entre els organismes de les administracions i a la manca de recursos destinats a les famílies.

Sens dubte, el familiarisme representa una oportunitat si se sap treure'n partit i s'aprofiten els seus actius sense arribar a esgotar del tot els recursos de les llars. Les famílies, sobretot si són estables, constitueixen fonts molt importants de formació de capital social, que a la seva vegada contribueix decisivament a la creació de capital humà (Coleman, 1988). A més, permet el foment de les solidaritats familiars i brinda als individus una protecció i un suport que dota les seves

vides de valor i de sentit, però també implica moltes inequitats i discriminacions i el sistema de benestar en què es basa pot no resultar sostenible (Flaquer; Brullet, 1999; Flaquer, 1999b).

Tanmateix, una de les acusacions més greus que es pot formular contra el familiarisme és la manca de debat polític i social en què recolza ja que es basa en supòsits implícits. Tot sembla indicar que en el nostre país hi predomina un familiarisme de les formes, no pas dels continguts. En molts casos la família no deixa de ser una mena d'embolcall o de closca buida dins la qual les velles normes no han estat reemplaçades per nous valors. Per expressar-ho en llenguatge durkheimià, podríem dir que ens trobem davant un cas d'anomia familiar.

Un dels canvis més importants que han afectat a la família com a institució és la igualació jurídica entre els sexes i l'abolició de les discriminacions contra els fills extramatrimonials. Aquestes reformes varen suposar una estocada mortal contra el règim patriarcal que va quedar totalment deslegitimada, però no van suposar l'eliminació d'algunes de les seves pràctiques i representacions. Així, com hem vist més amunt, les discriminacions de les dones i dels joves en el mercat de treball no fan més que apuntalar d'una manera velada el model tradicional de família en afermar la figura del sostenidor econòmic patern.

En el nostre país l'erosió de la família patriarcal ha provocat sovint la dimissió de la responsabilitat paterna en comptes de donar lloc a noves figures parentals. Com diuen els anglosaxons, s'ha llençat la criatura ensems amb l'aigua del gibrell. A diferència del que ha succeït en d'altres societats europees, hi ha molta confusió sobre aquest procés. El fet que, des de la fi del franquisme no hi hagi hagut un debat seriós sobre el paper de la família en la societat democràtica, ha propiciat la pervivència de formes tradicionals de parentiu al costat de l'emergència de nous valors en el camp de les relacions de gènere. Mentre que han canviat força ràpidament les relacions entre homes i dones, encara que molt més a nivell de les representacions simbòliques que no pas en l'àmbit de les pràctiques socials, les obligacions de parentiu no s'han vist modificades substancialment. En el nostre país, s'ha produït un cert debat sobre la necessitat de desenvolupar nous valors igualitaris en el camp del gènere, especialment en l'esfera pública, però en canvi hi ha hagut una gran reticència a plantejar una discussió sobre les corresponents mutacions que això requeria en l'espai familiar, on continuen subsistint actituds i rols domèstics i de parentiu amb un fort component tradicional (Flaquer, 2002). Hem bandejat les velles certes patriarcal, si més no a nivell formal, tot mantenint alguns dels supòsits institucionals que les inspiraven, però encara no ens hem afanyat prou per tal d'elaborar noves

formes de relació entre els actors familiars ni de reemplaçar tots aquells aspectes de la vida social que ja no escauen a les realitats en procés d'eclosió. Aquest constitueix un dels pitjors escenaris, ja que no hem gosat d'accelerar les reformes fins a arribar a escombrar del tot els residus de l'antic règim patriarcal, però hem deixat en peu un munt de pràctiques del passat després d'haver erosionat la legitimitat que sempre hauria d'emparar tota institució.

Els canvis accelerats que s'han produït en l'estructura social catalana i espanyola no han permès encara el desenvolupament d'un nou sistema de valors que vinguin a reemplaçar els principis tradicionals ja arraonats. La cultura tradicional ha estat substituïda per un consumisme buit i l'autoritarisme patriarcal encara no ha trobat un conjunt coherent de normes i jerarquies de nou encuny que forneixi guiatge i estabilitat a la personalitat dels adolescents. El resultat és un superproteccionisme dels joves, conseqüència de les formes familiaristes aquí imperants, que es troba aparellat a una permissivitat desmesurada, inèdita en altres països del nostre entorn. Mentre es mantinguin les formes, el grau de tolerància és molt alt.

Els pares estan confusos sobre com educar els seus fills: el debat entre la família ideal del passat i les dificultats del present porta a molt d'ells a delegar la tasca de l'educació en els professors³².

Algunes persones entrevistades destaquen la incomunicació dels pares amb els fills. Els familiars estan preocupats fonamentalment pels estudis dels joves, també pateixen pel tipus de persones amb qui es relacionen, per les activitats que fan durant el temps de lleure i finalment, pel consum de drogues i el sexe. Per la seva banda, els professionals de l'educació es queixen sovint de la manca de control familiar sobre el comportaments o les actituds de la joventut. També es lamenten que a casa no s'inculca prou el sentit de responsabilitat. Les famílies sovint són percebudes com a simples proveïdores del *benestar*, però en alguns casos defugen la responsabilitat i deleguen la tasca educativa bàsicament a l'escola.

El que caracteritza la situació actual de la major part de joves és que s'ha allargat el període d'escolarització, retardant-se la seva inserció social plena. L'escola esdevé una institució clau en la vida dels joves perquè condiciona les seves oportunitats de futur. No cal dir que el desenvolupament socioeconòmic passa -en el context de l'adveniment de la societat de la

³² Eusebio Megías Valenzuela (ed.) (2002) *Hijos y padres: Comunicación y conflictos*. Madrid: Fundación de Ayuda contra la Drogadicción (FAD). http://www.fad.es/estudios/hijos_padres.htm. Vegeu *El País*, dimecres 11 de desembre de 2002, p. 30.

informació i del coneixement- per l'extensió de la formació. La inserció laboral dels joves dependrà principalment de la capacitat de dominar creativament les tecnologies de la informació i la comunicació. Per aquest motiu, és bàsic identificar els problemes que afecten als joves en relació al sistema educatiu, ja que les proporcions de joves que abandonen o *fracassen* en l'actual sistema educatiu són molt elevades.

En l'estudi es constata l'existència d'un grup de joves menors de 16 anys que estan al marge del sistema educatiu reglat (i que no poden seguir en processos formatius), però que tampoc poden incorporar-se al mercat laboral perquè encara no tenen ni l'edat legal per fer-ho ni oportunitats reals vàlides. Els educadors socials destaquen el buit en què es troben aquests joves que resulten exclosos del sistema reglat sense que se'ls ofereixen alternatives.

Pel que fa a la formació pel treball, cal destacar que des dels col·lectius de joves que estan fora dels circuits educatius reglats es valora la formació quan contribueix, a la pràctica, a la inserció laboral. En aquest sentit, cal fer un replantejament de l'oferta formativa per a la inserció laboral, de manera que respongui millor a les necessitats reals dels usuaris potencials. A Mataró hi ha una oferta de formació molt important però hi ha molts joves que no hi accedeixen. A Vilanova i la Geltrú tampoc s'estan cobrint les places de formació per a ocupacions manuals adreçades als joves d'entorn els 16 anys. Un dels problemes que es constaten són les baixes expectatives dipositades en l'alumnat que fa aquests cursos i, fins i tot, per part dels propis joves a qui s'adrecen.

L'escassa confiança que desvetlla el bon resultat escolar dels alumnes amb més dificultats es fa palesa en el relat de moltes de les persones entrevistades, que veuen inconvenient tenir a aquests nois i noies fins als 16 anys en l'ensenyament obligatori, de manera *forçada* a les aules. Aquesta opinió és compartida pels mateixos companys que treuen bones notes. Impera una concepció *essencialista* del rendiment i del mèrit escolars: hi ha la idea que hi ha joves que volen estudiar mentre que n'hi ha d'altres que no 'serveixen', i es considera com a un problema que l'alumnat que no vol estudiar romangui als Instituts. Generalment els professionals de l'educació atribueixen les situacions de conflicte i, fins i tot, de violència que es viuen en alguns centres a les actituds personals i a les característiques psicològiques d'alguns alumnes, que són fruit del fracàs escolar.

Cal recordar també que el fracàs escolar a l'educació secundària és, en molts casos, conseqüència d'un fracàs que comença a la primària. El rendiment escolar de la població jove està relacionat amb les condicions socials i econòmiques en què viuen, de manera que s'observa que certes circumstàncies socials afavoreixen les possibilitats d'èxit escolar. Les condicions de vida de la família influeixen molt en les expectatives d'aprenentatge dels nois i noies. Per exemple, les famílies amb alts nivells d'instrucció tendeixen a situar la universitat en l'horitzó dels seus fills i filles. En canvi, generalment els joves procedents de famílies amb escàs capital escolar reben pocs estímuls per cursar estudis universitaris.

Per part de l'alumnat es denuncia l'actitud d'alguns professors o professores que no afavoreixen pas la motivació dels alumnes. Més enllà del domini dels coneixements de l'assignatura, es demostra, en alguns casos, poca traça per a transmetre els continguts o per fer-se respectar per l'alumnat. L'actitud d'aquest professionals generen dinàmiques de desencant i desmotivació en relació als processos d'aprenentatge.

Finalment, es valoren els avantatges que comporten les noves tecnologies (ordinadors i Internet) en els processos d'aprenentatge social, però es lamenta la manca d'equipaments tecnològics disponibles a la majoria d'instituts públics. Es destaca la manca de possibilitats reals per a tothom d'accedir a les tecnologies de la informació i de la comunicació. Òbviament, la gran majoria dels problemes plantejats anteriorment es podrien resoldre amb un millor finançament del sistema educatiu.

D'altra banda, hom constata les dificultats que tenen molts joves per accedir al mercat de treball, ja que es troben atrapats en un *cercle viciós*. En les entrevistes es posa de manifest el cinisme d'alguns empresaris envers els joves que cerquen la primera feina: els demanen experiència laboral, però els donen molt poques oportunitats per assolir aquesta experiència. Es comprova la precarietat laboral que pateix bona part de la joventut. El tipus de feina a la qual poden accedir els joves és generalment poc qualificada. Els joves que treballen, ho fan, en el millor dels casos, en ocupacions que els aporten diners fàcilment per a les seves despeses diàries. També hem d'esmentar la dificultat que tenen els joves amb un nivell de formació escolar acceptable de trobar una feina relacionada amb els estudis que ha realitzat.

Específicament, a Vilanova i La Geltrú es menciona la possibilitat d'obtenir fàcilment feines d'estiu en el sector de l'hostaleria, però que no condueixen a l'estabilitat laboral. En relació a

l'accés al mercat laboral, a Mataró es descriu una situació de precarietat laboral que afecta especialment a la joventut. En aquest sentit, es fa referència als horaris laborals i a la temporalitat de les ocupacions que aconseguixen els joves. Són condicions que no els permeten plantejar-se projectes de vida a llarg termini, ni adquirir compromisos estables ni permanents (com per exemple l'adquisició d'un habitatge propi). Com s'ha dit, la precarització de les condicions de treball no solament limita les possibilitats de caire professional, sinó també les oportunitats vitals. Al districte d'Horta-Guinardó es verifica l'existència d'un col·lectiu de joves molt vulnerable en el mercat de treball, dedicat a les ocupacions en precari, que coincideix, en molts casos, amb el grup de persones joves que han quedat al marge del sistema educatiu formal. Alguns d'aquests individus poden arribar a tenir problemes puntuals amb la justícia i a caure en circuits d'exclusió social.

En la nostra societat els menors es caracteritzen per la seva dependència jurídica i econòmica dels pares. Si bé la primera s'acaba quan els joves arriben a la seva majoria d'edat, la tardana integració al mercat de treball deguda a la prolongació de l'escolaritat determina sovint un retard en la seva emancipació econòmica i social. Això voldria dir, en principi, que el seu grau d'individualització és força baix. Però, també en aquest cas, la seva adscripció a un determinat règim de benestar pot marcar diferències considerables. Si bé en alguns països es facilita el seu procés d'emancipació i per tant d'individualització a través de polítiques de joventut, en el nostre, tot al contrari, semblaria que més aviat s'hi posen través innecessàries (Flaquer, 1998b). Això vol dir que a casa nostra la individualització dels joves passa en gran mesura a través del consum. És per aquesta raó que una elevada proporció de les cultures juvenils estan relacionades amb els estils de consum dels joves. Els adolescents sobretot es distingeixen culturalment a través de la seva forma de vestir, pels seus hàbits de lleure i per les seves pautes de consum, una distinció, tanmateix, no gens renyida amb el gregarisme de la colla i la dictadura de la moda.

Malgrat que els joves passen força hores davant la petita pantalla, molts entrevistats consideren que la programació televisiva no representa una opció vàlida per a la gent jove en l'àmbit de l'oci o com a transmissora d'informació de qualitat. Es considera que, paradoxalment, els mitjans de comunicació estan contribuint a la incomunicació en el si de les famílies.

D'altra banda, alguns entrevistats creuen que la imatge que es dona dels joves en els mitjans de comunicació està molt distorsionada. Aquesta distorsió també es destaca a Mataró en relació a

la convivència que hi ha amb la població immigrant. Algunes informacions de situacions de conflicte han estat més aviat contraproduents per la convivència.

En la major part de barris es destaca la manca d'una oferta cultural diversa que comporti una alternativa real a les activitats de consum que es desenvolupen a la llar. L'oferta de lleure a Vilanova i la Geltrú es considera insuficient. Els joves consultats consideren que les úniques opcions juvenils que hi ha a la ciutat són de caràcter musical o esportiu. A Mataró es reconeix l'existència d'una oferta lúdica, però molt poc variada. A Horta-Guinardó s'esmenta la manca d'entitats o associacions que cobreixin la pluralitat d'inquietuds de la joventut d'avui. En alguns casos la gent jove marxa fora del districte per a cobrir aquestes inquietuds. Si no es vol fer cap d'aquestes activitats l'única alternativa és estar al carrer o a casa (o bé, sortir de la ciutat).

D'altra banda, en les tres unitats d'anàlisi es posa de manifest la manca d'espais (diürns i nocturns) en els quals els joves puguin decidir i organitzar el seu temps lliure. Les activitats dissenyades per part de l'administració sovint no reben la resposta esperada. Es constata que l'administració no és gaire sensible a les demandes *reals* del col·lectiu de joves. Es demanda examinar el tipus d'activitats que s'estan oferint des de les entitats públiques i prestar major atenció a la constitució de les xarxes relacionals dels joves.

Davant la manca d'iniciatives adequades, en el districte d'Horta-Guinardó algunes persones opinen que calen més espais que els diferents col·lectius de joves sentin com a propis, en els quals puguin dur a terme les activitats que decideixin ells mateixos i que vulguin organitzar. Pel que fa al consum cultural en el temps lliure, alguns entrevistats del districte posen de manifest el rebuig d'una part de la població jove d'avui al consum cultural merament consumista que actualment té un caràcter hegemònic i apunta l'existència d'alternatives al model dominant. En aquesta línia, es destaca la necessitat de cobrir la franja d'oci nocturn. Finalment, cal assenyalar que algunes persones es lamenten de la manca de temps lliure disponible, degut a les obligacions que comporta l'estudi.

El lleure ha esdevingut una instància privilegiada i carregada de significat dins l'experiència vital dels joves. Els joves necessiten espais i temps propis i prolongats de distensió en els quals se sentin lliures i acompanyats pel seu grup d'iguals, sense el control dels adults en general. Cerquen espais de diversió, desinhibició, desfogament i trobada (sovint íntima), manera habitual i efectiva de refermar la seva identitat. Els espais i temps d'oci han esdevingut els principals

àmbits en els quals els joves despleguen les estratègies d'identificació i diferenciació. El lleure és aprehès com el temps privat per excel·lència, desnormativitzat i oposat al de les *obligacions* generades i dirigides pel món dels adults i els deures escolars.

Els darrers anys es constata la *normalització* del consum de drogues en determinats ambients juvenils. La banalització de la seva presència normalment va associada a determinades festes i celebracions (sobretot a les discoteques). S'ha estès la percepció, força generalitzada, que les drogues (no només les drogues legals) estan a l'abast de tothom.

El consum de drogues és vist com una forma d'evasió dels problemes que comporta la vida diària. Les sortides nocturnes amb amics van associades, en alguns casos, al seu consum. Es fa palesa la pressió que exerceix la colla o el cercle d'amics a l'hora d'incitar el consum d'aquest tipus de substàncies. El consum de les drogues de síntesi ve donat, entre d'altres factors, pel fet de viure en una societat abocada al consumisme i que promou actituds hedonistes.

Per altra banda, el consum de drogues és vist com una problemàtica dins de les institucions escolars. La immensa majoria dels estudiants creuen que els centres de secundària són l'escenari del consum de determinades drogues. Pel que fa a la prevenció, i en relació a la qüestió de sobre qui recau la responsabilitat de la problemàtica del consum de drogues, de nou trobem que hi ha divergència sobre el paper que han de tenir les entitats educatives i les famílies.

Es constata una preocupació social creixent sobre el consum de drogues dels joves i adolescents. En les tres localitats estudiades es palesa la reducció de l'edat en la que els nois i les noies s'inicien en el consum tant de drogues legals com il·legals. També es constata un increment significatiu del consum femení de les drogues legals (tabac i alcohol), però no pas de les drogues il·legals. Al districte d'Horta-Guinardó es reconeixen punts focalitzats de joves al carrer que beuen alcohol. Els mitjans de comunicació, però, han sobredimensionat el tema del consum d'alcohol dels joves (*el botellón*), de manera que s'ha contribuït a generar una imatge negativa i estereotipada de la joventut.

En les entrevistes es constata que l'ús que els adolescents i joves afectats fan dels serveis de drogodependències és insuficient. Pel que fa a les campanyes governamentals adreçades a evitar el consum de drogues il·legals, però també de tabac o d'alcohol, molts joves opinen que no

tenen l'efectivitat esperada i que una possible solució seria adreçar-les als nois i noies més joves.

Moltes anàlisis de la joventut coincideixen a explicitar el rebuig de la població jove respecte les organitzacions socials i polítiques *formals*. Aquesta malfiança respecte a aquest tipus d'institucions formals repercuteix en l'escàs grau d'implicació de la joventut en l'àmbit associatiu. De fet, el nivell d'associacionisme en molts casos està relacionat amb el nivell d'estudis i l'origen social i econòmic de la família i es concentra bàsicament a l'àmbit esportiu, cultural i religiós. Igualment, és molt probable que la permanència de la gran majoria de joves a la llar dels seus pares estigui relacionada amb el seu allunyament de la política institucional, puix que l'interès en prendre-hi part acompanya sovint l'assumpció de responsabilitats familiars.

Sobre la participació i el compromís cívic de la població jove, a Mataró destaquen la baixa participació de la joventut en l'àmbit del voluntariat social. Les associacions de veïns d'aquesta localitat, per exemple, no es renoven amb població jove i hi ha la percepció de manca de motivació per aquests tipus d'associacions. Pel que fa a les entitats del lleure, també es fa referència a les dificultats que tenen per mantenir el nivell de participació voluntària. D'altra banda, es destaca que des de l'Ajuntament s'estan organitzant campanyes de promoció del voluntariat i, tot i que sembla que s'ha despertat l'interès de la comunitat, no és significativa l'expectació generada entre la joventut.

En relació a la implicació política, al districte d'Horta-Guinardó s'identifica la presència de jovent en associacions o entitats, però no pas en les que tenen caràcter polític. També a Mataró els joves posen de manifest el poc interès que tenen per la política en general. Aquesta manca d'interès s'explica principalment per la visió que es té dels partits polítics. Es diferencia clarament l'activitat política de la ideològica i es busca la manera d'estar implicats en aquells espais que treballin la darrera.

La presència o inexistència d'entitats diverses en què la joventut tingui cabuda pot condicionar els tipus d'activitats en què s'implica aquest sector de la població. La participació associativa a Mataró es dona, bàsicament, a partir de grups específics que es reuneixen per a fer activitats molt concretes, identificant carències en la planificació d'activitats més generals o globals.

Al districte d'Horta-Guinardó es destaca la manca d'associacions i entitats socials i culturals que puguin oferir activitats alternatives de participació social real pels i per les joves del barri. En totes tres unitats territorials es ressalta la presència majoritària d'entitats del món de l'esport. Aproximadament la meitat dels joves que estan associats ho estan en aquest tipus de centres.

Per altra banda, a Mataró i a Horta-Guinardó, es considera que la manca de recursos destinats al món associatiu facilita l'èxode de les persones joves a altres indrets de la ciutat o a altres localitats.

Una altra de les mancances a les entitats són els horaris. Concretament en referència als centres cívics, es destaca com el seu funcionament està restringit a uns horaris que no inclouen els vespres o les nits. La seva ampliació podria ser un factor propulsor de la participació de la gent jove.

D'altra banda, s'esmenta la poca dotació informàtica i la manca de connexions a Internet en les entitats juvenils. Es valora molt positivament l'obertura d'entitats o d'espais amb connexió a Internet, però s'emfasitza que totes les persones han de poder tenir-hi accés, i per aquest motiu, en algunes ocasions pot resultar un factor clau la gratuïtat del servei que s'ofereixi.

Al districte d'Horta-Guinardó es considera que la convivència és difícil en el barri, ja que alguns joves passen la major part del seu temps al carrer i organitzen activitats conflictives. La manifestació del conflicte pren moltes formes. Una d'elles és l'existència de grups juvenils dirigits per joves que promouen activitats basades en la força i la violència. Entre els diferents grups es desencadenen situacions de *conflicte generacional* dins el barri: els veïns es queixen del soroll de les motos, destrosses en els equipaments públics, etc.

Es considera que l'acció policial no és massa efectiva, ja que no resol els problemes de fons. En ocasions l'acció policial aconsegueix el desplaçament dels grups més conflictius d'una zona del districte a una altra.

Si una de les característiques dels règims de benestar és admetre –i a vegades perpetuar– un determinat grau de desigualtat social, a l'hora d'estudiar la condició juvenil cal tenir ben presents totes aquelles formes de pobresa i marginació que propicien la desestructuració social. A la majoria de països occidentals gran part de les problemàtiques relacionades amb la joventut es

troben associades amb els factors de classe i d'etnicitat, que també determinen moltes de les variacions en les cultures juvenils. Ara bé, mentre que en algunes societats es tracta de combatre l'exclusió social i millorar la cohesió social mitjançant el desenvolupament d'un sistema avançat de serveis socials, tota una panòpia de prestacions socials i diverses modalitats de protecció familiar, en d'altres s'hi dedica menys recursos i es deixa aquesta funció en mans de les xarxes de solidaritat familiar. En conseqüència, cal prestar una atenció especial a aquests *factors de risc* si volem obtenir una visió de conjunt de l'adolescència i la joventut a Catalunya.

Es destaca -sobretot a Mataró- la situació de desigualtat social i econòmica en la que es troba la joventut d'origen immigrant (sobretot els joves magribins), principalment per la discriminació laboral que pateixen aquestes persones com a conseqüència de la seva procedència, especialment quan hi ha problemes de papers.

A Mataró es fa especial referència a la situació de joves procedents de la zona del Magrib que arriben i es troben sols. Alguns d'aquests joves són rebutjats pels seus familiars o no s'incorporen al sistema educatiu reglat perquè es considera que ja tenen massa edat per a fer-ho. Tot i que des de l'Administració es té coneixement dels problemes d'aquests joves, hi ha moltes dificultats a l'hora d'atendre-les principalment per les seves diferències culturals.

Cal destacar la situació de major marginació que pateixen les noies immigrants respecte dels nois. Moltes d'elles tendeixen a quedar-se a casa a partir d'una determinada edat, no accedeixen a l'educació, ni al món laboral. Les mateixes dones adultes de la comunitat àrab reclamen una solució a aquesta situació per part de la comunitat i l'Administració pública.

D'altra banda, a Mataró, i concretament al barri de Rocafonda, quan es parla de convivència a la comunitat emergeix en les converses la població immigrant. Hi ha la percepció que l'entrada de persones immigrants al barri dificulta la creació de sentit comunitari o que la participació d'aquest col·lectiu a la vida comunitària és complicada perquè requereix una adaptació prèvia. D'altra banda, s'assenyala que la construcció de pisos a altres zones de la ciutat ha significat que moltes famílies marxessin a viure a habitatges més ben condicionats. Les cases més velles i en pitjor estat passen a estar habitades per les persones nouvingudes immigrants.

Pel que fa a Vilanova i la Geltrú, l'entrada de moltes famílies immigrants ha provocat certs conflictes. En aquesta localitat també es posa de manifest un cert recel cap a les persones nouvingudes, pel desconeixement que poden tenir respecte als costums de la zona.

Per últim, en totes tres unitats territorials es posa de manifest l'existència de prejudicis i actituds racistes en relació a la comunitat immigrant. Cal assenyalar el risc evident que comporta la reproducció de prejudicis racistes entre els grups de joves i adolescents de les tres ciutats estudiades.

BIBLIOGRAFIA

Ajuntament de Barcelona. Direcció de Serveis d'Afers Socials. 1998. *Memòria Tècnica Serveis Social 1998. Recull de dades*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Ajuntament de Barcelona. Diputació de Barcelona. 1999. *Les polítiques afirmatives de joventut: Una proposta per a la nova condició juvenil*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Ajuntament de Barcelona. Direcció General d'Atenció a la Infància. 1999. *Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència en alt risc social (EAIA)*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Ajuntament de Barcelona. Direcció de Serveis de Producció dels Serveis Personals. 2000. *Memòria Any 2000. EAIA Horta-Guinardó*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Ajuntament de Mataró. 2001. *Pla Municipal per a la Nova Ciutadania*. Mataró: Ajuntament de Mataró.

Ajuntament de Mataró. 2001. *Diagnòstic Participatiu del Barri de Rocafonda*. Mataró: Ajuntament de Mataró.

Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. 2001. *Pla de Joventut 2001*. Vilanova i la Geltrú: Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Alonso, F.J. 2001. Efectos ni previstos ni deseados de la sociedad de la información. *Jornadas Sociedad de la Información e Igualdad de Oportunidades para los jóvenes*. Valencia: Instituto de la Juventud (14 i 15 de Novembre 2001).

Altieri, L. et al. 1983. *Tempo de vivere*. Milan: Franco Angeli.

Amoruni, I. 2001. Les prestations versées par la CAF aux 16-29 ans: situations et limites. *A Recherches et Prévisions. Jeunes Adultes*. Paris: Caisse Nationale des Allocations Familiales.

Aries, P. 1987. *El niño y la vida familiar en el Antiguo Régimen*. Madrid: Taurus.

- Bauman, Z. 2001. *The Individualized Society*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. 2002. *Individualization*. London: Sage Publications.
- Bourdieu, P.; Passeron, J.C. 1970. *Los estudiantes y la cultura*. Barcelona: Labor.
- Bourdieu, P. 1978. La jeunesse n'est qu'un mot. A *Questions de Sociologie*. Paris: Minuit.
- Bourdieu, P.; Wacquant, L. 1994. *Per una sociologia reflexiva*. Barcelona: Herder.
- Calvo Buezas, T. 1998. La violència racista y xenòfoba. Una minoría frente a una mayoría de jóvenes solidarios. *Revista de Estudios de Juventud: Violencia y juventud*. nº42. Madrid: Instituto de la Juventud. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Camps, V. 1999. Els valors dels segle XXI. *Els joves de la democràcia*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Castells, M. 1997-98. *La era de la Información: La sociedad red*. Volumenes I, II i III. Madrid: Alianza Editorial.
- Cavalli, A.; Galland, O. (eds.). 1995. *Youth in Europe*. London & New York: Pinter.
- Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. 1999. *Línies de política juvenil del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya*. Barcelona: Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.
- Coleman, J.S. 1988. Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*. Vol. 94. Supplemenet: S95-S120. Chicago: University of Chicago.
- Cousins, C. 1995. Women and Social Policy in Spain: The Development of a Gendered Welfare Regime. *Journal of European Social Policy* 5 (3), pp. 175-197. London: SAGE Publications.
- Cousins, C. 1999. *Society, Work and Welfare in Europe*. London: Macmillan.

Diputació de Barcelona. 1999. *Els joves de la democràcia. Una reflexió sobre els valors des de la ciutat de Sabadell*. Barcelona: Oficina del Pla Jove. Materials de Joventut.

Elzo, J. 2000. *El silencio de los adolescentes*. Madrid: Edición Temas de Hoy.

Elzo, J. 2001. Los chicos de la calle. *El Periódico de Catalunya*. Barcelona: El Periódico de Catalunya.

Epstein, J.S. (ed.). 1998. *Youth Culture: Identity in a Postmodern World*. Malden, Mass. & Oxford, UK: Blackwell.

Esping-Andersen, G. 1990. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Esping-Andersen, G. 1999. *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford: Oxford University Press.

Estruch, J.; Cardús, S. 1984. *Les enquestes a la joventut de Catalunya. Bells deliris fascinen la raó*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Farràs i Farràs, J. 1984. *Els joves de Sabadell: Contribució a l'anàlisi sociològica de la joventut catalana*. Barcelona: Secretaria General de Joventut. Generalitat de Catalunya/Servei d'Esports i Joventut. Diputació de Barcelona.

Feixa, C. 1993. *La joventut com a metàfora: Sobre les cultures juvenils*. Barcelona: Secretaria General de Joventut. Generalitat de Catalunya.

Feixa, C. 1998. *De jóvenes, bandas y tribus*. Barcelona: Ariel.

Feixa, C.; Saura, J. (eds). 2000. *Joves entre dos móns. Moviments juvenils a Europa i a l'Amèrica Latina*. Lleida: Secretaria General de Joventut i Universitat de Lleida.

Fernández Cordón, J.A. 1997. Youth Residential Independence and Autonomy: A Comparative Study. *Journal of Family Issues* 18 (6), pp. 576-607. London: SAGE Publications.

Flaquer, L.; Busquet, J. 1991. *El jovent de Lleida: Inquietuds, valors, perspectives*. Lleida: Ajuntament de Lleida.

Flaquer, L. 1995. El modelo de familia española en el contexto europeo. A Sarasa, S.; Moreno, L. (eds.). *El Estado del bienestar en la Europa del sur*. pp. 289-311. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas/Instituto de Estudios Sociales Avanzados.

Flaquer, L. 1998a. *El destino de la familia*. Barcelona: Ariel.

Flaquer, L. 1998b. Família, mercat i Estat de benestar. A Giner, S (ed.). *La societat catalana*. pp. 467-475. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya.

Flaquer, L. 1999a. *La estrella menguante del padre*. Barcelona: Ariel.

Flaquer, L. 1999b. La familia en la sociedad del siglo XXI. *Papers de la Fundació Rafael Campalans*, nº117. Barcelona: Fundació Rafael Campalans.

Flaquer, L.; Brullet, C. 1999. Política familiar a Catalunya: Una primera aproximació. A Navarro, V. et al. *Les desigualtats socials a Catalunya*. pp. 75-191. Barcelona: Editorial Mediterrània.

Flaquer, L. 2000. Is there a Southern European model of family policy?. A Bahle, T.; Pfenning, A. *Family Change and Family Policy*. Frankfurt: Peter Lang.

Flaquer, L. (en premsa) *Els valors familiars dels joves catalans*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Observatori de la Joventut.

Flaquer, L. 2001. Sobre la lluita contra les noves desigualtats. *FRC. Revista de debat polític*. Vol. 2, pp. 48-59. Barcelona: Fundació Rafael Campalans.

Flaquer, L. 2002. Political Intervention and Family Policy in Europe and the USA: Family Policy and the Maintenance of the Traditional Family in Spain. A A. Carling, S. Duncan i R. Edwards (eds.). *Analysing Families: Morality amd Rationality in Policy and Practice*. pp. 84-92. London: Routledge.

Flaquer, L. (ed.). 2002a. *Informe sobre la situació de la família a Catalunya: un intent de diagnòstic*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Flaquer, L. (ed.). 2002b. *Políticas familiares en la Unión Europea*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques I Socials.

Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia. 1999. *Joves i participació a Catalunya*. Barcelona: Secretaria General de Joventut.

García Álvarez, G. 2001. La información como factor clave para la inserción sociolaboral de los jóvenes. *Jornadas Sociedad de la Información e Igualdad de Oportunidades para los jóvenes*. Valencia: Instituto de la Juventud. (14 i 15 de Novembre 2001).

Garreta, J.; Samper, Ll.; Molina, F. 2000. *La joventut de Lleida davant el segle XXI. Identitats, actituds i valors*. Lleida: Pagès editors.

Giddens, A.; Bauman, Z.; Luhmann, N; Beck, U. 1996. *Las consecuencias perversas de la modernidad*. Barcelona: Anthropos.

Giddens, A. 1998. *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity Press (Traducció castellana: *La tercera vía: La renovación de la socialdemocracia*, Madrid: Taurus, 1999).

Giddens, A. 2000. *Un mundo desbocado. Los efectos de la globalización en nuestras vidas*. Madrid: Taurus.

Gillis, J.R. 1981. *Youth and History. Tradition and Change in European Age Relations, 1770 – Present*. London: Academic Press Inc.

Giménez, E.; Tubert, G.; Busquet, J. 1989. *Imagén social y vías de desarrollo del asociacionismo juvenil en Zaragoza*. Zaragoza: Ayuntamiento de Zaragoza.

Giner, S.; Flaquer, L.; Busquet, J.; Bultà, N. 1996. *La cultura catalana: El sagrat i el profà*. Barcelona: Edicions 62.

Instituto de la Juventud. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. 2000. *Juventud Española, 2000. Estudio cuatrianual de la juventud española*. Madrid: Instituto de la Juventud.

Janoski, T. 1998. *Citizenship and Civil Society: A Framework of Rights and Obligations in Liberal, Traditional, and Social Democratic Regimes*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jaussí, M.L.; Luna, F. (coord.). 2002. Experiencias de éxito. *Cuadernos de Pedagogía* nº316. Barcelona: Cuadernos de Pedagogía.

Jenks, C. (ed.). 1992. *The Sociology of Childhood: Essential Readings*. Aldershot: Gregg Revivals.

Jurado, T. 2001. *Youth in Transition. Housing, employment, social policies and families in France and Spain*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited.

Maffesoli, M. 1988. *Le temps des tribus: Le déclin de l'individualisme dans les sociétés de masse*. Paris: Méridiens Klincksieck.

Martín Criado, E. 1985. *Juventud*. Sevilla: Universidad de Sevilla.

Martín Criado, E. 1993. *Estrategias de juventud. Jóvenes, estudios, trabajos, clases sociales*. Tesis Doctoral. Madrid: Facultad de Ciencias. Políticas y Sociología. Universidad Complutense de Madrid.

Martínez Sanmartí, R.; Pérez Solà, J.D. 1997. *El gust juvenil en joc*. Barcelona: Oficina del Pla Jove. Diputació de Barcelona.

Mead, M. 1928. *Coming of Age in Samoa*. Harmondsworth: Penguin Books.

Mead, M. 1930. *Growing Up in New Guinea*. Harmondsworth: Penguin Books.

Megías Valenzuela, E (ed.). 2002. *Hijos y padres: Comunicación y conflictos*. Madrid: Fundación de Ayuda contra la Drogadicción (FAD). (http://www.fad.es/estudios/hijos_padres.htm. Vegeu *El País*, dimecres 11 de desembre de 2002, p. 30).

Miró, I.; Ortiz, D. 2001. *Treball, valors i canvi. Les ruptures en la precarietat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria General de Joventut.

Olabuénaga, J.I.R (ed.). 1998. *La juventud liberta: Género y estilos de vida de la juventud urbana española*. Bilbao: Fundación BBV.

Ortega y Gasset, J. 1955. La idea de las generaciones. *Obras completas*. Madrid: Revista de Occidente.

Parsons, T. 1972. Age and sex in the social structure of United States. A Manning P.; Truzzi M. (ed.). *Youth and sociology*, pp. 136-147. New Jersey: Prentice-Hall.

Postman, N. 1990. *La desaparició de la infantesa*. Barcelona: Eumo.

Pringle, K. 1998. *Children and Social Welfare in Europe*. Buckingham and Philadelphia: Open University Press.

Ponce, E.; Úcar, X. (coord.). 2001. *Carmel Amunt. Anàlisi i propostes de futur per un barri*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona i Universitat Autònoma de Barcelona.

Prats, J. et al. 2001. *Els joves davant el repte europeu*. Barcelona: Fundació la Caixa. Col·lecció Estudis Socials.

Romaní, O. 1999. *Las drogas: Sueños y razones*. Barcelona: Ariel.

Room, G. (ed). 1995. *Beyond the Threshold: The Measurement and Analysis of Social Exclusion*. Bristol: The Policy Press, The University of Bristol.

Sánchez, I.; Pont, A.; Magre, J.; Parés, A. 1995. *Condiciones de vida y valores de los jóvenes de Barcelona*. Barcelona.

Sanchís, E. 1988. Valores y actitudes de los jóvenes ante el trabajo. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, nº41. Madrid: CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas).

Santajuliana i Polo, X. 1999. *Experiències de solidaritat: Una aproximació a la participació juvenil en les organitzacions no governamentals per al desenvolupament*. Barcelona: Oficina del Pla Jove. Diputació de Barcelona.

Trilla, C. 2002. *Qüestions d'Habitatge nº10*. Barcelona: Patronat Municipal d'Habitatge.

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Ciència Política. 1997. *L'Anàlisi de l'Enquesta de Joventut. Mataró 1997*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

V.V.A.A. 1983. *La joventut a la Catalunya dels anys 80*. Barcelona: Servei d'Esports i Joventut. Diputació de Barcelona.

V.V.A.A. 1990. *Enquesta a la joventut de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

V.V.A.A. 1998. *La Societat Civil Catalana*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya

V.V.A.A. 1999. *La nueva condición juvenil y las políticas de juventud*. Barcelona: Oficina del Pla Jove. Diputació de Barcelona.

Willis, P. 1998. *Cultura viva: Una recerca sobre les activitats dels joves*. Barcelona: Oficina del Pla Jove. Diputació de Barcelona.

Zárrega, L. 1985. *El informe de la juventud en España*. Madrid: Instituto de la Juventud.

ARTICLES DE PREMSA

- **Diari Avui.** *Un fàrmac veterinari irromp com a droga de consum juvenil. Les urgències dels hospitals ja han detectat sobredosis de ketamina.* Notícia publicada el 4 de Febrer del 2002.
- **El País.** *El fracaso escolar en la secundaria ha pasado del 37% al 23,6% en diez años.* Notícia publicada el 7 de Setembre del 2002.
- **El País.** *Sexo a los 15.* Notícia publicada el 27 de Gener del 2002.
- **El País.** *Fín de fiesta.* Notícia publicada el 10 de Març del 2002.
- **El País.** *Los adolescentes no duermen suficiente. El 60% de los jóvenes españoles duermen entre una hora y dos menos de las que necesitan.* Notícia publicada el 20 de Novembre del 2002.
- **El País.** *Las comunidades ultiman la conexión a la Red de sus colegios.* Notícia publicada el 26 de Novembre del 2001.
- **El País.** *Solo un 14% de los jóvenes se identifican con España.* Notícia publicada el 3 de Novembre del 2002.
- **El Periódico de Catalunya.** *“La pastilla de l'endemà s'estén a partir dels 17 anys.* Notícia publicada el 6 de Juny del 2002.
- **La Vanguardia.** *Clases en catalán para integrar a padres de escolares inmigrantes.* Notícia publicada el 14 de Maig del 2002.
- **La Vanguardia.** *Mejorando Rocafonda.* Notícia publicada el 13 de Maig del 2002.

- **La Malla.net.** *Un joc interactiu a les discoteques vol conscienciar els joves del perill de les drogues.* Notícia publicada el 25 de Febrer del 2001 (<http://www.lamalla.net/canal/salut/actualitat/article.asp?id=99562>)
- **La Malla.net.** *Res d'alcohol fins als 18.* Notícia publicada el 25 de Febrer del 2001. <http://www.lamalla.net/canal/salut/actualitat/article.asp?id=99625>)

WEBS

- <http://www.acceleratedschools.net/> (Visitada el 4 de Desembre del 2002)
- <http://www.ajmataro.es/ajuntament/publidoc/associacions/AqMunicipal.pdf> (Visitada el 31 d'Octubre del 2002)
- <http://www.ajmataro.es/laciutat/entassoc/entassoc1.php> (Visitada el 30 d'Octubre del 2002)
- <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/guiadt07/habi07/habi07t5.htm> (Visitada el 25 de Novembre del 2002)
- <http://www.bcn.es/horta-guinardo/> (Visitada el 4 de Novembre del 2002)
- <http://www.bocanord.org> (Visitada l'11 de Novembre del 2002)
- http://www.ccgarraf.es/S_socials/pweb2/programes%20i%20projectes/prog_-_project.htm#estudi%20avaluacio%201 (Visitada l'11 de Novembre del 2002)
- <http://www.cjb.org> (Visitada el 27 de Novembre del 2002)
- <http://www.ciutat.net/mataro/> (Visitada el 7 de Novembre del 2001)
- <http://www.comunidadesdeaprendizaje.net> (Visitada el 5 de Desembre del 2002)
- <http://www.edcities.bcn.es/> (Visitada el 8 de Novembre del 2002)
- http://www.edcities.bcn.es/cat/cat_1_fs.htm (Visitada el 8 de Novembre del 2002)
- <http://www.eum.es/> (Visitada el 12 de Novembre del 2002)
- <http://www.eupmt.es/index.html> (Visitada el 12 de Novembre del 2002)
- http://www.forumcivic.org/f_home.htm (Visitada el 7 de Novembre del 2001)
- <http://www.gencat.es/ense/> (Visitada el 9 de Novembre del 2002)
- <http://www.idescat.es> (Visitada el 3 de Desembre del 2001)
- <http://info.med.yale.edu/comer/index.html> (Visitada el 3 de Desembre del 2002)
- <http://www.neskes.net/workalo> (Visitada el 22 de Novembre del 2002)

- http://www.pem.ajmataro.es/docspub/p_DIRECTRIUS_DOC_PLENARI_Setembre.pdf
(Visitada el 4 de Novembre del 2002)
- <http://www.pmhb.org/docs/questions10.zip> (Visitada el 30 d'Octubre del 2002)
- <http://www.successforall.net/> (Visitada el 5 de Desembre del 2002)
- <http://www.vilanova.org/> (Visitada el 8 de Novembre del 2002)
- <http://www.xtec.es/serveis/crp/a8901115> (Visitada el 31 d'Octubre del 2002)

ANNEX METODOLÒGIC

GUIONS DE LES ENTREVISTES I DELS GRUPS

1) GUIÓ ADREÇAT ALS GRUPS DE DISCUSSIÓ AMB ELS I LES JOVES

Com descriuríes la situació de la població jove a la teva localitat?

- Com descriuríeu el barri o la ciutat en la que viviu?
- Què creieu que li falta al vostre barri o ciutat? (Serveis, equipaments,...)
- Quins són els principals problemes que us afecten, que hi ha a l'escola o a la feina?
- Quina creieu que és la percepció que té la societat sobre els joves. Hi ha algun col·lectiu que s'associï amb alguna problemàtica particular?
- Quina sensibilitat o preocupació creieu que hi ha a nivell institucional, del govern, pels problemes que afecten als i les joves (laboral, escolar, habitatge, participació, lleure)?
- Hi ha relació entre els joves i la resta de la comunitat o barri? Com la valoraries?

Família - Emancipació

- Com és la relació amb les vostres famílies? Com diríeu que és la convivència?
- Què és per a vosaltres la família?
- Quins són els principals problemes, conflictes que hi ha amb ells (pares especialment)?
- Quins són els temes de conversa a casa, què és el que més els interessa a ells saber de vosaltres, què creieu que els preocupa més?
- Quins creieu que són els seus valors? Quins són els vostres?
- Quines possibilitats reals creieu que té la joventut d'emancipar-se de les seves famílies?
- Quines són les causes –a nivell general- per les que els joves triguen tant a marxar de casa de les seves famílies?
- Possibilitats de marxar de casa. Hi ha habitatges adreçats a col·lectius amb dificultats econòmiques al vostre barri o ciutat? Sabeu si existeixen habitatges de lloguer subvencionats als que es pugui accedir fàcilment?

Escola- Institut

- Com creieu que funciona el sistema d'estudis –el sistema educatiu en general?
- Apreneu a l'escola? Què us agradaria aprendre més?

- Quines coses creus que es poden millorar als instituts? Com us agradaria que fos el vostre Institut?
- Com és la relació amb els professors/es?
- Com valoreu la iniciativa (ara en suspens) de part del Departament d'Ensenyament de posar en venda preservatius als instituts?
- Quina és la vostra opinió sobre el tractament que es fa des de l'escola de la sexualitat (homosexualitat, embaràs, avortament, profilaxis)?
- Quina relació hi ha amb els joves immigrants: quines dificultats es troben, quins problemes tenen?
- Quina relació hi ha entre les diferents cultures ? Com és la convivència?

Formació i transició al món laboral

- Quina importància creieu que té la formació a l'hora de trobar una feina? És necessària sempre o només per determinats tipus de persones o per a determinades feines?
- Quines són les principals dificultats, o mancances que trobeu al sortir de l'institut i heu de trobar feina?
- Quins serveis hi ha a la vostra ciutat per ajudar-vos a trobar feina o per a saber què i a on estudiar?

Mercat laboral

- Quina és la situació dels joves respecte al mercat laboral? És fàcil trobar feina si vols treballar?
- Quin tipus de treball pot trobar avui una persona jove? Quines són les condicions laborals que ens podem trobar?
- Quina formació us demanen quan aneu a buscar una feina? Està en relació la formació que heu rebut a l'escola?
- Coneix algun tipus de mesura o de servei o programa que ajudi als joves a trobar feina o a preparar-se adequadament per trobar feina?

Temps lliure, consum cultural. Xarxa d'amics

- Què feu en general els joves en el temps lliure?
- Quin tipus de mogudes hi ha a la vostra zona?

- Quins equipaments i serveis esportius, etc. existeixen al barri o a la ciutat adreçats als joves? Es fan servir? Qui?
- Quines demandes faríeu als polítics en aquest sentit? Quines mancances trobeu en les possibilitats que teniu per al vostre temps lliure?
- Què penseu del moviment okupa?
- Què penseu de les tribus urbanes?
- Què penseu del "botellón"?
- Què penseu del que està passant en moltes Mega Festes amb les drogues de disseny?
- Creieu que al vostre barri o ciutat s'associa, d'alguna manera, als joves amb la inseguretat?
- Quina oferta d'activitats rebeu a través del Servei d'Informació Juvenil?
- Quines activitats culturals (concerts, exposicions, fires, etc.), socials, educatives us trobeu al vostre barri o localitat? Us agraden? Les aprofiteu?
- Acostumeu a tenir colla d'amics del barri o us agrupeu amb els companys/es de l'Institut?
- Què són per a vosaltres els amics?
- Quin paper juguen les drogues en la vida dels joves? Creieu que és adequada la manera com s'està intentant treballar la prevenció?
- Creieu que entre els joves es donen actituds violentes?

Noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació

- Quant temps dediqueu a mirar la televisió?
- Quins programes són els que mireu? Què és el que es comenta d'aquests programes o perquè us agraden?
- Com feu servir els ordinadors i Internet?
- Quina importància els hi doneu a les noves tecnologies?

Cooperació, associacionisme, participació ciutadana

- Hi ha presència de joves en entitats i associacions del barri, de la ciutat?
- Perquè cada vegada hi ha més demanda dels joves per fer tasques de voluntariat? Coneixeu casos en la vostra localitat?
- Quina participació política tenen els joves actualment?
- Creieu que els joves d'avui els preocupen els temes socials, el que passa al seu voltant? S'impliquen? Per què?

- Què demanaríeu a les administracions si volguéssiu veure complerts alguns dels vostres dissenys?
- Quines mesures prendríeu si fóssiu governants?
- Sabeu què és la globalització? Què en penseu?

Comunitat immigrant

- Quins problemàtiques afecten principalment als joves immigrants. I a les noies concretament?
- Quina relació es dona entre els joves de diferents col·lectius, com és la convivència al barri?

2) GUIÓ GENERAL I ESPECÍFICS PELS DIFERENTS PERFILS DE LES PERSONES ENTREVISTADES

Mòdul general

Abans de començar és convenient que la persona ens expliqui una mica la seva situació, quin tipus d'activitat fa o què treballen específicament en relació amb els i les joves.

- Com descriuria la situació de la població jove de la seva localitat?
- Quines diria que són les principals problemàtiques que els afecten?
- Quina percepció social hi ha dels i les joves? Hi ha algun col·lectiu de joves amb els que s'associï alguna problemàtica específica?
- Creu que hi ha algun element a destacar de la presència dels i les joves a la seva comunitat?
- Quina sensibilitat hi ha, a nivell institucional i de la població en general, davant la situació que viuen els joves en els diferents àmbits que afecten a les seves vides: laboral, educatiu, habitatge, compromís cívic i participació política?
- S'ha posat en marxa algun tipus d'actuació institucional en aquest àmbit? Quina?
- Existeix algun tipus d'iniciativa social o que sorgeixi de la mateixa població a la seva comunitat orientada a treballar amb el col·lectiu de joves?
- Hi ha relació entre la població jove i el resta de població de la comunitat? Com la valoraria?
- Quina creu que és la relació de la joventut de la seva comunitat amb les seves famílies?
- Quines possibilitats reals creu que té la gent jove de emancipar-se dels seus familiars?

- Existeix algun tipus d'ajut per aquesta finalitat?
- Quines són les causes per les que creu que, a nivell general, la gent jove triga tant a marxar de casa dels seus familiars? Es dóna aquesta circumstància en la seva comunitat?
- Quines són les condicions d'accés a l'habitatge? Hi ha habitatge barat a la seva comunitat adreçat a col·lectius amb dificultats econòmiques?
- Quina importància creieu que té la formació en la inserció social i laboral de les persones? I pel cas dels joves? Creieu que és necessària sempre o només per determinats tipus de persones i perfils? Per què?
- Com està responent, segons el seu punt de vista, el sistema educatiu a les necessitats de la gent jove respecte a la societat en la que vivim?
- Quina és la situació de la població jove respecte el mercat laboral?
- Què creu que fa la gent jove majoritàriament en el seu temps lliure?
- Hi ha presència de joves en les entitats i associacions de la seva comunitat? Quin grau d'implicació tenen els i les joves en elles?

Mòdul per a educador/a social

- Quines són les principals problemàtiques a les que ha de fer front la gent jove, segons el seu punt de vista?
- Com es solucionen?
- Com s'estan treballant aquestes problemàtiques al carrer? Quina resposta hi ha a les diferents iniciatives que es duen a terme?
- Com creu que es podrien millorar aquestes situacions?
- Quina és la situació dels i les joves que han abandonat el sistema escolar? Per què creu que ho han fet?
- En quins sectors d'activitat treballen majoritàriament els joves que treballen? En quines condicions ho fan?
- Quina presència hi ha de joves que treballen en condicions precàries?
- S'associa, d'alguna manera, la joventut amb la inseguretat a la comunitat? De quina manera? Quines situacions s'estan donant que porten a que es generi aquesta percepció?
- Quins són els problemes als que heu de fer front amb els que us topeu amb majors dificultats?

Modul per persona participant o dirigent d'un moviment juvenil

- Quines creu que són les problemàtiques que els joves consideren que més els estan afectant? Es plantegen canvis respecte la situació que viuen? Quines propostes de millora es plantegen?
- Quines creu que són les principals activitats que fa la gent jove en el seu temps lliure? Amb qui les fan?
- Quin ús creu que fa la gent jove dels mitjans de comunicació?
- Quin paper creu que juga la xarxa d'amistats dels i les joves, les relacions que aquests tenen, en les seves vides?
- Considera que existeixen canals i vies adequades per a fer possible la participació dels i les joves? Si és que no, què és el que creu que impedeix la participació?
- Com creu que es pot fomentar una participació activa dels i les joves en la seva comunitat, tant a nivell de gestió com a nivell de participació com usuaris de les activitats que s'organitzin?
- Quin és el col·lectiu de joves que més participen? Per què creu que és així?
- Quin és el col·lectiu de joves que menys participen? Per què creu que no ho fan?

Modul per a director/a d'un IES

- Com evoluciona la matriculació a l'Institut?
- Com es distribueix la gent jove entre la formació professional i el batxillerat? A què considera que es deu aquesta distribució?
- Quins resultats acadèmics s'estan obtenint a la seva comunitat?
- Com valoraria la situació de l'absentisme i del fracàs escolar dels adolescents i joves de la seva comunitat? Hi ha algun grup especialment afectat per aquestes situacions?
- Hi ha algun tipus d'actuació definida a combatre aquestes circumstàncies? Quines? Quins resultats s'estan obtenint a partir d'aquestes iniciatives?
- Quines expectatives té la gent jove d'anar a la universitat? Per què creu que és així?
- Quin ús fan els joves de les noves tecnologies a l'Institut?
- Quins són els problemes als que s'han de fer front amb els que us topeu amb majors dificultats?
- Quines creu que són les responsabilitats de cada institució (família i sistema educatiu) en relació a l'educació dels i les joves?

- Com es reflexa, per exemple, aquest repartiment de les responsabilitats en el tema de l'educació sexual?

Modul per a un/a professional de joventut

- Quines són les principals demandes que formula la població jove a la seva comunitat?
- Quina és l'entitat que aglutina més participació de la gent de la comunitat? Quina presència hi té la població jove?
- Com valoraria el grau de participació dels i les joves a les entitats de la seva comunitat?
- Com creieu que es pot incrementar i millorar aquesta participació en el teixit associatiu de la comunitat?
- En quina mesura els i les joves participen en la gestió i organització d'activitats adreçades als joves?
- Hi ha voluntariat entre la població jove de la seva comunitat? En quines tipus d'activitats s'impliquen majoritàriament els i les joves? Quines tasques fan?

Modul per a un/a mediador/a cultural

- Com valoraria la situació de la població immigrant en general a la seva comunitat?
- Quines problemàtiques afecten principalment als joves d'aquest col·lectiu? I específicament a les noies?
- Com es solucionen?
- Quina és la situació d'aquests joves respecte el sistema educatiu? Quins resultats obtenen? S'està duent a terme alguna iniciativa per a millorar aquests resultats?
- Què pensen els i les joves d'aquest col·lectiu de les situacions que viuen? Com hi reaccionen?
- Com es relacionen aquests i aquestes joves amb la població autòctona? I concretament amb la resta de joves de la seva comunitat?
- Quina és, concretament la seva tasca en relació amb els joves d'aquest col·lectiu?
- Quins són els problemes als que s'han de fer front amb els que us trobeu amb majors dificultats?
- Quines són les iniciatives de convivència entre cultures que estan demostrant tenir major èxit?

Modul per a tècnic de joventut

- Quins equipaments i serveis existeixen a la comunitat adreçats a la població jove? Responen a les seves necessitats? Quines demandes d'equipaments i serveis realitza la població jove? Es respon a aquesta demanda? De quina manera?
- S'associa, d'alguna manera, la joventut amb la inseguretat a la comunitat? De quina manera? Quines situacions s'estan donant que porten a que es generi aquesta percepció?
- En cas que es donin conductes problemàtiques per part dels i les joves? A què considera que es deuen?
- Ens pot explicar, amb una mica més de profunditat, quin tipus d'experiències i iniciatives s'estan donant a la seva comunitat per facilitar la inserció laboral de la població jove? I en relació a l'èxit escolar?
- En quina problemàtica s'està incidint més des de l'Ajuntament? En què creieu que, a més, s'hauria d'incidir de manera més urgent?

Modul per a persona representant d'una AMPA

- Quina valoració es fa des de les famílies de l'educació que estan rebent els i les joves de la seva comunitat?
- Com creu que es podria millorar?
- Quines expectatives creu que té la gent jove respecte el mercat de treball? I respecte la universitat?
- Quines són les problemàtiques que més afecten a les famílies de la seva comunitat? Com repercuteixen aquestes situacions en la vida dels i les joves?
- Com creu que es podria millorar aquesta situació?
- Quins són els principals problemes educatius o de relació que es donen entre els i les joves i les seves famílies?
- Quines creu que són les responsabilitats de cada institució (família i sistema educatiu) en relació a l'educació dels i les joves?
- Com es reflexa, per exemple aquest repartiment de les responsabilitats en el tema de l'educació sexual?
- Quin ús creu que fan els i les joves dels mitjans de comunicació que tenen a l'abast?

GRAELLA D'ANÀLISI

L'anàlisi del treball de camp s'ha dut a terme a partir de la següents variables:

		Exclusora (Ex)		Inclusora (In)	
		Ob	Sub	Ob	Sub
Educació-Formació	EdF	1	10	19	27
Fracàs escolar/Rendiment escolar		1a	10a	19a	27a
Curriculum		1b	10b	19b	27b
Professorat		1c	10c	19c	27c
Instituts		1d	10d	19d	27d
Administració		1e	10e	19e	27e
Mercat de Treball	MT	2	11	20	28
Atur		2a	11a	20a	28a
Tipus de Feina		2b	11b	20b	28b
Condicions de la Feina		2c	11c	20c	28c
Formació per treball		2d	11d	20d	28d
Habitatge	Ha	3	12	21	29
Accés a l'habitatge		3a	12a	21a	29a
Condicions de l'habitatge		3b	12b	21b	29b
Emancipació		3c	12c	21c	29c
Família	Fa	4	13	22	30
Interaccions		4a	13a	22a	30a
Comunicació		4b	13b	22b	30b
Condicions Econòmiques		4c	13c	22c	30c
Telèfon mòbil		4d	13d	22d	30d
Comunitat	Co	5	14	40	31
Entitats		5a	14a	40a	31a
Convivència		5b	14b	40b	31b
Comunitat Immigrant		5c	14c	40c	31c
Mitjans de Comunicació-TIC	Mc-Tic	6	15	23	32
Televisió/Radio		6a	15a	23a	32a
Ús del ordinador		6b	15b	23b	32b
Internet		6c	15c	23c	32c
Drogues	Do	7	16	24	33
Consum		7a	16a	24a	33a
Prevenió		7b	16b	24b	33b
Temps d'oci	To	8	17	25	34
Interaccions		8a	17a	25a	34a
Consum cultural		8b	17b	25b	34b
Tribus urbanes		8c	17c	25c	34c
Participació i/o Compromís Cívic	Pa-Cc	9	18	26	35
Voluntariat		9a	18a	26a	35a
Implicació política		9b	18b	26b	35b

Font: Elaboració pròpia

PERFILS DE LES PERSONES ENTREVISTADES CODIFICATS

- **Mataró**

MC-Ma. Mediadora cultural.

PME-Ma. Monitora Grup Esplai Barromba.

PJ-Ma. EducadorA de Centre d'Iniciatives Juvenils de Rocafonda.

TJ-Ma. Tècnica de Joventut.

Ra-Ma. Representant d'una AMPA.

DI-Ma. Representant IES Thos i Codina.

Ec-Ma. Educadora social.

- **Vilanova i la Geltrú**

DI-Vi. Representant IES Lluch i Rafeques.

EC-Vi. Educadora del Barri de Mar.

TJ-Vi. Tècnica de Joventut.

PD1-Vi. Representant Club Esportiu Vilanova.

PD2-Vi. Representant del SIAJ (Servei d'Informació i Assessorament per a Joves).

PME-Vi. Membre d'ORCGIA, entitat juvenil de graffiti.

PJ-Vi. Monitora Centre d'Esplai la Geltrú.

Entrevista jove de 20 anys. Participant moviment juvenil.

- **Horta-Guinardó**

PJ-Ho. Representant de l'entitat ADSIS

TJ-Ho. Tècnica de Joventut i Dinamitzadora.

PD3-Ho. Psicòloga del Centre Cívic del Guinardó.

Co-Ho. Representant IES Francisco Goya.

EC-Ho. Educadora Centre Cívic del Guinardó.

PME-Ho. Representant del Consell de Joventut del districte

Ra-Ho. Representant coordinadora de les AMPA.

**Observatori
de la infància
i les famílies**

L'estudi que us presentem aprofundeix en la situació de les problemàtiques que viuen els joves i adolescents entre 12 i 24 anys, així com la percepció que tenen els joves i els professionals que treballen amb joves.

La metodologia emprada ha permès la realització d'un estudi comparatiu de tres localitats: Vilanova i la Geltrú, Mataró i el Districte d'Horta i Guinardó de Barcelona.

L'originalitat del treball rau en la combinació de dues metodologies. Les tècniques qualitatives que permeten conèixer la percepció social dels joves i com les representacions que tenen sobre ells d'altres persones vinculades a la joventut. Les tècniques quantitatives- basades en un laboratori sistema d'indicadors- que permeten conèixer, amb més precisió, les condicions objectives en què viuen els joves i quines són les condicions de vida en els respectius àmbits territorials. Això ha permès posar en relació les opinions dels joves amb les condicions socials en les que viuen.

El treball va més enllà d'un simple intent de comprensió. S'han elaborat una sèrie de propostes i suggeriments amb l'objectiu i el desig que siguin útils per al disseny de les futures polítiques familiars i de joventut.

Ajuntament de Barcelona

Diputació de Barcelona

Universitat de Barcelona

Universitat Autònoma de Barcelona

Universitat Oberta de Catalunya

ciimu

Passeig de Gràcia 2, 2on 1a

08007 Barcelona

Telèfon 93 342 97 50

Fax 93 342 97 55

info@ciimu.org

www.ciimu.org